

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא ותורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצני פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים אחרים בתושבע"פ.**

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

כמנהג הספרדים דרגת עוצר קיסר אתנה. סלוק (=סוף-פסוק)	כמנהג האשכנזים דרגת עוצר קיסר אתנחתא. סלוק (=סוף-פסוק)
דרגת עוצר מלך סגולתא. זקף-קטן. זקף-גדול. שלשלת. טרףא	דרגת העוצר מלך סגול. זקף-קטן. זקף-גדול. שלשלת. טפחא

1.1 שמות בשלה

שמות בשלח טז,ד – ה:

[ד] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה הֲנִי מִקְטִיר לְכֶם לְחֶם מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקִטּוֹ דָּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַגִּלְדַּי בַּתּוֹרַתִי אִם-לֹא:
[ה] וַהֲרֵה בְּיָוִם הַשְּׁשִׁי וַהֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיִאוּ וַהֲיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

(קיסר - סלוק) **וַהֲרֵה בְּיָוִם הַשְּׁשִׁי** - פשטא מונח זקף-קטן **וַהֲכִינוּ** - טפחא **אֶת אֲשֶׁר-יִבְיִאוּ** - מונח אתנחא
 תבנית הטעמים בראש הפסוק (קיסר - סלוק) פשטא מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו.
וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקִטּוֹ על **לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַגִּלְדַּי בַּתּוֹרַתִי** - דרגא תבר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, או כולם מצטרפים לענין, ללמד שתורתו בשלב זה במדבר התבטאה בכ-**פרש"י** אם ישמרו מצוות התלויות בו (במון) שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט

(קיסר - אתנחא) **וַהֲיָה מִשְׁנֵה** - מונח זקף-קטן, **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:**

תבנית הטעמים באמצע הפסוק (קיסר - אתנחא) מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו.
וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקִטּוֹ על **וַהֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיִאוּ כפירוש שפת"ח** (ג) - כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב.
טט - יום יום היינו חמישה ימים עד יום הששי, סה"כ חמישה עומרים. בפשט יהיה מובנו שביום ששי הביאו חמישה עומרים כנגד חמישה עומרים מיום א עד יום ה. לכן הלימוד אלפניו, ללמד כי ביום ששי לקטו רק עומר כבימים א – ה בשבוע, הלימוד לאחריו על התוכן **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם** הוא **וכפרש"י** על **אֲשֶׁר-יִבְיִאוּ** לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה, כפל על הליקוט היומי.

שמות בשלח טז,ה:

וַהֲרֵה בְּיָוִם הַשְּׁשִׁי וַהֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיִאוּ וַהֲיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

ספר חידושי הר"ם (תחת פרשת בשלח) עמ' נ"א, ר"ח ניסן תר"ב: "...עלה בלבי מחשבה שזיכני השי"ת לחוש בכל יום ויום דבר בפרשת המן ומילא הפרנסה שיזמין לי השי"ת תהי מהתורה הקדושה...וכן אמר הליל ברוך השם יום יום שבכל יום יש התחדשות, שנאמר חדשים לבקרים וכו' (רבה אמונתך) ולכל אדם כפי הצורך לו לעבודתו את השי"ת **ליקוטי הרה"ק מרימינוב, חלק מנחם ציון-תודעה...**...הרה"ק מרימינוב עשרים ושתים שנה דרש-דרש מידי שבת בשבתו על פרשת המן, **בבלי יומא ע"א**,...שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה לא ירד להם מן פעם אחת בשנה...עמד ופסק מעותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום...נמצא כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים וגו'.
יום ו יום - מרכא פסק סלוק, רבוי בקשות, כל יום בקשה חדשה בשביל דבר אחד – פרנסה, דומה לו בק"ש ה' פסק אחד, רבוי גלויי מידות ה' והם כולם מאוחדים בה' אחד. אף שכאן הפסק גם משמש כהפרדה בין אותיות אהו"י אות ה"ה בשם הוי' ואות אל"ף באחד. מרכא פסק סלוק, חמישה מופעים בתורה בסילוק ועוד אחדים באתנחא

שמות בשלח טז,ח:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לְכֶם בְּעֶרְב בְּשָׁר לֶאֱכֹל וְלַחֵם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְע בְּשָׁמַע ה' אֶת-תְּלַנְתִּיכֶם אֲשֶׁר-אַתֶּם מְלַיְנִים עָלַי וַנְּחַנוּ מֵה לֹא-עָלִינוּ תְּלַנְתִּיכֶם כִּי עַל-ה':

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה – מונח רביע, לפחות ארבע לימודים בכתוב: שני שיעורים באכילת לחם, אחד לנטילת ידים, אחד לברכת המזון, המלצה לקביעת זמן סעודה, דרך ארץ לאכול בשר בערב, דרך ארץ שלא לאכול בשר לשובע, ברכת המזון מצוות עשה שלא הזמן גרמא ולכן גם נשים חייבות בה.

שמות בשלח טז,ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לְכֶם בְּעֶרְב בְּשָׁר לֶאֱכֹל וְלַחֵם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְע, תבנית הטעמים היא של כעין פרט קדמאה, כעין כלל ופרט בתראה המפרט את הפרט קדמאה.

בְּתַת ה' - מונח תלישא-קטנה, זהו פרט קדמאה הבא ללמד כעין שני תפקידי תלישא לענין שיעור אכילת לחם שיש ליטול ידיים עם ובלי ברכה ושיעור אכילת לחם להתחייב בברכת המזון הכתובים בפרט בתראה. קביעת זמן סעודה.

ספר הלכות גדולות סימן א - הלכות ברכות פרק שלישי עמוד מ

(ברכות כ ב) ברכת המזון פשיטא דמצות עשה שלא הזמן גרמא היא, סד"א הואיל וכתוב (שמות טז, ח) ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאוכל ולחם בבקר לשבע תהי כמצות עשה שהזמן גרמא, קמ"ל.

בבלי יומא ע"ה, .. מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בלילה. והאמר אביי: האי מאן דאית ליה סעודתא - לא לאכילה אלא ביממא ! - כעין יממא קא אמרינן. אמר רב אחא בר יעקב: בתחלה היו ישראל דומין כתרנגולים שמנקרין באשפה, עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה.

כמו כן המלצה לשיעור אכילת בשר כפי' **רש"י בְּשָׁר לֶאֱכֹל**. ולא לשובע. למדה תורה דרך ארץ שאין אוכלים בשר לשובע. וגו'. ענין של שיעורים לברכת המזון. **ילקוט שמעוני תורה פרשת עקב רמז תתנא** אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם ואכלת ושבעת וברכת והן מדקדקים על עצמן עד כזית ועד כביצה, ברכת המזון בכל לשון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת בכל לשון שהוא מברך:

... לכתחילה ברכת המזון על אכילה לשובע ובני ישראל מקפידים על עצמם עד ביצה ועד כזית.

סיכום ע"פ **משנה ברורה סימן קנח ז"י** מדאורייתא אוכל פחות מביצה אינו נטמא ולא מטמא ידיים לכן גם על הנטילה לא גזרו. אבל כיון

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיוו לנושאים אחרים/בתושבע"פ.

שברכת המזון מברכין על כזית לכן לא חילקו רבנן וקבעו שגם נוטלים על כזית וממילא זה כולל כביצה. על אכילת פחות מכזית הט"ז הב"ח הגר"א ועוד פסקו שאין צריך נטילה, ודעת אחרונים אחרים שיטול ולא יברך וע"כ נכון להחמיר. לכו"ע על כזית צריך נטילה, ומעט פת למתק חריפות שתי"י י"א שא"צ ליטול אף אם יש בו כביצה וי"א שיטול וכן מחמת הספק שיטול ללא ברכה, בפחות מכזית א"צ ליטול.

שמות בשלח טז, יג: וַיְהִי בְעֶרְבַּי וַתַּעַל הַשָּׁלֹחַ וַחֲכַס אֶת-הַמַּחֲנֶה וּבִבְקַר הֵיחָלַף הַשֶּׁבֶת הַטָּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה:
ובבקר - רביע, בבלי ברכות כז, א דורש מ- **שמות בשלח טז, כא: וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר אִישׁ כַּפֹּי אֲכָלוּ וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וַנִּמְס:**
ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות. ... הנלמד מהקרא וחם השמש ונמס, איזו היא שעה שהשמש חם והצל צונן? הוי אומר בארבע שעות (מעלות השחר או הנץ). ו דומה לו **שמות בשלח טז, יז: וּבִבְקַר וַיִּרְאֶתֶם אֶת-כְּבוֹד ה'**

שמות בשלח טז, יב: שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

דְּבַר אֱלֹהִים לְאָמֹר בֵּין הָעַרְבִים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבִבְקַר תִּשְׁבְּעוּ-לֶחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:
הקדמה על הקרא (**שמות בשלח טז, זב**) **למען יראו את-הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים:**
מפורש כי בני ישראל אכלו מצות שלושים יום, מבצק שהוציאו ממצרים או ממצות שהוציאו ממצרים, וטעמו בהן טעם המן וכאשר המצות פסקו, נתנו דעתם שמא פסק מהם המזון המופלא שקיימם שלושים יום מפני שלא הודו לה' עליו. לכן התלוננו תלונה אחת על שלא היה להם כלי להודות לה'. מהתעוררות דלתתא זאת ה' העניק להם ברכת המזון וזה קרה בט"ו אייר ערב ירידת המן בט"ז אייר, ט"ו אייר הוא היום שבבילו שלפניו הוא פסח שני. וכאשר המן ירד וטעמו ממנו (**שמות בשלח טז, טו**) **וַיִּרְאֶוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ** - קדמא ואולא במלה אחת, ענין של שוויון, אמרו שכבר טעמו טעם שוה למן במצות מצרים.

תורה שלמה (פ) בזהר ח"ג רעד: רמז לברכת המזון במן עצמו, שנא' ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם. (וראה מ"ש במילואים ובהשמטות). וכן הוא ברבינו בחיי כאן: ובבקר וגו'
שור'ת ציצ אליעזר חלק כב סימן כט ודבר זה שמשוה תיקן להם ברכת הזן בשעה שירד המן לישראל מסמיך ליה **הרבינו בחיי עה"ת בפ' בשלח (טז, יב) עה"פ: שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבַר אֱלֹהִים לְאָמֹר בֵּין הָעַרְבִים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבִבְקַר תִּשְׁבְּעוּ-לֶחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:**

. וז"ל: **ובבקר תשבעו-לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם** שתברכו את שמי על המזון כענין שכתוב (**דברים ח**) **ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך**. ומכאן אמרו רז"ל (**ברכות פ"ז ד' מ"ח ב**) משה תיקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן, ומזה אמרו ברכת המזון דאורייתא, אבל ברכת המוציא דרבנן מק"ו ומה כשהוא שבע מברך כשהוא רעב עכ"ל רבינו בחיי. ונסיים בלשונו של הרמב"ם בסיוכום סדר ברכת המזון וז"ל: סדר ברכת המזון כך היא. ראשונה ברכת הזן, שנייה ברכת הארץ. שלישית בונה ירושלים, רביעית הטוב והמטיב. ברכה ראשונה משה רבינו תקנה, שנייה תקנה יהושע, שלישית תיקן דוד ושלמה בנו, רביעית חכמי משנה תקנוה (**רמב"ם פרק ב' מה' ברכות הלכה א**).
שְׁמַעְתִּי – רביע, בתפקיד של ארבע, **אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** – זרקא מונח סגול – הקב"ה בחסדו מנתב את – התלונות לכתוב בלשון יחיד **תלונת** להיות ברכה – היא ברכת המזון בת ארבע ברכות, אשר ע"י טעם **וַיִּדְעֹתֶם** – זקא-גדול, נלמד כי שלוש מהן נקראות מדאורייתא ובתוכן החלוקה ברכת הזן תקנה משה והיא מהתורה, ושתי ברכות הארץ תקנה יהושע וברכת בונה ירושלים שתקנו דוד ושלמה הן דברי נביאים. הברכה הרביעית – הטוב והמטיב חכמי המשנה תקנוה אפשר על בסיס רמז זה של **שְׁמַעְתִּי** – רביע, בתפקיד של ארבע.

ועוד ע"פ מקורות שונים:
התוה"מ – כי רצון ה' היה לכלכלם רק במן שהיה מזון רוחני ומועיל להשגה וללמוד התורה ולא בבשר שהוא מזון גשמי וה' רצה שיחיו חיי פרישות ואוכלם יהיה לשובע נפשם הרוחנית... ורק משה כששמע תלונתם ... **הוסיף שיתן להם גם בשר וה' מקים דבר עבדו והבטיח עתה לתת להם גם בשר שהוסיף משה מדעתו.**
אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – זרקא מונח סגול, מוסיף על תלונה אחת (כי כתוב בלשון יחיד) מענינה ונענה להם בתוספת מן ובתוספת שליו.
סוף מכלתא פרי' בשלח פס' יב שאלת לחם לפי שאי אפשר לבשר ודם בלא לחם ונתתיו לכם חזרתם שאלתם בשר ממלא מעים הרי אני נותנו לכם מפני מה אני נותנו לכם שלא תאמרו אין ספוק בידו לתנו לנו אלא הריני נותנה לכם ולבסוף אפרע מכם, **וַיִּדְעֹתֶם** – כי אני ה' אלקיכם דיין אני להפרע מכם.
וַיִּדְעֹתֶם – זקא-גדול, שלוש ידיעות – חובה לזונם בלחם, היענות ה' לתאותם לבשר כדי שלא יתחלל שם ה', דין להפרע על שניסו את ה'.
תורה שלמה (סוף פ) בכת"י מדרש החפץ: בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' **הממציא יש מאין**, כך המצאתי לכם לחם ובשר חוץ ממה שבטבע. **וַיִּדְעֹתֶם** – זקא-גדול, שתיים יש מאין, אחד מהטבע, שגם הוא יש מאין אבל מההרגל נראה כטבע.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**; **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – מוציא פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.2 שמות בשלח יג,יז (התשע"ב)

שמות בשלח יג,יז: וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרַעֲהַ אֶת-הָעָם

וְלֹא-נָתַם אֱלֹהִים דְּרָרָ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן-יִנָּחַם הָעָם בְּרֵאתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִם:

וַיְהִי - רביע - אפשר כי בא ללמד על ארבעה תוספות מהענין על הענין הנרמזות בטעמי **בְּשַׁלַּח פְּרַעֲהַ אֶת-הָעָם** כעין פרעה נותן תוספת על העם, העם נותן תוספת על פרעה, והן ע"פ **אור החיים** ארבע סיבות ללשון צער.

טט - **אור החיים** - מונה סיבות ששליחת פרעה את העם גרמו **וְלֹא-נָתַם אֱלֹהִים דְּרָרָ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא**.

(א) **וַיְהִי** לשון צער ... ואמר (הכתוב) תדע סיבת הדבר לצד שלא הוציא ה' את ישראל אלא לרצונו של פרעה, כפה אותו עד שנתרצה כלומר בסיבת העם הוספת כפיה על פרעה עד שנדמה לפרעה ששלחם לרצונו ורשותו עדיין עליהם, ששלחם לעבוד את אלקיהם במדבר שלושה ימים ואחר ישובו למצרים.

(ב) **וַיְהִי** לשון צער שפרעה כביכול מעצמו הוסיף עליהם (ששלח עמם) את הערב רב, נכרים שתפקידם א' לכופ את ישראל לשוב למצרים, ב' לסובב רעה לישראל בהחלשת אמונה בה', בעמידה בתלאות הדרך, ג' ה' צריך לגרום לתוספת עיכוב לצד שהערב רב אין לא חוזק בקדושה או קרוב הוא להרשיע בפירוש **בעל-הטורים** - את-העם (גיי' 517 עם הכולל) - גם ערב רב (גיי' 517 בדיוק)

(ג) **וַיְהִי** לשון צער מוסף צער לישראל, צער למצרים, איבוד לו ולאומתו.

(ד) **וַיְהִי** לשון צער על שעשה כביכול לוויה לישראל עליו ליטול שכר פסיעותיו וזה גרם שלכן הקב"ה הוסיף להם דרך רחוק **כִּי אָמַר אֱלֹהִים - כִּי** - מונח לגרמיה, **אָמַר אֱלֹהִים** - מונח רביע,

מכילתא (א) אמר הקב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והן בטלים מן התורה אלא אקיפם במדבר (ארבעים שנה) שיהיו אוכלים מן ושותים מן הבאר והתורה נבללת בגופן

וע"פ **התורה והמצוה** על **המכילתא** - (א) לא נשלם זמן הקץ של ארבע מאות שנה, (ב) לא נשלם זמן ודור רביעי יבואו הנה, (ג) לא נשלם עונן האמורי, (ד) לא נשלם התיקון כיון ששמעו הכנענים שבני ישראל יצאו ממצרים עמדות וקלקלו ארצם (כדי שבני ישראל לא יזכו באוצרותיהם כשיגיעו אליה. לכן על הכנענים לתקן בארץ כנען).

שמות בשלח יד,ד: וַחֲזַקְתִּי אֶת-לֵב-פְּרַעֲהַ וַדַּרְךְ אַחֲרֵיהֶם וְאֶפְקְדָה בְּפָרְעֵהוּ וּבְכָל-חֵילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵינִי הוֹי וַיַּעֲשׂוּ-כֵן:

רש"י וַיַּעֲשׂוּ-כֵן :- להגיד שבחן של ישראל, ששמעו לקול משה ולא אמרו: היאך נתקרב אל רודפינו (כפי' **ראב"ע וַיַּעֲשׂוּ-כֵן** - לומר ששבו אחורנית). **אנו צריכין לברוח! אלא אמרו: אין לנו אלא דברי בן עמרם (ראה מכיל' שם).**

וַיַּעֲשׂוּ-כֵן - (אתנח) סלוק וללא טפחא משמעו כפי' **רש"י** אין לנו אלא דברי בן עמרם ללא טפחא היינו ללא שום שנוי וכולל חזרה לאחור והתקרבות אל הרודפים.

שמות בשלח יד,ו - ז: [ו] וַיֹּאסֶר אֶת-רַכְבּוֹ וְאֶת-עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ:

[ז] **וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר וְכָל רַכְבּ מִצְרַיִם וְשָׁלַשׁם עַל-כַּף:**

וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר - רביע מרכא פשטא זקא-קטן

- טט - אפשר ש- **וַיִּקַּח** - רביע הוא כ-**פרש"י** לקרא **ז'ז**, **וְאֶת-עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ** משכם ב-(ארבעה) דברים: (א) לקינו (ב) ונטלו ממוננו (ג) ושלחנום (ד) בואו עמי ... דרך שאר מלכים ליטול ביזה בראש ... אני אשווה עמכם בחלק וגו'

- טט - **שֵׁשׁ-מֵאוֹת** - מרכא, מאריך - מרחיב את משמעות התיאור **רֶכֶב בַּחֹר** כשם שהרכב היה מובחר כך בכל רכב היה שר צבא מובחר כפי' **רש"י** ל- **וְשָׁלַשׁם עַל-כַּף**, שרי צבאות, כתרגומו. טט - ת"א וגברין ממנן על כלהון.

וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר - סופי תבות ח'ש'ת'ב'ר' ע"פ **זהר שמות בשלח**, שר של מצרים אסף שרי אומות וכוחות ס"א מכל האומות רכב אחד כנגד אלף מישראל, ובאו לשחת את ישראל ונשברו ומאו אין לאף שר מאומות העולם שליטה על ישראל.

שמות בשלח יד,ח: וַיַּחֲזֵק הוֹי אֶת-לֵב פְּרַעֲהַ מִלֶּדְ מִצְרַיִם וַיִּדְרֹף אַחֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל

וַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רַמְהַ:

מִצְרַיִם וַיִּדְרֹף - גי' 380 + 300 = 680 = פת"ר = פשק"ר הפרש מתקע"ו = 576 - 680 = 104 = ק"ד

בשילוב בין האותיות של הגי' של המלים **מִצְרַיִם וַיִּדְרֹף** ושל הפרש בין גימטרית המלים וגימטרית המלים "זקא-קטן זקא-גדול" מתקבלות המלים **פק"ד שק"ר** להטעות את פרעה.

מִצְרַיִם וַיִּדְרֹף - ע"פ **[ארמון על מכוננו (מהד"ב), ארמוני מ"ח (אוצר החכמה)]** גימטריאת **מִצְרַיִם** (380) מייצגת מידת יסוד (ויסוד מייצג את שש המידות הג'ת"נה"י וזה הנקרא זעיר אנפין), גימטריאת **וַיִּדְרֹף** (300) מייצגת מלכות תתאה, ע"פ **[אמרי נועם]** ו-**[יעבץ]**

גימטריאת המלים זק"ף-קטן"ן זק"ף-גדול"ל עולה יס"ד מלכו"ת, אפשר שגיל המלים **מִצְרַיִם וַיִּדְרֹף** העולה 380 + 300 רומזת להסרת החסימה של הניצוץ הקדוש של צנורות השפע המעבירים השפע מהעלם אל הגלוי והמביאים לכפרה בחמ"ם (300), מי פעמים אה"ה אהו"ה (21 + 17 = 38) עולה צד צנורות הדעת אל שם אלה"ם במלוי אלף למד הי יוד מם.

104 - סגיאל - שר של גיהנם. אפשר שמרמז שלא רק עוזא (שם השר של מצרים ע"פ **[אוצר המדרשים (אייזנשטיין ע' 148)]**) או שמו מצרים ע"פ **[שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כא,ה]**, אלא כמו שמוכא ב-**[זהר שמות בשלח]** על **(שמ' בשלח יד,ז) וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר**, שר של מצרים אסף שרי אומות וכוחות ס"א מכל האומות. וזה מלמד על ההתנגדות הגדולה ליציאת בני ישראל ועמם השכינה הקדושה לגלוי השפע האלקי ולגאולת העולם.

מצד אחר 104 עולה טיפ"ה העולה ד' פעמים שם הוי"ה. י"ב צירופי שם הוי"ה (כמו בצירופי ראש חדש) הם סוד ג' טיפין, שכל טיפ"ה הוא בגי' ד' פעמים הוי"ה (סה"כ י"ב צירופי שם הוי"ה). ג' טיפין אלו תקנו ג' האבות הקדושים בסוד דאיתא ב-**[תיקוני זהר סט ק"ב]** ... אברהם תיקן טיפ"ה קדמאה, לכן נקרא **(בר' לד ז,ה) אבי־המון** העולה טיפ"ה.

שמות בשלח יד,י:

וַיַּפְרֹעַה הַקָּרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-עֵינֵיהֶם וַהֲגַה מִצְרַיִם וַיִּנְדְּפוּ אַחֲרֵיהֶם וַיִּנְדְּפוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-ה':

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) ל"י במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוקא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבנות, מכל מקום; **דוקא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בוד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = ארש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

רש"י (י) וּפְרָעָה הַקָּרִיב - היה לו לכתוב 'קרבי', ומהו הקרוב? הקרוב עצמו, ונתאמץ לקדם לפנייהם (ראה מכיל' בשלח ויהי ב), כמו שהתנה עמהם (ראה פירושו לעיל,ו). **נִסַּע אַחֲרֵיהֶם** - בלב אחד כאיש אחד (ראה מכיל' בשלח ויהי ב). דבר אחר: **וְהִנֵּה מִצְרַיִם נִסַּע אַחֲרֵיהֶם** - ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים; **תנחומא (בשלח יג)**. **וַיִּצְעֲקוּ** - תפשו אומנות אבותם; באברהם הוא אומר: "אל המקום אשר עמד שם" (בר' יט, כז); **ביצחק**: "לשוח בשדה" (בר' כד, סג); **ביעקב**: "ויפגע במקום" (בר' כח, יא). **וְהִנֵּה מִצְרַיִם נִסַּע אַחֲרֵיהֶם** – מרכא מונח לגרמיה מונח רביעי, קריאה עם פסק: אפשר כי **וְהִנֵּה** – מרכא, בתפקיד של חידוש על מישוהו מרוחק, ויחד עם **מִצְרַיִם** – מונח לגרמיה בתפקיד של עומד לעצמו, מרמז ל- ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים, והוא מנותק מהמצרים קריאה ללא פסק: **וְהִנֵּה מִצְרַיִם נִסַּע אַחֲרֵיהֶם** - בלב אחד כאיש אחד

שמות בשלח יד, יג: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם אַל-תִּירְאוּ
הַתִּנְצְבוּ וְרֹא אֶת-יְשִׁיעַת ה' אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת-מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרֹאֲתָם עוֹד עַד-עוֹלָם:
אַל-הָעָם אַל-תִּירְאוּ – זרקא סגול, בתפקיד של תוספת מהענין על הענין **אַל-הָעָם אַל-תִּירְאוּ**.

א' אמר להם משה היום שרת עליכם רוח הקדש, שאין יציבה בכל מקום אלא רוח הקדש שנאמר **ראיתי את ה' נצב על המזבח (עמוס א, ט)** ועוד דוגמאות.
ב' ... התפלל משה באותה שעה והראה להם המקום תורמיות תורמיות כתות של מלאכי השרת עומדין לפנייהם כענין שנאמר ... **מלכים ב' ג' יז וַיִּהְיֶה כַּלְדַּיִם אֲלִישַׁע וַיֹּאמֶר ה' פָּקַח-נָא אֶת-עֵינָיו וַיִּרְאֶה וַיִּפְקַח ה' אֶת-עֵינָיו הַנֶּעֱרַר וַיִּרְאֶה וַיִּהְיֶה הַהָר מֵלֵא סוּסִים וְנָכְבִּים אֲשֶׁר סָבִיבָת אֲלִישַׁע:** וגו' המכילתא מביאה ראיה ל- **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם אַל-תִּירְאוּ** מגלוי נעלם רוחני בימי אלישע. **הַתִּנְצְבוּ וְרֹא הַדּוּמָה** ל- **וַיִּפְקַח ה' אֶת-עֵינָיו הַנֶּעֱרַר וַיִּרְאֶה**. טט – לענ"ד, ע"פ הדוגמא של המכילתא הזרקא מביאה כאן להסרת מגבלה, גלוי נעלם. **הַתִּנְצְבוּ** - רביעי, ע"פ מכילתא, תרגום יוב"ע, תרגום ירושלמי אמר משה רבנו לארבע הכתות בעם (שרצו ליפול לים, לשוב למצרים, לעשות מלחמה, לצוות כנגדן) להפסיק ממעשיהם ולראות את ישועת ה' ראה הסבר דומה **במדבר בלק כב, לא וַיִּגַּל ה' אֶת-עֵינָי בַלְעָם**

שמות בשלח יד, יד: ה' יִלְחָם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּן פ
וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּן – טפחא, סלוק. משה רבנו מורה לעם **וְאַתֶּם** – טפחא (א) בתפקיד פותח טפח להתאפיין מ- **תַּחֲרֹשׁוּן** – סלוק, מגביל את הצעקה להיות תפילה חרישית שבלב, ענין תפלה או בקשה מרומוז בס"ת **וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּן – נ"ם**, כגון בפיוט הושענות **מחזור ויטרי סימן תד** למען אברהם שלם בכל מעשים. המנוסה בעשרה ניסים. כשר מלאכים נם יוקח נא מעט מים.
וְאַתֶּם – טפחא (ב) בתפקיד התפשטות האפיון אלפניו ללמד על הכתוב לפניו, מתוך הבקשה ההחרישית לאפשר התבוננות עמוקה במעשה בורא כל עלמין ומנהיגם כרצונו ה' **יִלְחָם לָכֶם** תבנית טעמי **(בראשית א, א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים**

שמות בשלח יד, כא:
וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיִּנְוֶלְךָ ה' וְאֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עָזָה כַּל-הַלַּיְלָה וַיַּגֶּשֶׁם אֶת-הַיָּם לַחֲרֵבָה וַיִּבְקְעוּ הַיָּם:
[שמות רבה (שמ"ר) בשלח כא ו] ... מיד כיון שהרים משה ידו על הים נבקע שנאמר ויבקעו המים.
[מהרז"ו על שמ"ר כא ו] ... ואחר ששם הים לחרבה אין עוד מקום לבקיעה על כן דורש ע"פ מידה ל"א (מוקדם והוא מאוחר בענין)
וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיִּבְקְעוּ הַיָּם ואח"כ **וַיִּנְוֶלְךָ ה' וְאֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עָזָה כַּל-הַלַּיְלָה וַיַּגֶּשֶׁם אֶת-הַיָּם לַחֲרֵבָה** כמו שכתוב לעיל **(שמות בשלח יד, טו) וְאַתָּה הָרַגְתָּ אֶת-מִטְרָף וַיִּנְטָה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיִּבְקְעֵהוּ**. והם שני כתובים המכחישים זה את זה והכריע ע"פ מידה ל"א שעיקר הבקיעה ע"י משה ומה שכתוב ויולך לענין ששמהו לחרבה אחר שנבקע.
**[אור החיים] על [שמ"ר כא, ו] ... וע"כ מוכרח לומר שפירוש הכתוב הוא יט משה וגו' וכבר הולך ה' וגו' (טט) – לפני הטיית משה ידו דאם לא כן בלשון אור החיים אין היכר לקריעת ים סוף שהייתה ע"י משה) וישם את הים לחרבה (טט ע"פ אור החיים - שהרוח הקפיאה הים כולו או חלקו התחתון) ולזה כשנטה ידו בקעו המים, וכפי זה תכף לנטיית ידו נבקע הים (החלק העליון).
(שמ' בשי' יד, כא) וַיֵּט – קדמא, כעין מידה ל"א לרבי אלעזר בר רבי יוסי הגליל מוקדם והוא מאוחר בענין.
לפי מהרז"ו סדר האירועים היה א' ויט משה ב' ויבקעו המים (היינו הכתוב מאוחר ארע תחילה) ג' ויולך ה' רוח קדים לפי אור החיים סדר האירועים היה א' ויולך ה' רוח קדים ב' ויט משה (היינו הכתוב מוקדם ארע מאוחר) ג' ויבקעו המים כמו-כן קדמא מרמז אל הכתוב לפניו **(שמ' בשי' יד, טו) וְאַתָּה הָרַגְתָּ אֶת-מִטְרָף וַיִּנְטָה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיִּבְקְעֵהוּ וַיִּבְקְעוּ הַיָּם בַּיּוֹם הַהוּא**:
(שמ' בשי' יד, כא) מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם - מונח זרקא מונח סגול, מוסיף מענין ידו על הים **הַקִּבְ"ה נתן ימינו על משה****

[שמות רבה (שמ"ר) בשלח כא ו] ... כיון ששמע משה כך הלך ואמר להקב"ה אין הים רוצה להקריע, מה עשה הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר (ישעיה סג) מולך לימין משה וגו', מיד ראה להקב"ה וברח שנאמר (תהלים קיד) הים ראה וינס מה ראה אלא שראה להקב"ה שנתן יד ימינו על משה ולא יכול לעכב אלא ברח מיד, וגו'
ראה **(שמ' בשלח טו, ו) יִמְיָנוּ ה' נְאֻדְרֵי בִפְחַ יִמְיָנוּ ה' תִּרְעַץ אֹזִיב: (שמ' בשלח טו, יב) נְטִיתָ יִמְיָנוּ פִּשְׁטָא יִמְיָנוּ** מונח זקף-קטן, במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, כל אופני ימין. גם גבורה המשויך לשמאל פעל כימין.
(שמ' בשי' יד, כא) וַיִּנְוֶלְךָ ה' וְאֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עָזָה כַּל-הַלַּיְלָה וַיַּגֶּשֶׁם אֶת-הַיָּם לַחֲרֵבָה
[שמ"ר בשלח כא, ו] ... אמר לו הקב"ה לא קראת מתחלת התורה מה כתיב (בראשית א) ויאמר אלהים יקוו המים אני הוא שהתנית עמו, כך התנית מתחלה שאני קורעו שנאמר וישב הים לפנות בוקר לאיתנו לתנאו שהתנית עמו מתחלה, וַיִּנְוֶלְךָ ה' וְאֶת-הַיָּם – מונח מונח פסק תלישא-גדולה, אפשר כי כאן שלושה ענינים מעניני תלישא-גדולה כגון עקירה, שיעור חציצה מחיצה ועוד. ע"פ שמ"ר תלישא-גדולה ירמו על התנאי שהתנה הקב"ה עם הים ועם כל מי העולם בשעת הבריאה שבשעה שהקב"ה ירצה הים והמים יבקעו היינו ישנתה טבעם / יתלשו / יעקרו מטבעם) ואח"כ כאשר הקב"ה ירצה שוב ישנתה טבעם ותפסק בקיעתם.
וַיִּבְקְעוּ הַיָּם: **[שמ"ר בשלח כא, ו] ... אינו אומר ויבקע הים אלא וַיִּבְקְעוּ הַיָּם**: מלמד שכל המים שהיו בכל המעיינות ובבורות ובכל מקום נבקעו שנאמר ויבקעו המים, וכן בשעה שחזרו חזרו כל המים שכה"א וישובו המים, **וַיִּבְקְעוּ הַיָּם**: – טפחא סלוק, טפחא רבוי שכל המים בכל מקום נבקעו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוותך האמתני - תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - תשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טרקהא = טרקה - שנוי ואור רבוי ואו מתפשט; מרכא טפהא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפהא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפהא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפהא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקא - בד"כ בורר ליימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ללימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.3 שמות בשלח יג,ז

שמות בשלח טז,א:

וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיָּבֹאוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִינַי אֲשֶׁר בֵּין-אֵילָם וּבֵין סִינַי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם - פשטא זקא-קטן, ג"א קדמא זקא-קטן וכנראה טעות דפוס.

וַיָּבֹאוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִינַי - אולא-גרש מהפך פשטא זקא-קטן, אפשר כי אולא-גרש ירמז על כי באופן מסוים חלקם גרשו עצמם מלימוד התורה שנתנה להם במרה. אבל תבנית הטעמים אולא-גרש מהפך פשטא זקא-קטן יש לה תפקיד של יצא להקל ולא להחמיר וזה כפי **מכילתא דרשב"י** סוף פרשה א' - (מתיהס ל-טו,כו) **ויחנו שם על המים**. ומה תלמוד לומר ויחנו שם על המים מלמד שהיו עוסקים בדברי תורה שנתנה להם במרה.

שמות בשלח טז,ב:

וַיִּלְכְּדוּ וַיִּלְכְּדוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אֶהָרֶן בַּמִּדְבָּר:

וַיִּלְכְּדוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אֶהָרֶן - אולא-גרש ... תביר, תבנית טעמים של כעין יצא להקל ולהחמיר.

להקל כפי רש"י - לפי שכלה הלחם, וכפי **התורה"מ** כי תלונתם הייתה בדין כי אזל הלחם,

התורה והמצוה - (טז,ז) - התלונה שלא הכין מזונם במדבר היתה צודקת ... דיהיב חיי יהיב מזוני... ואם מנע מזונם זה נגד כבודו הגדול... ולכן שמע ה' תלונתם שהיתה בדין

להחמיר ע"פ **המכילתא** רבי יהושע אומר היה להם לישראל להמלך בגדול שבהם מה נאכל ואמרו דברי תרעומת וגו'

כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אֶהָרֶן :- דרגא תביר מרכא טפהא - קבוצת פרטים קשורים שעל כולם חל ענין המדבר **התו"מ**

(טז,ח) ... שכפרו בטובת ה' מוציאים מבית עבדים ובנפלאותיו, ואם שיחסו מעשים אלו למשה ואהרן מצד זה שחשבו שהוציאו אותם מדעתם ולרעתם

שמות בשלח טז,ג:

וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי-יִתֵּן מוֹתָנוּ בְּיַד-ה' פְּאָרֶץ מִצְרָיִם בְּשִׁבְהֵנוּ עַל-סִיר הַבָּשָׂר בְּאֶרְצוֹנוּ לָחֶם לֶשְׂבַע כִּי-הוּצַאתֶם אֹתָנוּ אֶל-הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת-כָּל-הַקְּהָל הַזֶּה בְּרָעָב: ס

מִי-יִתֵּן מוֹתָנוּ - קדמא מהפך - יקדים מותנו - מהפך - (א) וזה הפך מכוונתם לחיות; ההמתה דווקא ע"י **בִּיד-ה'** - פשטא, בשעת הנסים הגלויים, בשעת הגאולה, **מכילתא** בשלשת ימי אפלה של מצרים

ואולי הערב-רב השפיע לומר שהיה להם להיענש עם המענים, הקרבן הוא האשם בענויו. צריך עיון מה מוסיף טעם קדמא על הכתוב המפורש.

בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם - מונח זקא-קטן, **בְּשִׁבְהֵנוּ עַל-סִיר הַבָּשָׂר** - פשטא מונח זקא-קטן, פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים. האם הוא מציין את התבנית של חיי עם ישראל בגלויות השונות כעין דבר החוזר וקורה - השתקעות בגלות של סיר בשר ולחם לשובע, שלמרות הגזרות מתאושש ופרנסתו מצויה ואז יש כאלו שישמך ישרון ויבעט ושוכחים שהגלות היא אמצעי ולא מטרה לעצמה.

שמות בשלח טז,ד - ה: [ד] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן-הַשָּׁמַיִם

וַיֹּצֵא הָעָם וַלְקָטוּ דָבָר-יָוֵם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם-לֹא:

[ה] וְהָיָה בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

(קיסר - סלוק) **וְהָיָה בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי** - פשטא מונח זקא-קטן **וְהָכִינוּ** - טפהא **אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ** - מונח אתנה

תבנית הטעמים בראש הפסוק (קיסר - סלוק) פשטא מונח זקא-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. **אלפניו** - על **לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי** - דרגא תביר מרכא טפהא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, או כולם מצטרפים לענין, ללמד שתורתו בשלב זה במדבר התבטאה בכ-**פרש"י** אם ישמרו מצוות התלויות בו (במן) שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט

(קיסר - אתנה) **וְהָיָה מִשְׁנֵה** - מונח זקא-קטן, **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:**

תבנית הטעמים באמצע הפסוק (קיסר - אתנה) מונח זקא-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. **אלפניו** - על **וְהָכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ כְּפִירוֹשׁ שִׁפְתִּי"ח** (ג) - כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב. **טז** - יום יום היינו חמישה ימים עד יום הששי, סה"כ חמישה עומרים. בפשט יהיה מובנו שביום ששי הביאו חמישה עומרים כנגד חמישה עומרים מיום א עד יום ה. לכן הלימוד אלפניו, ללמד כי ביום ששי לקטו רק עומר כבימים א - ה בשבוע, הלימוד לאחריו על התוכן **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם** הוא **וכפרש"י** על **אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ** לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה, כפל על הליקוט היומי.

וְהָיָה מִשְׁנֵה רש"י - ליום ולמחרת

מִשְׁנֵה - על שהיו רגילים ללקוט יום יום של שאר ימות השבוע (ג) ואומר אני **אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה** לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה על אשר ילקטו וימדדו **יוֹם וַיּוֹם**, וזהו **ו"לקטו לחם משנה"** (**שמות בשלח טז,כב**) בלקיטתו היה נמצא לחם משנה וגו'.

שִׁפְתִּי"ח (ג) - כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב.

ראה בבלי ביצה ב,ב, בבלי ביצה כד,ב, כה,א עיקר עשוי לאכילה אז אפשר לטלטל

שמות בשלח טז,ה: הָיָה בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו כ"ב במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, ט"ז; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפה**: **תנ"ך** – סוף פסוק – סוף פסוקים (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך, רבוי; **דראג** – דראג – מחרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא = שנוי ואור רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבנות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, ו; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול**; 3; **רבוע** – 4; **מונח רבוע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בהצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גריש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלימד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא קטנה** – תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה; **תלישא גדולה** = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

רש"י והיה משנה – ליום ולמחרת. **משנה על אשר** היו רגילין ללקט **יום יום** של שאר ימות השבוע. [אומר אני: **אשר יביאו והיה משנה** – לאחר שיביאו, ימצאו בו **משנה** במדידה **על אשר ילקטו** וימדו **יום יום**; והוה "לקטו לחם משנה" (להלן, כב) – בלקיטתו היה נמצא לחם משנה; והוה "על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומיים" (להלן, כט) – נותן לכם ברכה, 'פוישון' (בלעז), בבית, למלאות העומר פעמים, ללחם יומיים].

טט – יום – מרכא פסק, יום סלוק – התבנית מאפיינת את "על אשר-ילקטו" היתור לרבנות שלפניה, שבימים א-ה בין יום שהרבו בין יום החסירו הושוו במדידה לעומר לגולגולת. ביום הששי (לכבוד השבת) לא משנה מה הביאו, לאחר שהביאו מצאו עומר משנה לגולגולת (היינו שני עומר). הפסק מפריד בין לקיטת יום א-ה שבמדידה הושוותה לעומר לגולגולת לבין לקיטת יום הששי שבמדידה הושוותה לשני עומר לגולגולת.

רב"ע מקוצר והיה בין הששי. ופלא המן גדול מכל פלא, בעבור שעמד זה הפלא ארבעים שנה; כי רובי הפלאים הם לעתם. ועשרה ניסים יש בו: האחד – ירידתו, והשני – היותו סביב למחנה לבדו, והשלישי – העתקו עמהם ממסע אל מסע, והרביעי – שימם בחום השמש על הנשאר ולא ימס אשר לקטו (ראה להלן, כא), והחמישי – "לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר" (להלן, יח), והששי – ומשנה ביום הששי (ראה להלן, כב), שביעי – ולא הבאיש לילה ויום (ראה להלן, כד), שמיני – ושני מטעמים יש לו, הוא התשיעי; כי כן הכתוב במקום אחד אומר "כטעם לשד השמן" (במי יא, ח), וכתוב אחר אומר "כצפחית (בנוסחא: כצפחית) בדבש" (להלן, לא). והנוכח, שהוא כצפחית אם איננו מבושל; רק המבושל בפרור – "כטעם לשד השמן". והנני העשירי – שעמד לדורות ולא הבאיש (ראה להלן, לג-לד).

שמות בשלח טז, ה: והיה בין הששי והקיננו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום ויום:
ספר חידושי הר"ם (**פרשת בשלח**) עמ' נ"א, ר"ח ניסן תר"ב: "...עלה בלבי מחשבה שזיכני השי"ת לחוש בכל יום ויום דבר בפרשת המן ומילא הפרנסה שיזמין לי השי"ת תהי מהתורה הקדושה... וכך אמר הליל ברוך השם **יום ויום** שבכל יום יש התחדשות, שנאמר חדשים לבקרים וכו' (רבה אמונתך) ולכל אדם כפי הצורך לו לעבודתו את השי"ת **ליקוטי הרה"ק מרימינוב, חלק מנחם ציון-תודעה**... הרה"ק מרימינוב עשרים ושתים שנה דרש-דרש מידי שבת בשבתו על פרשת המן, **בבלי יומא ע"א**,... שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה לא ירד להם מן פעם אחת בשנה... עמד ופסק מעותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום... נמצא כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים וגו'.

טט – ל-**רב"ע יום ויום** | **יום פסק יום** – מדגיש בעבור שעמד זה הפלא ארבעים שנה בתמידות ב-עשרה ניסים יש בו: כל שבוע אותה קביעות, חמישה ימי ירידה ומדידת עומר אחד לגולגולת, יום הששי – ירידה ומדידת שני עומר לגולגולת. וע"פ **חידושי הר"ם בשלח** בכל יום יש לחוש התחדשות במן וזה ההתחדשות בעבודת ה' והפועל היוצא בפרנסה. ובפנים מאירות (או יפה עיניים ראה להלן) כתב ואין יום דומה ליום אבל המן עומד כל יום באותה התחדשות, אותו טעם, ועד היום עומד לדורות יום יום, לא מבאיש ומחכה להתגלות בגאולה בקרוב בימינו, אמן

יום ויום – מרכא פסק סלוק, רבוי בקשות, כל יום בקשה חדשה בשביל דבר אחד בעבודת ה' והפועל היוצא בפרנסה. דומה לו בק"ש ה' פסק **אחד**, רבוי גלויי מידות ה' והם כולם מאוחדים בה' אחד. אף שבשמע הפסק גם משמש כהפרדה בין אותיות אהו"י אות ה"ה בשם הוי' ואת אל"ף באחד.

שמות בשלח טז, ו: ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל לָרֹב וַיִּדְעֹתְכֶם כִּי הִ' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
רמב"ן (ז-ו) **לָרֹב וַיִּדְעֹתְכֶם כִּי הִ' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם** – ולא אנחנו המוציאים אתכם משם, ... ודע כי יש **במן ענין גדול**, רמזוהו רבותינו, אמרו במסכת יומא (ע"ב), "לחם אביירים אכל איש" (תה' ע"ב, כה) – לחם שמלאכי השרת אוכלין; דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי ישמעאל: טעית, וכי מלאכי השרת אוכלין לחם, והלא כבר נאמר "לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי" (דב' ט, ט)? ! אלא "לחם אביירים" – לחם שנבלע באיברים.
והענין הזה שאמר רבי עקיבא הוא, שקיום מלאכי השרת **בזיו השכינה**, וכן דרשו (שמ"ר לב, ד): "ואתה מחיה את כולם" (נחמ' ט, ו) – אתה מְחִייה לכולם; ועליו נאמר "ומתוק האור" (קה' ז, א), – ששיגו בו טוב טעם. **והמן הוא מתולדות האור הזה העליון**, שנתגשם ברצון בוראו יתברך, ונמצא שאנשי המן ומלאכי השרת נזיונן מדבר אחד. (כעין **שוויון במה נזיונים**) ראה (**שמות בשלח טז, ו**) **וַיִּרְאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ** – קדמא ואולא במלה אחת)

ורבי ישמעאל תפשו, מפני ששם קיומם בדבר המתגשם מתולדות האור, [שיקרא לחם]; כי הם קיומם באור העליון עצמו! ומפני זה היו מוצאים **במן טעם כל מה שירצו**, כי הנפש במחשבתה תרבך בעליונים ותמצא מנוח חיים ותפק רצון מלפניו (ע"פ משלי ח, לה). (ואילו ר"ע אמר שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה, ולפי ההמשך אלו שני מדרגות (א) קיום באור העליון עצמו זהו זיו השכינה (ב) קיום בדבר המתגשם מן זיו השכינה)

ואמרו במכילתא (מכיל' בשלח ויסע ד): "היום לא תמצאוהו" (להלן, כה) – רבי אלעזר חסמא אומר: היום אי אתם מוצאים אותו, אבל אתם מוצאים אותו לעולם הבא. וזה יסבול שני פירושים: שנאמר שיהיה בבני העולם הבא מי שלא תגיע מעלתם ליהנות תמיד מזיו השכינה, ויהיה קיומם בדבר המתגשם מן הזיו ההוא; כמעלת דור המדבר, שהשיגו לזיו השכינה בים, כמו שאמרו (מכיל' בשלח שירה ג) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ומאותה שעה נתעלית נפשם להתקיים בתולדותיו, שהוא המן. ויותר נכון שנאמר, שרמז הכתוב לדברי רבי אלעזר חסמא במלת "היום", שבני העולם הבא יהיה קיומם ביסוד המן, שהוא הזיו העליון, כמו שאמרו (ברכות יז, א); אין בו לא אכילה ולא שתיה, אלא צדיקים וישבין ועטרותיהם בראשיהם והם נהנין מזיו השכינה – שבני העולם הבא יתקיימו בהנתינת מזיו השכינה, בהדבקם בו בעטרה שבראשם. והעטרה היא המדה הנקראת כן, שאמר בה הכתוב "יהיה ה' צבאות לעטרת צבי" (יש' כח, כה), ובה נאמר "בעטרה שעטרה לו אמר" (שח"ש ג, יא) – רמזו על קיום בני העולם הבא, ורמזו על עיקר המן. ואמר הכתוב "ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח. וימטר עליהם מן האכול ודגן שמים נתן למו. לחם אביירים אכל איש" (תה' ע"ב, כג-כה), וכן אמר "ולחם שמים ישיבינם" (תה' קה, מ) – שנראה מזה שהיה הדגן הזה בשמים, והורידו להם בפתיחת דלתיו. והוא מה שפירשתני, שנתגשם האור, כי באור העליון יאמר הכתוב כלשון הזה: "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים" (יה' א, א), או שכתבי היה בשמים, כמאמרם (משנה אבות ה, ו), שנברא בין השמשות.

לָרֹב וַיִּדְעֹתְכֶם – זקא-גדול זקא גדול, **תורה שלמה**: האר"י לימד כי ע"ב שנה קודם סיום האלף הששי תחיל הגאולה, וזה שנת התשכ"ח, חדשים אחדים אחרי מלחמת ששת הימים בה זכה עם ישראל לכל ארץ ישראל ולהר הבית מקום בית מקדשנו. אפשר כי זקא-גדול זקא-גדול בין שני קיסרים מרמז לגילוי נבואי נעלה הקשור למה שקדם למשכן, למשכן ולמקדש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג: תמצית ההשערות; אתנה, סלוק - סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשוט - מרכא = מאריך, דרנא - מצרף; תברך - מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקא - שנוי ואו רבוי ואו מתפסט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תברך טפקא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תברך טפקא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תברך מרכא טפקא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא - גרש - גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שעור. מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.
... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני טעמי קיסר (בין סלוק ובין אתנה או בין אתנה וסלוק), כעין דבר החוזר וקורה או היקש או בנין אב
זקא-קטן - מונח זקא-קטן במלה אחת או במלים מחוברות במקף, כעין מדה מל"ב מדות ריבה וריבה את הכל, נאמר באחד מענין מסוים וזל על כל האחרים מאותו ענין

1.4 שמות בשלח יג,יז (התשע"ד)

שמות בשלח יד,כד: וַיְהִי בַּאֲשֶׁמֶת הַבֶּקָר וַיִּשְׁקֶף הוּא אֶל-מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעֶמּוּד אֵשׁ וַעֲנַן וַיִּהְיֶה אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם:
רש"י ... נִתְּהָם - לשון 'מהומה'; 'אשטורדישון' בלעז; עירבבם, נטל סיגניות שלהם (ראה תנח" בשלח כג). ושנינו ב'פרק רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי' (ראה ל"ב מידות ב): כל מקום שנאמר 'מהומה' - הרעמת קול הוא, וזה (ש"א ז,א): **אב לכולם ונרעם ה' בקול-גְדוֹל ביום ההוא על-פִּלְשֵׁתִים וַיְהָמֹם.**

שמואל א ז,י: וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלָּה הַעֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נָגְשׂוּ לְמַלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל וַנִּרְעֶם ה' בַּקּוֹל-גְדוֹל בַּיּוֹם הַהוּא עַל-פְּלִשְׁתִּים וַיְהָמֹם וַיִּצְנָפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל:
אפשר כי תבנית הטעמים של הרישא של פסוק (ש"א ז,א) וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלָּה הַעֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נָגְשׂוּ - ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים בתפקיד כעין בנין אב מרמזת על דרשת בנין אב, שבסיפא של הפסוק וַנִּרְעֶם ה' בַּקּוֹל-גְדוֹל וע"י כך ... וַיְהָמֹם אפשר כי תבנית הטעמים של הרישא של פסוק (שמות בשלח יד,כד) וַיְהִי בַּאֲשֶׁמֶת הַבֶּקָר וַיִּשְׁקֶף הוּא אֶל-מַחֲנֵה מִצְרַיִם - ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים בתפקיד כעין בנין אב מרמזת על דרשת בנין אב, שבכרייתא דל"ב מידות נדרשת מן- (שמואל א ז,א).

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ה ... נִתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם, הממן ערבבן נטל סגניות (מכילתא דרבי שמעון: נטל סגנין, ריב"א: נטל אצטגנינות, ספר הערוך נטל סגנינות היינו חכמה ודעת; פירוש ר' עובדיה מברטנורא על רש"י סגנון וראשין, טט - היינו מפקדים) שלהם ולא היו יודעים מה הם עושים. ד"א נִתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם אין הממה אלא מגפה כענין שנו' וְהָמָּם מֵהוֹמָה גְדוֹלָה עַד הַשְּׂמָמָם: (דב' ואת' ז,כג), טט - מהי מגפה? רמב"ן בדב' מפרש יאבדו ביד ישראל בשלבים. ספורנו (להלן) בשמות מפרש חלאים.

נִתְּהָם - זקא-גדול, מלת ויהם מלמדת שלושה דברים, (א) לשון מהומה, מלבי"ם שמות: מבוכה, מלבי"ם תה' פגי, הרגו זה את זה (ב) עירבוב (ג) נטילת סגנינות היינו לא היו יודעים מה הם עושים.
או (א) הרעמת קול (ב) לשון מהומה עירבוב נטילת סגנינות (ג) מגפה - **ספורנו:** במיני חלאים וב- **כתר יונתן** (תרגום יונתן ללשון הקדש) וישגעם

נִתְּהָם - זקא-גדול, מלמד על שלש מלחמות של מהומה **מדרש שמואל (בובר) פרשה יג [ג] (ש"א ז,א):** וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלָּה הַעֹלָה וגו' וַנִּרְעֶם ה' וגו' וַיְהָמֹם (פסוק שלעיל שימש לבנין אב), אמר רבי אבא בר כהנא **שלש מלחמות של מהומה** הבטיח הקדוש ברוך הוא שהוא עושה לישראל, ושלשתן עשה להם, הראשונה בימי יהושע (יהושע יג), וַיְהָמֹם ה' לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וגו', השנייה בימי סיסרא (שופטים ד,טו) וַיְהָמֹם ה' אֶת-סִיסְרָא וגו', והשלישית בימי שמואל, (ש"א ז,א) וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלָּה הַעֹלָה וגו' וַנִּרְעֶם ה' בַּקּוֹל-גְדוֹל (טט - וגו' וַיְהָמֹם), רבי סימון מוסיף תרתי (שמ' בשלח יד,כד) **נִתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם:**, (זכריה יד,יג) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא תְהַיֵּה מְהוֹמָתָהּ רַבָּה בְּהָם וגו', ולא פליגין מה דאמר רבי סימון לשעבר (טט - יש להוסיף גם לעתיד), מה דאמר רבי אבא בר כהנא לכשתבוא בהם (טט - בעמי כנען).

מדרש תהלים (בובר) מזמור יח [יח] (ירעם מן שמים ה') [ויערם בשמים ה']: אמר ר' אבא **שלש מלחמות של מהומה** הבטיח הקדוש ברוך הוא לישראל בכניסתן לארץ ישראל, שנאמר (שמ' משי' כג,כ) **אֶת-אֵימַתְךָ אֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ וְהִמַּחְתִּי אֶת-כָּל-הַעָם אֲשֶׁר תִּבָּא בְּהֶם וגו', (דב' עקב ז,כג) וַיִּמְחֹם ה' אֶת־לִפְתֵיךָ לִפְנֵיךָ וְהָמָּם מֵהוֹמָה גְדוֹלָה עַד הַשְּׂמָמָם:** תרי משמע (טט - המם ומהומה הם ששתי מהומות, וסה"כ שלוש מהומות), ורבנן (מביאים שלוש מלחמות אחרות) ילפי לה מהכא, (יהושע יג) וַיְהָמֹם ה' לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל, [שופטים ד,טו] וַיְהָמֹם ה' אֶת-סִיסְרָא, (ש"א ז,א) וַנִּרְעֶם ה' בַּקּוֹל-גְדוֹל וגו' וַיְהָמֹם, אמר ר' סימון עוד שתיים, (תה' יח,טו) וּבְרָקִים רַבִּי וַיְהָמֹם: (טט - שירת דוד על הצלתו מכל אויביו), (זכריה יד,יג) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא תְהַיֵּה מְהוֹמָתָהּ רַבָּה בְּהָם]. ר' סימון בשם ר' אבא אמר אחת לשעבר שנעשה לפרעה (טט - קריעת ים-סוף, שמ' בשלח יד,כד), ואחת לעתיד לבא לגוג ומוגוג (טט - זכ' יד,יג).

ש"ם משמואל ויקרא פסח וע"ז כתיב וַיְהָמֹם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם, ובמכילתא עירבבם והממם ונטל סיגניות שלהם. (טט - כנראה על מלת סיגניות במשמע של חכמה ודעת כצוטט מספר הערוך לעיל מלמד את הדבר הבא) ומזה נשאר לדורות שבינו"ט זה **נתוספה הדעת בכני ישראל וניטלה הדעת מאויביהם ושונאיהם אשר רדפום:** נציע כאן הסבר להעברה זאת. במכת בכורות נאמר (שמ' בא יב,יב) **עַבְרַתִּי בְּאָרְץ-מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה -** מונח זרקא מונח סגול, זרקא סגול בתפקיד גורע מהענין ו/או מוסיף מהענין על הענין. לפי מפרשי מדרש שמות רבה סגולת הלילה הזה הייתה שהקב"ה בעצמו הצילם מקטרוג והעביר הדין מהם למצרים, היינו שגרע מחובת ישראל והוסיף זאת על חובת מצרים. ע"י הגריעה מדינים הם הפכו לבריות חדשות שאיפשרה להם לדבוק בה' ובזכות הליכת בני ישראל אחרי ה' מצרים ולתוך ים סוף גדלה חיבתן לפניו עד שגם נטל הדעת מאויביהם ושונאיהם והוסיף הדעת בכני ישראל.

שמות בשלח יד,כה: וַיִּסַּר אֶת אַפְּן מִרְפָּבְתָיו וַיִּנְהַגְהוּ בְּכַבְדָּת נִימְאָר מִצְרַיִם אֲנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם: פ כִּי כנראה כאן במובן דהא (שהרי) - **מכלתא בשלח פ' ה אמרו מי שעשה להם נסים במצרים הוא עושה להם על הים נסים. המצרים הודו שה' שנלחם בהם במכות מצרים חוזר ונלחם במים סוף.
רש"י בא לישב את הלשון **בְּמִצְרַיִם** והרי פה זה על ים סוף **רש"י נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם** (טט - אל תקרא מצרים אלא) מצריים, ד"א **בְּמִצְרַיִם** בארץ מצרים שכשם שאלו לוקים על הים כך לוקים אותם שנשאר במצרים.
מכלתא בשלח פ' ה רבי יוסי אומר במכות כמות שהיו לוקים אלו על הים כך היו אלו שבמצרים לוקין והיו רואים אלו את אלו. ולא במצרים בלבד אלא בכל המצירין להם לישראל לדורות.
מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא - ... זקא-קטן ... זקא-קטן, פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר שחוזר וקורה (א) נלחם במכות מצרים וחוזר ונלחם בים סוף (ב) נלחם בעת ובעונה אחת בים ונלחם בארץ מצרים (ג) כשם שה' לחם במצרים כך נלחם בכל המציריים להם בכל הדורות.**

נִלְחַם לָהֶם - מרכא טפקא - יתור לרבות לחימת ה' לטובתם של ישראל, מים סוף לכל החוזר וקורה שלעיל, וזה מאופיין ע"י **בְּמִצְרַיִם** ככעין לשון נופל על לשון מצרים - **מִצְרַיִם**.
בְּמִצְרַיִם - סלוק, מגביל, בני ישראל והמצריים היו בעת ובעונה אחת בתוך ים-סוף, והמצרים ראו שרק בהם מהומה על כל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, **רבוי**; **דורנא** – מצרף; **תביר** – מחלק, **ממעט**, **לא ממשי**; **טפחא** = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דורנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ. משמעויותיה כפי שהוסבר ב- (ש' בשלח יד, כד) ואילו בני ישראל הלכו בלי להפגע (היצי כהן).

טט – ובשירת הים מתבטאות הדרשות על הנאמר בפסוקים כגון **שמות בשלח יד, כד - כה**: מלחמת ה' במצרים למשל בפסוק **שמות בשלח טו, ז**: **וַיִּבְרַח אֲנֹכֶה פַתְחֵי קַמְרֵיךָ תִשְׁלַח חַרְבְּךָ יֹאכְלֵמוּ פִקְשׁ**; **רש"י וַיִּבְרַח אֲנֹכֶה**, אם היד בלבד רועצת האויב כשהוא מרוםם ברוב גאונו אז יחרוס קמיו ואם ברוב גאונו לבר אויביו נהרסים ק"ו כששלח במ **חרון אף יֹאכְלֵמוּ**; טטוד"ל **רש"י** פירש **חַרְבְּךָ** – חרון אף (האם חרון אף הוא כמו אף וחמה שהם שנים מחמישה חובלים) **בעל הטורים ... תִשְׁלַח חַרְבְּךָ, מִבְּצַרְיָתְךָ תִשְׁלַח (מ"ב תנ"ך)** (טט – נבואת אלישע לחזאל), מלמד כמו שלקו הם על הים כך לקו במצרים והרס מבצריהם, וגו'; טטוד"ל – **בעל הטורים** פירש **חַרְבְּךָ** – לוקים על הים, לוקים על היבשה – במצרים גופה **אור החיים**. **תִשְׁלַח חַרְבְּךָ יֹאכְלֵמוּ פִקְשׁ**: פירושו לא שאתה צריך לרוב גאונו להרוס אותם אלא הגם שיכול אתה לשלח חרון אחר שלך ויהיה נאבד כקש:

טטוד"ל – **תִשְׁלַח** פשטא **חַרְבְּךָ** מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, כל אופני החרון, ע"פ **רש"י** שני סוגי חובלים מחמישה (ש"ר תשא פר' מא), ע"פ **בעל הטורים** חרון אף בים וביבשה, ע"פ **אור החיים** היה מספיק חרון אחד ואף-על-פי שלח במ חרון לרוב להפליא במ מכותיו. ודומה להם: **דברים עקב ט, יט**: **כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאֵף וְתַחֲמָה אֲשֶׁר קִצַּף הו' עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע ה' אֱלֹהֵי גַם בַּפֶּעַם הַהוּא: שְׁמוֹת רַבָּה (וּלְנֹא) פִרְשֵׁת כִּי תִשָּׂא פִרְשָׁה מֵא ... כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאֵף וְתַחֲמָה**, חמשה מלאכי חבלה היו שם, אף וחמה וקצף והשמד והשחת, אותה שעה באו שלשה האבות ועמדו בשלשה מהם נשתיירו אף וחמה אמר משה רבון העולמים בבקשה מכסא כבודך עמוד אתה באחד ואני באחד שנא' (תהלים ז) קומה ה' באפק, ואני אעמוד בחמה שנאמר (שם/תהלים/קו) ויאמר להשמדים לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו, **כִּי יִגְרַתִּי** – מונח רביע, בתפקיד חמשה מלאכי חבלה היו שם, אף וחמה וקצף והשמד והשחת, **מִפְּנֵי הָאֵף וְתַחֲמָה** – מהפך פשטא מונח זקא-קטן (במלה אחת), **מִפְּנֵי** – מהפך מחמשה להותיר לשניים ע"י אותה שעה באו שלשה האבות ועמדו בשלשה מהם נשתיירו **הָאֵף וְתַחֲמָה** אמר משה רבון העולמים בבקשה מכסא כבודך עמוד אתה באחד ואני באחד שנא' (תהלים ז) קומה ה' באפק, ואני אעמוד בחמה

בבלי נדרים לבא ... והכתוב: (דב' עקב ט, יט) כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאֵף וְתַחֲמָה: (טט – זקא-קטן בתפקיד שתיים) (טט – א) תרי (טט – שני מיני) חימה הווי. (טט – ב) ואיבעית אימא: גונדא (טט – גדוד) דחימה. טט – **וְתַחֲמָה** – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין מידה ריבה וריבה את הכל, נאמר בלשון יחיד חמה, ונדרש גדוד – הרבה אופני חמה) **שמות בשלח טו, א: רש"י (א) אָז וְאֵשֶׁר-מִשָּׁה - אז**, כשראה הנס, עלה בלבו **שישיר** שירה. וכן "אז ידבר יהושע" (יהו' יב); וכן "ובית יעשה לבת פרעה" (מ"א זח), - חשב בלבו שיעשה לה; אף כאן: **ישיר** - אמר לו לבו שישיר, וכן עשה: **ויאמרו לאמר: אשירה**. וכן ביהושע, כשראה הנס, אמר לו לבו שידבר, וכן עשה: "ויאמר לעיני כל (לפנינו ללא 'כל') ישראל" (יהו' יב); וכן שירת הבאר, שפתח בה "אז ישיר" (במ' כא, יז), פירש אחריו: "עלי באר ענו לה" (שם); **אָז יִבְנֶה שְׁלֵמָה בְּמָה (מ"א יא, ז)** - פירושו בו חכמי ישראל (שבת נו, ב): שבקש לבנות ולא בנה; למדנו שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה; זהו ליישב פשוטו. אבל מדרשו אמרו רבותינו (סנה' צא, ב): מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה; וכן בכלום, חוץ משל שלמה, שפירושהו: ביקש לבנות ולא בנה (ראה שבת נו, ב).

מלכים א יא, ז: אָז יִבְנֶה שְׁלֵמָה בְּמָה לְקַמּוֹשׁ שֶׁקָּץ מוֹאָב בְּיָד אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלָּיִם וְלִמְלֶכֶד שֶׁקָּץ בְּנֵי עַמּוּן: מוֹאָב בְּיָד – זקא-קטן זקא-גדול, ג' המלים = 207 + 49 = 256, הפרש בין ג' זקא-קטן זקא-גדול (576) ובין ג' המלים המוטעמות 256 – 576 = 320 – ר"ז של תיקון 49 – מ"ט שערי תומאה למ"ט שערי טהרה אפשר כי תבנית הטעמים זקא-קטן זקא-גדול המטעימה את התוכן **מוֹאָב בְּיָד** מרמזת כי שלמה המלך במחשבתו ובפעולותיו, שלמראית עין מתוארות בשלילה (ירושלמי סנהדרין פ"ב, בבלי כא, ב), שמות רבה וארא פר' ו ירבה נשים שהטו את לבבו, ירבה סוסים, הרהור אחר מדותיו וגזרותיו של מ"ה הקב"ה), פעל לברור קדושה ואורו של מלך המשיח כהמשך לנאמר ב-**בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פה (בראשית וישב לח, א) וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיִּרְדּוּ יְהוָה מֵאֵת אֲחִיו** הקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח והגמטריות הבאות מ-אוצר הג' של הרב יוסף רפאל פאלוך צ"ל מלמדות על כך. 256 – גר"י (עלי ראשי), (טט – גם נטריה ר'חמנא וינצריה (ישמרהו ה' וינצרהו) מכוון למלך המשיח המתואר) ענ"י [מלא כזה] עין"ן נו"ן יו"ד (טט – ורוכב על חמור) (טט – האמור להלחם בלבן) הארמ"י [בעה"ט תולדות] הרמא"י [בעה"ט תולדות] ויר"ם קרן לעמו (טט – ויפיץ דעת תורה) זמ"ן נק"ט [ר"ת זרעים מ'ועד נ'שים נ'זיקין ק'דשים ט'הרות]-[תיקוני זוה"ק דף ה'] (טט – וידמה ל-) חזקיהו מל"ך יהוד"ה **בבלי סנהדרין צד, א ... ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג**. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך – לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך – תעשהו משיח? לכך נסתתם. (טט – ויש ללמוד מחזקיהו שהמשיח יאמר שירה כמו משה רבנו) 320 – יש"י (טט – אביו של דוד ממנו יבוא המשיח), (טט – מתקן הקירור והספק שמביא עמלק אשר) קר"ך בדרך [בעה"ט תצא] ומתקן ש"ך ניצוצי הדין (ספר נגיד ומצוה ל"ח ע"א) מנח"ם ב"ן חזקיהו (שמו של מלך המשיח – סנהדרין ח"צ ב') (טט – וכתב ב-) **ספר נצח ישראל פרק כו ... וכן אמרו בפרק חלק (סנהדרין צח ב) מנחם בן חזקיהו שמו, שנאמר (איכה טו, א) כִּי-רַתַּק מִמֶּנִּי מִנְחָם מְשִׁיב נֶפְשָׁי**. ואין ספק כי המשיח הנפש הוא המחזיק אחד מחולשתו, ולפיכך נקרא המשיח 'מנחם בן חזקיהו'. וזהו חס"ד אברה"ם (טט – וכתב ב-) **מעשי למלך הלכות בית הבחירה פ"א** (עיין ירושלמי פ"ב דברכות ומדרש רבה איכה על פסוק (איכה טו, א) כִּי-רַתַּק מִמֶּנִּי מִנְחָם מְשִׁיב נֶפְשָׁי עיין בפירושו מנחמה חיים על תהלים דמשיח נוסריקין מנחם שלמה יידידי' חזקיהו) **איכה א, טז: על-אַלְהוֹ אָנִי בּוֹכֵהָ עֵינַי וְעֵינֵי יְרֻדָה לְאִם כִּי-רַתַּק מִמֶּנִּי מִנְחָם מְשִׁיב נֶפְשָׁי הֵיוּ בְנֵי שְׁוֹמְמִים כִּי גָבַר אוֹיְבִי** ס בתורת הסוד השכינה בוכה על הגזרות ובזכותה המנחם מגיע לארץ אנפין הממשיך עין חסד בלבד (הרב סנדר ארלנגר נר"ו) ולזכרון לרב יוסף רפאל פאלוך בן הרב דוד משה: 256 – (ר"ת) יוסף רפאל בן דוד מ'שה; 320 – ר"ת וס"ת של יוס"ף רפא"ל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: **אתנה**, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא קטן** – 2; **זקא גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא קטן** ... **זקא קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא קטנה** – **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: **תלישא גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: **פוד** – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.5 שמות בשלח יג, יז (התשע"ה)

שמות בשלח יג, כ: ניסעו מספלת ויחננו באתם בקצה המדבר:

על הכתוב נדרש ב-פסיקתא דרב כהנא (מנדלבויס) פיסקא יב - **בחדש השלישי [יד] זהו שאמ' הכת' דרנניה דרכי-געים וכל-נתחבתותיה שְׁלוֹם: (משלי ג, יז)**. ביקש הקדוש ברוך הוא ליתן תורתו (ש- **דרנניה דרכי-געים**) לישר' בשעה שיצאו ישר' ממצרים (אבל) והיו חלוקין אילו על אילו והיו אומ' **נתנה ראש ונשובה מצרימה: (במ' שלח יד, ד)**. מה כת', **ניסעו מספלת ויחננו באתם (שמ' בשלח יג, כ)**, היו נוסעים במריבה וחונים במריבה,

אבל טעמי **ניסעו מספלת** – טפחא אתנה הם כתבנית הטעמים של (דב' ואת' ו, ד) **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל**, היינו נסעו בקבלת עול מלכות שמים, והקב"ה שמח באמונתם בו ועוטפם בענני כבוד כנדרש ב-**מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויה פתיחתא** ר' עקיבא אומר אין סוכות אלא ענני כבוד שנא' **(ישעיה ד, ה) וברא ה' על-פלמון הר-ציון** וכתיב **פי על-פל-פְּבֹד חֲפָה**: אין לי אלא לשעבר לעתיד לבא מנין ת"ל **(ישעיה ד, ד) ונסקה תהנה לצל-יוגם** ואומר **(ישעיה לה, ג) ופדונוי ה' יִשְׁבֹּן וְגֵאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׁמְחַת עוֹלָם** על-ראשם .

ויחננו באתם – מונח זקא-קטן, שתי דרשות לכאורה על הפשט. (א) שם מקום, (ב) אותיות אמ"ת ע"פ זוהר ח"ב רמז לאבות שהחננו את אמ"ת ה' בעולם, ובזכותם ניצלו ישראל מן הדין. **אגרא דכלה שמות פרשת בשלח**

וני"ל שהוא עפ"י האמור בוזהר [ח"ב מ"ז ע"א] וז"ל ההוא ליליא (היינו על היס) כנש קוב"ה לפמליא דיליה ודאין דינייהו (דנו דינים) לישראל, ואלמלא דאקדימו אבהן עלייהו דישאל לא אישתזבו מן דינא, עכ"ל. רצ"ל האבות בזכותם היו הולכים לפניו יתקף בצאתם ממצרים, וכן הוא בזהר [ח"ב מ"ז ע"ב] בפסוק **(שמ' בשלח יג, כ) וְהָיָה הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן**, דא אברהם וכו', וידוע דכל האבות נרמזין בתיבת אמ"ת ראש (אלפ"א בית"א א - אברהם) וסוף (ת - יעקב, תתן אמת ליעקב) ואמצע (ת - יצחק), **אגרא דכלה במדבר פרשת מטעי** ... כאשר נוסעים גם מסכות היינו מדי הסיפוק, היינו שלא השתמש בהעוה"ז כל זמן היותו בכאן רק די הסיפוק וההכרח בלבד, אזי אחר כך נוסעים גם מדי הסיפוק, היינו אחר יציאתו מן העולם, אז ויחננו באת"ם היינו אותיות אמ"ת, היינו בעולם האמת בחותמו של הקדוש ברוך הוא שם חנייתו, ולא יצטרכו לגלגולים ועונשים, והנה חותמו של הקדוש ברוך הוא אמ"ת [שבת נה א] להיות אלו האותיות ראש תוך סוף באלפ"א בית"א, והנה אות המ' הוא באמצע, היינו אות המ"ם סתומה, והנה מ"ם סתומה משפטה בסוף התיבה, על כן נכתב בכאן את"ם, וז"ש למה נכתב את"ם ולא אמ"ת, וז"ש אשר **בקצה המדבר**, רצ"ל מ"ם כזו אשר משפטה בקצה הדבור.

ניסעו מספלת – טפחא אתנה הם כתבנית הטעמים של (דב' ואת' ו, ד) **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל**, חיים ללא תאוות הם תנאי אחד לשלימות בקבלת עול מלכות שמים, התנאי השני נדרש מהכתוב **בקצה המדבר - בקצה** – טפחא בתפקיד פותחת טפה להתאפיין מהכתוב אחריו ואפשר גם בתפקיד שנוי הקריאה של מלת **המדבר** לקריאה המדבר ואז טפחא בתפקיד התפשטות ענין המדבר לכתוב לפניו, ש-המדבר אמ"ת והחי ללא תאוות מביא ל-**ויחננו באתם** להניח באותיות אמ"ת, לאחדות עם הבורא שחותמו אמ"ת ופורסם ע"י האבות.

כתב "דרשות התהלים" לרב אהרן זכאי הי"ו בשם "ראשית חכמה" שער הקדושה שמי שאינו פוגם בלשונו לדבר שקר, תפילה נשמעת. וכן תקנו בסיום תפילת שמונה עשרה (טט – מציע לומר שב-**בקצה המדבר** – מרמזו לסיום המדבר עם ה' בש"ע) לומר "אלהי נצור לשוני מרע ושפתותי (טט – או שפתי) מדבר מרמה", כדי להודיענו שתקובל תפילתנו ברצון צריך שנוזהר מלדבר שקר ומרמה. וזהו שאומר הכתוב: אימתי **(תהי קמת ית)** קרוב ה' לכל-קראיו ומקבל תפילתם? **לכל אשר יקראהו באמת**: – שנוהרים במדת האמת וגו'. ודובר אמת לפני **(שמ' בשלח יג, כ) וְהָיָה הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן** הוא ובית דינו יהודא שלים.

שמות בשלח יג, כא – כב:

[כא] וְהָיָה הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה: [כב] לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: פ

(יג, כא) לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם – קדמא ואולא ... **(יג, כב) לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן** - גרשיים מהפך פשטא, תבנית הטעמים הזאת המורכבת משתי תבניות הטעמים האלה מרמזת לדרוש בכעין קל וחומר עם כעין הגבלת דיו לבא מן הדין להיות כנידון. ללמד כי הנלמד (יג, כב) כבוד הרב מוגבל להיות לכל היותר כמו המלמד (יג, כא) כבוד ה'. אבל כאן הגבלה מותנית או זמנית, כאן הגבלת הכבוד לרב המותנית ברצון הרב.

וְהָיָה הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם – קדמא ואולא תבנית טעמים בתפקיד המרמז למלמד והוא הקב"ה, המוחל על כבודו והולך לפני בני", ואולא – הולך אחריו הנלמד הוא הרב שתבנית הטעמים של **(יג, כב) לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן** - גרשיים מהפך פשטא מרמזת לדרוש כי הנלמד מוגבל בכעין "דיו". **תורה תמימה** הסביר דרשת ה-**בבלי קידושין לבא, [כא] וְהָיָה הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם** - מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחולק⁽²⁾ ב-**הערה עו**) ... דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש **(משנה מסכת אבות פ"ד, מ"ב) ומורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב וגו'**

משנה מסכת אבות פ"ד, מ"ב

רבי אלעזר בן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חביך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים: **בבלי קידושין לבא, א** ... א"ר יצחק בר שילא א"ר מתנה אמר רב חסדא: האב שמחל על כבודו - כבודו מחול, הרב שמחל על כבודו - אין כבודו מחול; ורב יוסף אמר: אפי' הרב שמחל על כבודו - כבודו מחול, שנאמר: **(יג, כא) וְהָיָה הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם**. אמר רבא: הכי השתא, התם הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא - מחיל ליה ליקריה, **(לב, ב) תורה דיליה היא?** הדר אמר רבא: אין, תורה דיליה היא, דכתיב: (תהלים א) ובתורתו יהגה וילילה.

תורה תמימה שמות פרק יג (כא) וְהָיָה הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם - מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול⁽³⁾ [קדושין ל"ב א']:

תורה תמימה הערה עו) הדמיון בזה צריך קצת באור, כי למה לא נימא כזה גם במלך שכבודו מחול ונילף ג"כ מהקב"ה שהוא מלך המלכים, וצ"ל דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש ומורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב, משא"כ כבוד המלך הוא שתהיה אימתו מוטלת על הבריות ולא שייך בזה מחילה, כי טבע הענין דורש מוראו וכבודו, ודו"ק:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא מש; טפחא = טרנא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

שמות בשלח יג, כא – כב:

[כא] וְהָיָה הַלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה:
[כב] לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לְפָנֵי הָעָם: פ

בבלי שבת כג,ב אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה – נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום – נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. כעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף – דתדיר, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא? בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא.

אמר רב הונא: הרגיל בנר – הויין ליה בניס תלמידי חכמים, הזהיר במזווה – זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית – זוכה לטלית נאה, הזהיר בקידוש היום – זוכה וממלא גרבי יין. רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דרבי אבין נגרא, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר: תרי גברי רברבי נפקי מהכא. נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חיאי בר אבין. רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דבי נשא דרב שיזבי, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר: גברא רבא נפק מהכא. נפק מינייהו רב שיזבי.

[כא] וְהָיָה – פזר, אפשר שנדרש מכאן (א) כרבא לפירסומי ניסא ע"י נר חנוכה (ב) רב הונא: הרגיל בנר – הויין ליה בניס תלמידי חכמים

דביתוהו דרב יוסף הות מאחרא ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף: תניא (שמ' בשלח יג,כב) **לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה** מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. סברה לאקדומה, אמר לה ההוא סבא: תנינא, ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. אמר רבא: דרחים רבנן – הווי ליה בנין רבנן, דמוקיר רבנן – הווי ליה חתנוותא רבנן, דדחיל מרבנן – הווי גופיה הוי צורבא מרבנן, ואי לאו בר הכי הווי – משתמען מיליה כצורבא מרבנן.

בפסוק נמצאים רמזים אחדים לקביעת זמנים ביום. **וְהָיָה – פ' רמב"ן** ה' ובית דינו. בית דין של מטה מקדש ראשי חדשים וכך קובע את הזמנים של הבריאה ועל פיו נוגה בית דין של מעלה וה' דן את העולם לפי זמנים אלו.

לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד – ר"ת ל' י' ב' ה'ם ראשי ר"ת של (דברי הימים א יב,ג) וּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁשַׁבְרֵי יוֹדְעֵי בִּינַה לְעֵתִים לְעֵשֶׂה מִה-יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל וּפְלִי רַדְ"ק רבותינו פירשו (יל"ש דה"א תרעט), שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, וזהו שאמר **לְעֵשֶׂה מִה-יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל**, וזהו **יוֹדְעֵי בִּינַה לְעֵתִים**, כלומר: לזמני העולם; שהיו יודעים לחשב בתקופות המזלות.

בְּעַמּוּד עָנָן – ג' 122 + 170 = 292 עולה בזמ"ן נ"ץ חמ"ה
בְּעַמּוּד אֵשׁ – ג' 122 + 301 = 423 עולה שקיה"ח (ר"ת שקיעת החמה)
בְּעַמּוּד אֵשׁ – ג' 122 + 301 = 423 עולה ז"ה עלה"ש הב"א (עלה"ש ר"ת עלות השחר)

וְהָיָה – פ' רמב"ן ה' ובית דינו. ביום הדין הגדול לעתיד לבוא, יוציא ה' חמה מנרתיקה והיא תעשה דין ברשעים (כגון ישעיה ד,ה,ו), (כגון בבלי ע"ז א). אפשר כי מכאן ומבבלי שבת כג,ב בדברי רב יוסף לדביתוהו בהדלקת נרות שבת, מרומז כי לפחות פסוק **(שמות בשלח יג,כא)** מרמז לזמנים שונים בארץ-ישראל, הילכתיים ותוכניים (אמיתיים השייכים לתבנית העולם).

נקדים בציטוט קצר מהספר **זמנים בהלכה, הרב ח"פ בניש** הי"ו ע' 3: בא"י בגלל רפרקצית השמש (שבירת קרני האור באוויר) השמש נראית זורחת ושוקעת כאשר השמש האמיתית נמצאת כמחצית מעלה (60 / 31) מתחת לאופק. במדע האסטרונומיה מיקומם ותנועתם של גרמי שמים נקבע לפי מרכז קוטרם ללא תלות בתנאים משתנים. בהלכה הנץ חמה מוגדר כזריחת שפתה העליונה של השמש והשקיעה מוגדרת כשקיעת שפתה העליונה כפי ראות עינינו.

לכן הנץ והשקיעה ההילכתית מוקדם או מאוחר מהנץ והשקיעה האמיתיים (הנקרא התוכני הנקבע ע"י חישוב לפי תנועתם) במעט יותר מ- 3 / 4 מעלה (כ- 0.78 = 0.52 מעלה לרפרקציה ו- 0.26 מעלה לזריחת חצי גוף). לדעת בעל הלבושים, הגר"א והגרש"ז (כנראה בעל התניא) מחשבים את חלוקת השעות לפי הנץ והשקיעה התוכניים. בע"כט – ל מצוינים אורכי זמן אור בא"י בימי תקופה שונים ומהם עולה כי בתקופת ניסן ותשרי אורך זמן האור ההילכתי ארוך מאורך זמן האור התוכני בכ-7 דקות ולכן הנץ התכני מגיע אחרי הנץ ההילכתי בכ- 3.5 דקות (כ-210 שניות) (בע"אחר נאמר 3.7 דקות) והשקיעה ההילכתית מגיעה אחרי השקיעה התכנית בכ-3.5 דקות. בימי תקופת תמוז וטבת הנץ התוכני מאחר בכ-4.5 דקות (כ-270 שניות) והשקיעה ההילכתית מגיעה אחרי השקיעה ההילכתית בכ-4.5 דקות.

[כא] ... וְהָיָה הַלֵּךְ – תרסא, אפשר מרמז להפרש הזמן בין הנץ והשקיעה ההילכתיים והאמיתיים בתקופות ניסן ותשרי בארץ-ישראל. שעה ההילכתית היא בת 1080 חלקים. ב-(בר' וישלח לגיח) **וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם** מצאנו כי ב- 19 חלקי שעה עגול השמש עובר מחצית קוטרו כפי שנראה לעינינו (כ- 0.26 מעלה). ב- 38 חלקי שעה עגול השמש עובר מלוא קוטרו כפי שנראה לעינינו (כ- 0.52 מעלה). סה"כ 19 + 38 = 57 חלקים ג' של מספר החלקים של תנועת השמש המחושבת, קרוב למספר **הַלֵּךְ – ג' 55** או למשל ג' של המלה והכולל והאותיות (59). אם נקח את המילה "הולך" ואותיות וכולל עולה ג' 65, זה יהיה כעין מספר החלקים של תנועת השמש המדומה בשעת שקיעה או נץ כי בגלל שבירת קרני האור השקיעה או הנץ הנראים מתארכים. חלק שעה הילכתית בתקופת ניסן ותשרי אורכו בשעונינו 3.33333 שניות. 55 * 3.33333 = 183.33333 שניות = 3.05 דקות. 65 * 3.33333 = 216.66645 = 3.61111 דקות. ידוע ממעקב רב שנים כי חלים שנויים קלים באורכי זמן שונים לפי מיקום כדור הארץ ביחס לשמש בכל שנה ולכן מתקבלת תוצאה המתארת טווח זמן. בפסוק נמצאת תבנית הטעמים **[כא] וְהָיָה הַלֵּךְ ... וְלַיְלָה** – תרסא ... תביר, המרמזת לאפשרות של חישוב חשבוני כלשהו. ג' המלה **וְלַיְלָה** עולה 81. אם אלו חלקי שעה אזי 81 * 3.33333 = 270 שניות = 4.5 דקות שזה שווה להפרש בין זמן הנץ או השקיעה ההילכתיים ובין זמן הנץ או השקיעה התוכניים (האמיתיים) בתקופות תמוז וטבת.

לְפָנֵיהֶם יוֹמָם – קדמא ואולא, כעין מלמד, ג' המלים עולה 215 + 96 = 311, אם אלו חלקי שעה של 1080 אזי 311 * 3.33333 = 1036.6656 שניות = 17.2777 דקות, שעיוגולו כלפי מעלה מניב 18 דקות שהן הזמן להילוך 3 / 4 מיל וזה לשיטת הגאונים זמן צאת הכוכבים אחרי זמן השקיעה ההילכתית. זמן זה נקרא בין השמשות ומתאים למאמר הגמרא שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. היינו שיש פרק זמן שהם נמצאים ביחד, ואז מתהווים דמדומים.

לְהָאִיר לָהֶם – ג' 246 + 75 = 321, אם אלו חלקי שעה של 1080 אזי 321 * 3.33333 = 1069.9989 שניות = 17.8333 דקות, שעיוגולו כלפי מעלה מניב 18 דקות שהן הזמן להילוך 3 / 4 מיל וזה לשיטת הגאונים זמן צאת הכוכבים אחרי זמן השקיעה ההילכתית.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.6 שמות בשלח יג"ז (התשע"ו)

שמות בשלח יג"ז: ויהי בשלח פרעה את-העם ולא-נתם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן-ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה:

- ויהי - רביע – אפשר כי בא ללמד על ארבעה תוספות מהענין על הענין הנרמזות בטעמי **בשלח פרעה את-העם** – זרקא סגול, כעין פרעה נותן תוספת על העם, העם נותן תוספת על פרעה, והן ע"פ **אור החיים** ארבע סיבות ללשון צער.
- טט - **אור החיים** – מונה סיבות ששליחת פרעה את העם גרמו **ולא-נתם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא**.
- (א) **ויהי לשון צער ...** ואמר (הכתוב) תדע סיבת הדבר לצד שלא הוציא ה' את ישראל אלא לרצונו של פרעה, כפה אותו עד שנתרצה כלומר בסיבת העם הוספת כפיה על פרעה עד שנדמה לפרעה ששלחם לרצונו ורשותו עדיין עליהם, ששלחם לעבוד את אלקיהם במדבר שלושה ימים ואחר ישובו למצרים.
- (ב) **ויהי לשון צער שפרעה כביכול מעצמו הוסיף עליהם (ששלח עמם) את הערב רב, נכרים שתפקידם א' לכופ את ישראל לשוב למצרים, ב' לסובב רעה לישראל בהחלשת אמונה בה', בעמידה בתלאות הדרך, ג' ה' צריך לגרום לתוספת עיכוב לצד שהערב רב אין לו חזק בקדושה או קרוב הוא להרשיע בפירוש בעל-הטורים - את-העם (גי' 517 עם הכולל) – גם ערב רב (גי' 517 בדיוק)**
- (ג) **ויהי לשון צער מוסיף צער לישראל, צער למצרים, איבוד לו ולאומתו.**
- (ד) **ויהי לשון צער על שעשה כביכול לוויה לישראל עליו ליטול שכר פסיעותיו וזה גרם שלכן הקב"ה הוסיף להם דרך ארוכה**

לשורש **נחם** שימושים אחדים (א) נוחמים (קבלת נוחמים) (**שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כ, יא**), בתוך כך אפשר לכלול (**בר' יג**), **וינחם ה' כירעצה** – נחמה היתה לפניו שבראו (את האדם) בתחתונים; (ב) נהוג, הולכה, [**מכילתא דרבי ישמעאל - בשלח**]; (ג) ע"פ המשך [**רש"י (בר' יג)**, **וינחם**] כל לשון נחום שבמקרא לשון נמלך מה לעשות וכן [**רש"י (בר' יג)**] **כי נחמתי כי עשיתם** – חשבתני מה לעשות להם על אשר עשיתם; וכאן [**רש"י (שם בשלח יג, ג)**] **פן-ינחם** – יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב:

ולא-נתם – מקף כרב-מצב של משמעות שורש **נחם** ומלמד שכאן יש ללמוד לפי מצב (א) ומצב (ב) לעיל ולא כמצב (ג). לעומת זה **פן-ינחם** – מקף כרב-מצב של משמעות שורש **נחם** ומלמד שכאן יש ללמוד לפי מצב (א) ולא לפי מצב (א) ולא כמצב (ב) לעיל **ולא-נתם** – מקף כרב-משמע של מלת ולא כרב-מצב שבו בדרך כלל מצבים מסוימים לא מתיחסים אליהם בהמשך.

נחם (א) נוחמים (**שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כ, יא**) ... מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל דמם של בני אפרים וטבל בו כליו כביכול שנא' (ישעיה סג) מדוע אדום ללבושך, אמר הקדוש ברוך הוא איני מתנחם עד שאנקום נקמתן של בני אפרים שנאמר **ולא-נתם אלהים**. (שם, יב) ד"א **ולא-נתם אלהים**, אף על פי ששלחם פרעה לא נתנחם הקדוש ברוך הוא, (על מה שעשו המצרים לישראל בניו) הביא עליהם עשר מכות וגאל בניו, אף על פי כן היה אומר איני מתנחם עד שאהרוג לכלן שנאמר (שמות יד) וינער ה' את מצרים בתוך הים וכתוב (שמות ט"ו) סוס ורוכבו רמה בים, וכתוב (יואל ד) מצרים לשממה תהיה לכך נאמר **ולא-נתם**.

(ב) נהוג, הולכה, ראה להלן [**מכילתא דרבי ישמעאל**]; **ולא-נתם אלהים** – מונח רביעי, לפחות ארבע סיבות להנהגה זאת של אלקים:

[**מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פתיחתא**]

ולא-נתם אלהים, אין נחוי זה אלא נהוג וכה"א נחית כצאן עמך וגו' (תהלים עז כא) וכתוב וינחם בענין יומם (שם /תהלים/ עז יד):

(טט – א) **דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, קרוב הוא, קרוב הוא** הדבר שאמר הקדוש ברוך הוא למשה (**שמות יג, יב**) **בהוציאך את-העם ממצרים: תעבדון את-האלהים על הקר הנה**: (טט: דרך פלשת רחוקה מההר שבו יהיה מתן תורה). (טט – ב) ד"א **כי קרוב הוא קרוב הדרך** לשוב למצרים שנאמר דרך שלשת ימים נלך במדבר. (טט – ג) ד"א **כי קרוב הוא קרובה השבועה שנשבע אברהם לאבימלך שנא' ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקור לי לניני ולנכדי (בראשית כא כג) ועדיין נכדו קיים**. (טט – ד) ד"א **כי קרוב הוא קרובה מלחמה ראשונה לשנייה**. (טט – ה) ד"א כי קרוב הוא בקרוב ירשו כנעניים את הארץ שנ' ודור רביעי ישובו הנה (שם /בראשית/ טו טז). (טט – ו) **לפתח דבקות בתורה** ד"א כל שכן לא הביאן הקדוש ברוך הוא דרך פשוטה לארץ ישראל אלא דרך המדבר אמר הב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והם בטלים מן התורה אלא אקיפם במדבר ארבעים שנה שיהיו אוכלין מן ושותין מי הבאר והתורה נבללת בגופן מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן ושויין להם אוכלי תרומה. (טט – ז) ד"א **כי קרוב הוא** כל שכן לא הביאן המקום בפשוטה אלא כיון ששמעו כנעניים שישאל נכנסין לארץ עמדו ושרפו כל הזרעים וקצצו כל האילנות וסתרו את הבנינים וסתמו את המעינות אמר הב"ה לא הבטחתם לאבותם שאכניסן לארץ חריבה אלא לארץ מלאה כל טוב שנא' וכתים מלאים כל טוב (דברים ו יא) אלא הריני מקיפן במדבר ארבעים שנה עד שיעמדו כנעניים ויתקנו מה שקלקלו:

כיו אמר אלהים פן-ינחם העם בראתם מלחמה, (טט – א) זו מלחמת עמלק שנא' וירד העמלקי וגו' (במדבר יד מה). (טט – ב) ד"א **כיו אמר אלהים** זו מלחמת בני אפרים שנ' ובני אפרים שותלח וברד בנו (**דה"א ז, כא**) **והרגום אנשייגת וכתוב (תה' עח, ט)** **בני-אפרים נושקי רומי-קשת תפלו ביום קרב: (תה' עח, ט)** **תפלו ביום קרב מפני מה ש- (תה' עח, ז)** לא שמרו ברית אלקים וכתבתו מאנו **ללכת: עברו על הקץ ועל השבועה (פסיקתא דרב כהנא שמונים שנה נפל מהם מאה ושמונים אלף, ויש אומרים ויצאו 30 שנה קודם לכן)**. (טט – ג) ד"א שלא יראו עצמות אחיהם מושלכין בפלשת ויחזרו להם. (טט – ד) ד"א **כיו אמר אלהים**, כדי שלא יחזרו לאחוריהם והרי דברים קל וחומר ומה אם כשהקיפם דרך עקומה אמרו (**במ' שלח יד, ד**) **נתנה ראש ונשובה מצרימה: אלו באין בפשוטה על אחת כמה וכמה**.

הסבר לתפקיד תבנית הטעמים של **כיו אמר אלהים** – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי, אפשר כי המונח לגרמיה מקבל את תכונת הנאמר אחרי הפסק וכאילו כתוב "אמר אלקים" דברים שהם לענין אחד ושוב כתוב "אמר אלקים" דברים שהם לענין אחר. אכן, במכילתא שלוש סיבות ראשונות עוסקות במלחמות ואילו הסיבה הרביעית עוסקת במרידה בה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג. **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק; **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרףא – שני ואר רבוי/א מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – ב"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק א** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול**: 3 – רביע; 4 – מונח רביע – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עיירה. שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עיירה. שגגה = שחכה; **פוד** – דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחר/בתשובע"פ.

ולא-נתחם אלהים – מונח רביעי, לפחות ארבע סיבות להנהגה זאת של אלקים, בדרך פנימיות התורה:

אגרא דכלה פרשת בשלח

ולא-נתחם אלהים דרך ארץ. שלא נהג עמהם כדרך כל הארץ וכו' אבל הקדוש ברוך הוא לא עשה כן לישראל וכו' אלא שהיה מרחיצן וכו' וסך אותן כו' והלבישן כו' ונשאן כו' ומאיר לפניהם כו' [שמו"ר פ"כ י"א]. הנה לפי זה צריך להתבונן הגיזרה שארית הפסוק שאמר **ולא-נתחם אלהים דרך ארץ פלשתים** דייקא, גם אומרו **כי קרוב הוא**, וגם כן **כיו אמר אלהים פן** כו', (טט – א) ויש לבאר בפשוטו ובאמת הפירוש הוא שלא נהגם הש"י דרך ארץ פלשתים, פלשתים ידוע יניקתם מקומת הדין, על כן הם בנימטריא כ' פעמים אלקים, על כן היו רצועת מדרות לישראל כנודע, וגם האבות היה דירתם לשם לבטל כחם. (טט – ב) והנה לא הגיע עדיין זמן ביטולם, (טט – ג) ואילו היה הש"י מנהיגם דרך ארץ פלשתים, לא היתה הנהגתם למעלה מה הטבע שלא כדרך כל הארץ, וכן הכל מלוכש בטבע, אלקים הוא הנהגת הטבע, ולא הנהיגם הש"י **דרך ארץ פלשתים**, כי רצה להנהיגם למעלה מן הטבע, ואמר ב' טעמים על זה, (טט – ד) אחת **כי קרוב הוא**, כביכול הש"י קרוב אלינו ואינו מתנהג עמנו כמו האדון עם עבדו רק כמו האב עם בנו שמרחיצו וסכו ומאיר לפניו, (טט – ה) וטעם הב' לא רצה להנהיג **דרך ארץ פלשתים**, **פן-ינתחם העם** וכו' בראותם עצמות בני אפרים, כמו שמשיק המדרש.

אגרא דכלה פרשת בשלח

ד"א **ולא-נתחם אלהים**. משל למלך שהיו לו בנים ונשבו והיו בשעבוד ומתו מהם ירד המלך והציל מה שנשתייר מהם והיתה שמחה לפניו על שהציל את בניו **אבל לא היה מתנחם על אותן שמתו**, עכ"ל [שמו"ר פ"כ י"ג]. הנה ג"כ שארית הפסוק אינו מתברר, ובפרט אומרו דרך ארץ פלשתים, והנהיאה לבאר על אותן שמתו בימי אפילה, שלא היו יכולין להתברר באותו הזמן ועתידין להתברר בעת קץ כמ"ש הנביא [ישעיה כז יג] ובאו וכו' והנדהים בארץ מצרים, היינו אותם שנדחו במצרים ומתו בג' ימי אפילה, והנה גלותינו החל הארוך הזה מתארך מפני שממתין הקדוש ברוך הוא עד שיוגמרו כל הביורורים וימלא כבוד י"י את כל הארץ, והנה למה לא המתין הקדוש ברוך הוא גם כן אז במצרים עד שיוגמרו כל הביורורים, הוא מפני כי אז לא היה בידם תורה, ונשארו משוקעים בתוך טומאת מצרים, וכבר צדיק מ"ט לפני רשע, שהגיעו למ"ט שערי טומאה ולא יכלו להתמהמה, שאלו נשתחו עוד כבר היו מגיעים ח"ו לשער הנוי"ן, ואז היו משתקעים לגמרי ח"ו בטומאת מצרים, על כן היתה חפזון שכונה כביכול, ונתבררו אותן הקרובים לכיור, ואותן הניצוצי קדושה שנותרו בהם הסיגים נשארו שקועים ושלטה בהם מרת הדין ומתו ונקברו בארץ מצרים עד עת קץ שנותרו ובאו הנדהים בארץ מצרים וכו'. ולפי זה יתבאר הפסוק לדעת המדרש, **ולא-נתחם אלהים** (שלא התנחם כביכול) **דרך ארץ פלשתים** (על אותן שהלכו דרך כל הארץ ונקברו בארץ פלשתים, ששלט בהם קומת הדין הנרמז בפלשתים כנ"ל, ולמה לא היה לו נחמה הרי רשעים היו, אמר בטעם **כי קרוב הוא**, כביכול קרוב לנו הש"י, (בר' ג, ו) **ויפח באפיו נשמת חיים** וכו', מאן דנפח מתוכו נפח, ונשמותינו חלק אלוך ממעל כביכול בניו ממש, על כן חישוב מחשבות בלבתי ידח ממנו נדח, ואם כן למה לא המתין כביכול עד שיוגמרו כל הביורורים כמו בגלות החל הזה, לזה אמר טעם ב', **כיו אמר אלהים פן-ינתחם העם בראתם מלחמה** (הגדולה משער הנוי"ן (טט: של טומאה), שכבר הגיעו עד המלחמה הגדולה הלזו) **ושבו מצרימה**: (היינו ושבו לגמרי להיותם במצרים שקועים בתוכם ממש, ויתפרש ושבו היינו יתהפכו לגמרי להיותם כמוהם, כענין (שעיה ג, ו) **ושבה וקיתא לבצר**, ורבות כמו זה בפסוק, הבן הדבר, על כן לא המתין הקדוש ברוך הוא וזמן ניתן לנותרים עד עת קץ יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים.

ולא-נתחם אלהים – מונח רביעי, לפחות ארבעה נסיבות שאין ה' מקבל ניחומים על בניו (א) על שהמצרים העבירו בפרך את עם ישראל; (ב) על שהקב"ה נאלץ להפסיק את ה-430 שנה של הגזרה מפני שאחרת כולם היו אובדים ב-50 שערי טומאה; (ג) על בני אפרים שמתו במדבר; (ד) על בני ישראל שמתו באפילה; (ה) על הגולים ממלכות ישראל "האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים"; (ו) וכך כנראה על כל נשמות בני ישראל בכל הדורות. ואם אין מקבלים ניחומים משמע שאינו נשכח (כמו יוסף שלא קבל ניחומים עליו) והקב"ה זוכר את כל בניו והם יבררו ויתלהנו ויצרפו לעת קץ.

[רש"י (שמ' בשלח יג, ז) **פן-ינתחם** – יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב. לפי תבנית הטעמים לא כולם חזרו בהם לשוב למצרים. **פן-ינתחם העם בראתם מלחמה** – מרכא תבר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ובעלי הלכות שונות או יחסים שונים לנושא. דבר המתגלה בעמדם על הים. [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ב] ארבע תרות נעשו ישראל על הים, אחת אומרת ליפול אל הים ואחת אומרת לשוב למצרים ואחת אומרת לעשות מלחמה כנגדן ואחת אומרת נצווה כנגדן. זאת שאמרה ליפול אל הים נאמר להם (ג, ז) **ויאמר משה אליהם אלתיבא אלהיכם אלתיבא אלהיכם ואלתיבא אלהיכם אלתיבא אלהיכם ואלתיבא אלהיכם אלתיבא אלהיכם ואלתיבא אלהיכם אלתיבא אלהיכם**; וזו שאמרה לשוב למצרים נאמר להם (ג, ז) **... כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספון לראותם עוד עד-עולם**; זו שאמרה נעשה מלחמה כנגדן נאמר להם (ג, ז) **ה' ילקחם לכם**, זו שאמרה נצווה כנגדן נאמר להם (ג, ז) **... ואתם תתקשרו**].

שמות בשלח יד, י:

ויפרעה הקריב וישא בני-ישראל אל את-עיניהם ונתנה מצריהם נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני-ישראל אל-ה'
רש"י (י) **ויפרעה הקריב** - היה לו לכתוב 'קרב', ומהו **הקריב**? הקריב עצמו, ונתאמץ לקדם לפניהם (ראה מכיל' בשלח ויהי ב), כמו שהתנה עמהם (ראה פירושו לעיל, ו). **נסע אחריהם** - בלב אחד כאיש אחד (ראה **מכיל' שלח ויהי ב**). דבר אחר: **נתנה מצריהם נסע אחריהם** - ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים; **נתחומא בשלח יג**). **ויצעקו** - תפשו אומנות אבותם; באברהם הוא אומר: "אל המקום אשר עמד שם" (בר' יט, כז); ביצחק: "לשוח בשדה" (בר' כד, סג); ביעקב: "ויפגע במקום" (בר' כח, יא).
והנה מצריהם נסע אחריהם – מרכא מונח לגרמיה מונח רביעי, קריאה עם פסק: אפשר כי **והנה** – מרכא, בתפקיד של חידוש על מישוה מרוחק, ויחד עם **מצריהם** - מונח לגרמיה בתפקיד של עומד לעצמו, מרמז ל- ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים, והוא מנותק מהמצרים קריאה ללא פסק: **והנה מצריהם נסע אחריהם** - בלב אחד כאיש אחד
ויצעקו בני-ישראל – מרכא טפחא, כעין תור לרבות, עסוק מתמיד כפי' **אדמו"ר ממש לקו"ש ח"א** ע' 52 ואילך, "אך האמת היא שאין התפלה רק לתועלת עצמו, אלא כמו שכתב הרמב"ם (בכותרת להלכות תפלה) שהמצוות-עשה דתפלה היא "לעבוד את ה' בכל יום בתפלה", שעיקרה אינה בקשת צרכיו אלא "לעבוד את ה'", שעל ידי התפלה מתקרב האדם ומתיחד עם הקב"ה. לכן כנו את הצעקה להקב"ה בשם "אמנות (אמנות)" ללמדנו שאין התפלה והזעקה רק לתועלת המתפלל שיושיעו הקב"ה מצרותיו, אלא ... עסוק תמיד ... **אל-ה'**: מקף בתפקיד בחירה של עבודת ה' בדביקות תמידית או בדביקות שאינה תמידית, וטעם סלוק מגביל שהבחירה היא תפלת דביקות תמידית לה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תחשיב"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.7 שמות בשלח יג,יז (התשע"ו)

שמות בא יב,מב:

ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא-הליילה הזה לה' שמרים לכל-בני ישראל לדרתם: פ
שמות בשלח טו,א: אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר
אשירה לה' כי-נאה נאה סוס ורכבו רמה ביים:

הפסוק **שמות בשלח טו,א: אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר** (שם הוי"ה בכונה ככתבו ולא בכנוי) **אשירה ליהנה כי-נאה נאה סוס ורכבו רמה ביים** הוא מקור אפשרי לאמירת הלל בכלל, והפסוק (**שמות בא יב,מב**) **ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ ר"ת הל"ל שלם** כמקור אפשרי לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחרי תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב באמירת הגדה של פסח בליל פסח.

ישיר-משה – מקף, בתפקיד ענין בעל מצבים אחדים לאמירת שירת הים, או בעל חלקים אחדים, ע"פ **[בבלי סוטה לב,]** לרבי עקיבא משה אמר שירת הים בחלקים והעם אמר בחלקים או על כל חלק ענה הללוקה. לשיטת רבי נחמיה בתחילה משה פתח ואח"כ הוא והעם אמרו ביחד.

ראה **[בבלי סוטה לב, לא,א]** **אז ישיר-משה** – מונח תלישא-קטנה כעין שני תפקידי תלישא, (א) בעל בחינה נעלה (כעין מחיצה משאר העם) לאמירת שירה ולקביעת אמירת הלל (ראה להלן ע"פ אור החיים), (ב) מחיצה – ע"פ **[בבלי סוטה לב,]** בשיטת רבי עקיבא משה ככעין מחיצה לעצמו, משה מקדים ואומר השירה בעצמו בחלקים ובני ישראל ככעין מחיצה לעצמם, אומרים כל חלק אחריו או בסיומם כל חלק עונים הללויה. לשיטת רבי נחמיה בתחילה משה פתח ואח"כ הוא והעם אמרו ביחד. (ג) ענין של מחיצה או פריצת מחיצה כ-**[בבלי סוטה לא,א]** אמר רב תנחום: כרס נעשה להן (לעוברים) כאספקלריא המאירה וראו.

ועוד מחיצה נלמדת בשירת הים כנאמר ב-**(שם' בשלח טו,ב) פ נתקח מרים הנביאה – נתקח** – תלישא-קטנה, בתפקיד מחיצה, אנשים אמרו שירה במחיצה לעצמם, הנשים אמרו וחוללו במחיצה לעצמם.

נאמר ב-**[בבלי מגילה יד,א]** ... יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן שירה? – כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר קרייתא (קריאת מגילת אסתר בפורים) זו הלילא (זה ההלל של פורים) וגו',

ע"פ **[אור החיים]** מי שאל ידו להוסיף הלל על ישועת ה' שיקבע אותו (טט – תיקון נביאים לומר הלל על כל צרה שנגאלים ממנה). וזה מתאים לאנשי כנסת הגדולה שנענו לבקשת אסתר וקבעוה לדורות בתנ"ך וגם לקריאת מגילה בפורים על ישועת ה' מגזרת המן.

כתב ב-**[יד המלך ח"ד, הרב א"ס לנדא ע' 181 (אוצר החכמה)** (בן או נכד לנדודע ביהודה) **כדא תוספת להל' חנוכה פ"ג]** ... וגירסת הרי"ף והגירסא האמורה בערכין מורה דכל ענין זה דילף מגילת אסתר מן שירת מצרים הכל סובב והולך רק על שירת הלל אשר אמרו אז. אף על פי שכתב שבמגילה צריך להחליף מילת שירה במילת הלל עיינו בפסוק הפותח את שירת הים. המלים **את-השירה הזאת** מופיעות ארבעה פעמים בתורה, כאן פעם יחידה בתבנית טעמים **את-השירה הזאת** – מקף מהפך פשטא המרמזת להוציא הכתוב מפשרו.

שמות בשלח טו,א: אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר (שם הוי"ה בכונה ככתבו ולא בכנוי) **אשירה ליהנה כי-נאה נאה סוס ורכבו רמה ביים:**

את-השירה הזאת ליהנה - מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשרו, או שנים היוצאים מהפשרו.

פשט הכתוב הוא שבח גדול לה' על הצלתם שנאמר בשעת מעשה. אפשר ששתי הדרשות שיש ללמוד מהכתוב הן כך:

[אור החיים] למד שני דברים אחד בקשר לשירת הים אחד להתקנת אמירת הלל: לימוד (א) ע"פ אור החיים על-כן נקבעה שירת הים בשחרית של כל יום, שבח לה' להזכיר כל יום גאולת מצרים. לימוד (ב) ע"פ אור החיים ויכולו להוסיף הלל ע"פ מי שאל ידו להוסיף, ולזה ירמוז טעם תרסא במלים **אז ישיר-משה** בתפקיד בעל בחינה נעלה שהוא כעין מחיצה משאר העם, וחכמי ישראל שהם בעלי בחינה נעלה יכולים להוסיף אמירת הלל על ישועות ה'. מהתבוננות בקישור שיצר אור החיים בין שירת הים וההלל מוצעת דרשה המוצאת מקור ל-הלל בשירת הים במלת **ליהנה** אשר בשנוי סדר האותיות היא מלת הללויה. טעמי מהפך פשטא של **את-השירה הזאת** מרמזים להפך בסדר האותיות של מלת **ליהנה**, ומתקבל הלוינה (למ"ד דגושה) זה כאילו נכתב הללויה אמירת הלל ליהנה. (אופני ניקוד **תה' קו,א**) **הללויה**

בתחילת פסוק, **(תה' קד,לה) הללויה**: בסוף פסוק, **(תה' קיא,א) הללויה** (בה' בתחילת פסוק). הקשר בין שם ה' וההלל נלמד ב-**[תלמוד ירושלמי סוכה פ"ג ה"י]**, ו-**[תלמוד ירושלמי מגילה פ"א ה"ט (וילנה יג,א)]**. דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי בעשרה לשונות של שבח נאמר ספר תילים באישור בניצוח בניגון בשיר במזמור בהשכל ברינה בתודה בתפילה בכרכה המאושר שבכולן הללויה שהשם והשבח כלולין בו גו'
הזאת ליהנה ויאמרו לאמר – ר"ת ה – ל – ו – ל = "הללו" (בשם בתי שרה ברכה תהי')
צירופי המלים הבאים בפסוק מגלים תכלית הבריאה הודאת הנבראים לה' מביאה ליחוד עם הבורא:
ישראל ... השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר – ר"ת י – ה – ה – ל – ו – ל = הללוי"ה. לדברים אחרים הנלמדים מפסוק זה ראה תבנית הטעמים דרגא מונח רביע.

כתב **[באר מים, הרב פסחוביץ אברהם (חסיד הבית ישראל) ע' קד קה (אוצר החכמה)]** בשמות רבה בשלח "הה"ד נכון כסאך מאז ... וכוונת חז"ל (ר' ברכיה בשם ר' אבהו) במדרש עד שלא בראת עולמך היית אתה, משבראת אותה, אתה הוא, אלא כביכול עומד, פי' שלא היה לעולם חזקת קיום, כי עוד לא קבלו ישראל את התורה. אבל משעמדת ביים, ואמרנו שירה לפניך ב- **אז ישיר** (ובה מרומז ההלל) נתישבה מלכותך (של ה'), וכסאך נכון, כי מאז התחיל הארת קבלת התורה ונתבסס העולם כמ"ש חז"ל "אנכי תקנתי עמודיה סלה". עד קבלת התורה עד לגלוי תרי"ג מצוות התורה ... העולם כביכול עמד, שירת הים ושירת ההלל המרומזת בה הם תחילת תהליך יחוד קוב"ה ושכינתיה ... מביצוע ישראל בכלים (במצוות) שזהו התיקון גלוי הא-לקות בעולם באמצעות ביצוע המצוות (הכלים).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המורה ומהורה שבעל-פה, התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלקו = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – מוציא מפשט; מרכא = מרבי; דרגא – מדרג; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגלוג, יתור רבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושב"ע"פ.

אשירה ליהודה כי-נאה נאה סוס ורכבו קמה בים – שילוב ר"ת וגי' א"ל (ג + ג + ס = ה"ה ה"ה יה"ה, ב"ן דו"ד ע"פ אוצר הגי' של הרב ז"ר פאלוך זצ"ל) כ-ו-ר-ב, בסיכום: א"ל ברו"ך ה"ה ה"ה יה"ה, א"ל ברו"ך ב"ן דו"ד (מחבר תהלים ובהן ההלוקות)

ליהודה – זקא-קטן, שתי דרגות: סתים וגליא.
[זהר פרשת אחרי מות (ח"ג דף ע"ג ע"א)], תנינן תלת דרגין אינון מתקשרין דא בדא, קודשא בריך הוא, אורייתא, וישראל. וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא. קודשא בריך הוא דרגא על דרגא סתים וגליא, אורייתא הכי נמי סתים וגליא, ישראל הכי נמי דרגא על דרגא, הדא הוא דכתיב (תה' קמויט) **מַיִד דְּבָרוּ דְּבָרָיו לַעֲשֶׂב תִּקְוֵי וְאֶשְׁפֹּטֵי לְיִשְׂרָאֵל**. תריין דרגין אינון, יעקב ישראל, חד גליא וחד סתים כו'.

[זהר כרך ב (שמות) פרשת בשלח דף נב, ב]. ... שריאו צווחין לקודשא בריך הוא כדין כתיב ויאמר יי' אל משה מה תצעק אלי, ותאנא כספא דצניעותא אלי (כ"א א') דייקא בעתיקא תליא כלא, ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאיין כדין נהירו דכלא אתנהיר, אמר רבי יצחק כדין כד אתנהיר כלא כחדא ועבד ימא ניימוסין עלאיין ואתמסרו בידוי עלאיין ותתאין, ובגייני כך קשיא קמי קודשא בריך הוא כלא כקריעת ים סוף וכלא הכי אוקמוה, מאי טעמא בגין דקריעת ים (בראשית ר"ס א') סוף בעתיקא תליא.

[ריקאנטי שמות ו' מונח רפ"ט ע"א]] עוד אמרו שם בלשון הזה, שמא קדישא סתים וגליא, ההוא דסתים לקבליה דעתיקא קדישא סתימא דכלא, ההוא דאיתגלייא בגיניה ההוא דאיתגלייא דתליא בזעיר אפין, ובגין כך כל ברכאן בעיין סתים וגליא (בכל ברכה שמברכים צריך לכיין סתים וגליין). בלשון הזה כתב ה"ר אלעזר מוורמשא ז"ל, לכך תיקנו בחתימת כל ברכה ברוך אתה ה' לשכינה, וכל שלא ידע זאת החכמה המופלאה אל יהי מהרהר למי מתכוין רק לאביו שבשמים, וכן ראיתי בכתב ר' יהודה החסיד ששלח לבנו, עכ"ל ז"ל. לימוד התורה (הידע והרצון האלקי) וביצוע המצוות (רצון ה') מבטא הנחת רוח האלקי על "שאמרתי ונעשה רצוני" וזה מביא ליחוד העולמות שנבראו ע"י הבורא, יחוד קוב"ה ושכינתיה.

[ירושלמי (וילנא) פסחים פ"ט, ה"ג] ... א"ר יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק כתיב (ישעיהו לבט) השיר יהנה לכם פגלי התקדש-הג בא ליל פסח ללמד על מפלתו של סנחריב ונמצא למד ממנו. מה זה (הגאולה מסנחריב שארעה בליל פסח ראשון) טעון הלל אף זה (פסח ראשון עצמו שמצוין על הגאולה ממצרים) טעון הלל. אי מה זה (פסח ראשון) טעון חגיגה אף זה (פסח שני) טעון חגיגה אמר ר' זעירא פגלי התקדש-הג. [פני משה] בא ליל פסח ללמד וכו'. דזה נאמר על מפלתו של סנחריב שבישר להם הנביא שיאמרו שיר עליו פגלי התקדש-הג וה"ז בא ללמד ונמצא למד ש-ליל התקדש-הג דווקא הוא דטעון הלל במפלתו של סנחריב שהיה בלילה: את שאינו טעון הלל (טט – פסח שני). באכילתו אינו טעון חגיגה עמו באכילתו:

[בבלי פסחים צה, א משנה]. מה בין פסח הראשון לשני? הראשון אסור בכל יראה ובל ימצא, והשני חמץ ומצה עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה וזה טעון הלל בעשייתו ונאכלין צלי על מצה ומרורים ודוחין את השבת. **[בבלי פסחים צה, ב].** ... הראשון טעון הלל באכילתו וכו'. מנא הני מילי? – אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: אמר קרא (ישעיהו לבט) **השיר יהנה לכם** (רש"י: ביום שתגאלו מן הגלות) **פגלי התקדש-הג** (רש"י: כמו שאתם נוהגים לשורר בליל התקדש חג, ואין לך לילי חג להטעין שירה חסן מלילי פסחים על אכילתו), לילה המקודש לחג (רש"י: כגון פסח ראשון) – טעון הלל, לילה שאין מקודש לחג (רש"י: כגון ליל אכילת פסח שני, שאינו יום טוב) – אין טעון הלל. זה וזה טעון הלל בעשייתו כו'. מאי טעמא? – איבעית אימא: לילה (רש"י: דפסח שני, מיעט, אבל יום שהוא זמן עשייתו – לא מיעט, והוי הוא כפסח ראשון שטעון הלל בשעת חשיטתו, כדאמרו בתמידי נשחט (פסחים דפ, א), ולקמן /ערבי פסחים/ (ק"ז, א) אמרינן: נביאים שביניהן תקנו להם שיהו אומרים על כל פרק ופרק וכל דבר חידוש) קא ממעט, יום לא קא ממעט. ואיבעית אימא: אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן (רש"י: דכיון דדבר מצוה הוא טעון הלל) ונטולין את לולביהן (רש"י: אנדרא נסבא, דבריייתא היא הכי בפרק בתרא (שם, ערבי פסחים, ק"ז) ואין אומרים הלל? (טט – אבל ההבדל ביניהם שההלל בפסח נאמר בין הערביים ובליל פסח שלוש או ארבע פעמים (לנוהגים לאומרו אחר ערבית) אבל של סוכות נאמר רק ביום).

ישעיהו לבט: השיר יהנה לכם פגלי התקדש-הג ושקמת ללב פהולד פגליל לכוא בסרה' אל-צור ישרא'ל:
הרב משה קובלסקי, מאורות הדף, הרמב"ם פוסק כי הלל מדרבנן, הרב מבריסק מבחין בין שירת הלל שהיא חובה בליל פסח וי"א ע"פ דברי קבלה, ובין קריאת הלל י"ח פעם בשנה שהיא מרבנן. אפשר כי דברי קבלה מעוגנים בלימוד ע"פ טעמים בכתוב (שמות בשלח טו, א) **אָז יִשָּׂר-מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה'**
דרשות הגמרא מבוססות על פסוק בנביא (ישעיהו לבט) **השיר יהנה לכם פגלי התקדש-הג**, אבל אפשר כי הפסוק (שמ' בא יב, מב) **ליל שמרים** הוא המקור בתורה לאמירת הלל שלם בליל פסח, אפשר ש-(שמות בשלח טו, א) **אָז יִשָּׂר-מֹשֶׁה** מקור לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחר תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב באמירת ההגדה של פסח בליל פסח.

שמות בשלח טו, ב: עֵינֵי זִמְרַתְךָ יְהִי-לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלֵי וְאַנְוֹהוּ אֶלְתֵּי אָבִי וְאַרְמְנֶנּוּ:
(ישעיהו יב, ב) **יְהִי-לִי לִישׁוּעָה** – ע"פ [מלב"ם] (ישעיהו יב, ב) מקף כבורר בן יחיד או רבים ראוי (ראויים) לישועה וּבִין שאינם ראויים לישועה, ועל מצב הלא ראויים מלמד (ישעיהו יב, ב) כי ישועת ה' בחסד גמור שלא יופר לעולם, שאינו תלוי במעשה בני אדם.
(ישעיהו יב, ב) **יְהִי-לִי** – טפחא (שמ' בש' טו, ב) **יְהִי-לִי** – טפחא, בשני הכתובים בתפקיד שנוי, כי באופן של שכר ועונש השכר רק לראויים, אבל ב גאולת מצרים וקריעת ים סוף (שמ' בש' טו, ב) **עֵינֵי זִמְרַתְךָ יְהִי-לִי לִישׁוּעָה זֶה**. למרות שחלק גדול מהנאגלים לא היו ראויים לגאולה כנאמר (יחזקאל טז, ז) **רַבְּכָה כָּצְמַח הַשָּׂדֶה נְטִמְתִּי וְנִתְגַּדְלִי וְנִתְכַּאֲפִי בְּעֵדֵי עַדְיִים שְׂדֵימִים נִכְנְנִי וְשָׂעַרְךָ צִמָּח וְאֵת עַרְם וְעָרְתָה:** ללא זכויות קיום תלמוד תורה, אמונת ה' ושמירת מצוותיו. כנלמד על הפסוק (יחזקאל טו, ז) **וְאֶעֱבֹר עֲלֶיךָ וְאָרָאדְךָ מִתְּבוֹסְטֵת בְּדַמְדָּמִי וְאָמַר לֹךְ בְּדַמְדָּמִי חַיִּי וְאָמַר לֹךְ בְּדַמְדָּמִי חַיִּי:** [מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה ה] מפני מה הקדים הכתוב לקיחתו של פסח לשיחיתו ארבעה ימים היה רבי מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר (יחזקאל ח, ה) **וְאֶעֱבֹר עֲלֶיךָ וְאָרָאדְךָ וְהִנֵּה עַמְךָ עֵת דְלִים.** הגיע שבועתו שנשבע הקדוש ברוך הוא לאברהם שיגאל את בניו ולא היה בידם מצות שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר (יחזקאל טו, ז) **שְׂדֵימִים נִכְנְנִי וְשָׂעַרְךָ צִמָּח וְאֵת עַרְם וְעָרְתָה:** ערום מכל מצות נתן להם הקדוש ברוך הוא שתי מצות דם פסח ודם מילה שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר (יחזקאל טו, ז) **וְאֶעֱבֹר עֲלֶיךָ וְאָרָאדְךָ מִתְּבוֹסְטֵת בְּדַמְדָּמִי**
(ישעיהו יב, ב) **כִּי-עֵינֵי זִמְרַתְךָ יְהִי-לִי** – מקף מהפך פשטא זקא-קטן
(ישעיהו יב, ב) **כִּי-עֵינֵי** – מקף כבורר במשמעות עֵינֵי [רש"י] עז ושבח של הקדוש ברוך הוא ואין לפרש עוזי עוז שלי, וצ"ע האם פי' [מצודת ציון] חזק, שייך לעז ושבח כפ' [רש"י]. [מצודת דוד] (ישעיהו יב, ב) **כִּי-עֵינֵי וכו'** – העוז והשבח של המקום הי' לִי לִישׁוּעָה ר"ל התשועה היתה למען הראות תזקן ולמען אומר בשבחו:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג, תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

שמות בשלח יג,יח: וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר יַם־סוּף וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

[תורה שלמה [רנב]] (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר מהו [יִסַּב], שהרביעם כדרכי המלכים רבוצין על מטותיהם [במדבר פ"ר א"ב]. [תורה שלמה [רנד]] [ש"ר פ"כ,יח] מכאן אמרו רבותינו אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. שכך עשה להם הקב"ה, שנאמר וַיִּסַּב אֱלֹהִים. [מדרש אגדה [בובר]] (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם. שהסיבן במסיבה מבני מלכים, ומיכן להסכת פסח מן התורה:

[תורה שלמה [רנב]] (שם' בש' יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם... בשעה שיצאו ישראל ממצרים היו אלופי אדום ומואב ונענן ועמלק עומדין ונותניו את העצה היאך לבא על ישראל. כשראה הקב"ה כך סבב אותן שלא יבואו עליהם, שנא' (שם' בש' יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם. ולא בעולם הזה בלבד אלא לעתיד לבוא כן, מנין שכך דוד אומר (תה' קכח,ב) יְרוּשָׁלַם הַרִים סְבִיב לָהּ וְה' סְבִיב לְעַמּוֹ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם: [שמו"ר פ"כ] [תורה שלמה הערה [רנב]] כך היו בני עזה ואשקלון וכל ארץ פלשתים עתידין לעמוד כנגד ישראל בשעה שיצאו ממצרים אמר הקב"ה שלא יראו ישראל המלחמה ויחזרו כו' מה עשה הקב"ה הוליכן דרך אחרת שנא' וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם.

יִסַּב – קדמא בתפקיד ארוע שקדם לציאה זאת. [רמב"ן] (שם' בש' יג,יח) וַחֲמִשִּׁים וגו' (ראה להלן) מרמז לציאת בני אפרים שלושים שנה קודם כי טעו בחישוב הקץ, ופגעו בהם פלשתים יושבי גת והרגום, והיו עצמותיהם מתגוללים במדבר. וזה הסבר אחד לחזון העצמות היבשות של הנביא יחזקאל.

(שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם – פסק בין המלים אֱלֹהִים אֶת סיבה (א) למנוע שטף קריאה שבה אות "מ" אחרונה של מלת "אלקים" תתחבר לאות "ת" של מלת "את" בהתעלמות מאות "א" של מלת "את" וישמע "מת" שזה איסור ברכת השם. (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם וגו'. אפשר שלפנינו מדה י"א מל"ב מידות של ר' אלעזר בריה"ג, סדור שנחלק בקריאה ודרישה עם טעם פסק (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים ועליה נסמך הלימוד וההלכה [ש"ר פ"כ,יח] מכאן אמרו רבותינו אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. שכך עשה להם הקב"ה, שנאמר וַיִּסַּב אֱלֹהִים.

אפשר שיש עוד לימוד עם טעם פסק שבו תחילת (יג,יח) מסיים את סיום (שם' בשלח יג,יז) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם ומשמעותו כנאמר ב- [תורה שלמה הערה [רנב]] אמר הקב"ה שלא יראו ישראל המלחמה (שמכניס פלשתים, אלופי אדום ומואב וכנען ועמלק) ויחזרו כו' מה עשה הקב"ה הוליכן דרך אחרת

בקריאה ודרישה ללא טעם פסק ובשילוב עם הסבר טעם מקף במצב (א) עם ישראל לבדו. במלים אֶת־הָעָם (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים ודרישה וגו' ועליה נסמך הלימוד המובא ב- [תורה שלמה [רנב]] ולא בעולם הזה בלבד אלא לעתיד לבוא כן, מנין שכך דוד אומר (תה' קכח,ב) יְרוּשָׁלַם הַרִים סְבִיב לָהּ וְה' סְבִיב לְעַמּוֹ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם: [שמו"ר פ"כ]

הסבר ל- (שם' בשלח יג,יח) אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר

(שם' בשלח יג,יח) אֶת־הָעָם – מקף כרב-משמע מלת "העם" כאן (א) עם ישראל לבדו (ב) בני-ישראל וערב-רב המעורב בהם. אפשר כי בתבנית הטעמים אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר – דרגא תביר מרכא טפחא, נבחר מצב (א) ואילו בתבנית הטעמים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר – דרגא תביר מרכא טפחא, נבחר מצב (ב):

[תו"ש הערה [רנד]] ... [ה-זחר ח"ב] מה (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר יַם־סוּף לתקנא ארחא לאתריה [לקרוע הים]. רבי יהודה אמר מאי שנא (מה השוני) כד הווי ישראל במצרים דכתיב שלח את עמי (שמות א), כי אם מאן אתה לשלח את עמי (שמות ט,א) כו' ובהוא זמנא לא הווי גזירין (לא היו נגולים) ולא אתקשרו ביה כדקא יאות (לא היו קשורים הייטב בקב"ה, והקב"ה קורא להם עמי) והכא דהווי גזירין (אחרי שמלו) ועבדו פסחא (ועשו הפסח) ואתקשרו ביה (היו קשורים הייטב בקב"ה) קרי לון אֶת־הָעָם.

אלא בגין ההוא ערב רב דאתדבקו בהו ואתערבו בהדיהו קרי לון אֶת־הָעָם סתם. כמד"א (שם' תשא לב,לה) וַיִּזְחַף ה' אֶת־הָעָם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הַעֲגֹל (שם' תשא לב,א) וַיִּקְשֹׁל הָעָם עַל־אֶהָרָן (שם' תשא לב,א) וַיִּנְרָא הָעָם כִּי־בָשַׁשׁ מֹשֶׁה וְכֵן כָּלְהוּ. ואי תימא וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כד הווי סלקין ממצרים ולא אתחברו בהדיהו אינון ערב רב קרי ליה בני ישראל כיון דאתחברו בהדיהו, דכתיב (שם' בא יב,לח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם, קרי לון העם. ואולי יש לפרש כן דרשת המכדוש"ב, ש-אֶת־הָעָם כלומר (ט: את) הערב רב גדרו שלא יוכלו לחזור.

אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ועל כל אחד חלה תכונה או הלכה (א) שוה, כאן הנושא סובב ה' על עמו ביציאת מצרים ובכל הדורות. אפשר שזאת הדרשה שהובאה לעיל ב- [תורה שלמה [רנב]] ולא בעולם הזה בלבד אלא לעתיד לבוא כן, מנין שכך דוד אומר (תה' קכח,ב) יְרוּשָׁלַם הַרִים סְבִיב לָהּ וְה' סְבִיב לְעַמּוֹ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם: [שמו"ר פ"כ]

הַרְדָּף הַמִּדְבָּר – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב כהסבר למלת (שם' בש' יג,יז) אֱלֹהִים (שם' בשלח יג,יח) אֱלֹהִים המלמדת על מידת גבורה שבה הקב"ה מתגלה בעשותו ישועה לישראל (קריעת ים סוף, מלחמת עמלק, ענני כבוד, באר מים, מן, שליו ועוד נסי מדבר בתמידות ארבעים שנה) ובפורשו הגנתו סביב לישראל.

אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר – תביר מרכא טפחא, עין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והעשויה להתרחב, ושעל חלק מהפרטים לא חלה תכונה או הלכה (ב). תכונות ההגנה והישועה לא חלו על הערב-רב. [אור החיים] במקום אחר דורש שהערב-רב חי מחוץ לענני הכבוד ועם הזמן הלך וכלה.

עיון בכתוב (שם' בש' יג,יח) הַרְדָּף הַמִּדְבָּר יַם־סוּף

[מלב"ם] (שם' בש' יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים. הכין השם ההכנה לזה ע"י שהסב את העם דרך המדבר ים סוף, שזה היה ההכנה אם להפיל אימה ופחד על יושבי כנען ע"י נס של קריעת ים סוף כמ"ש שמעו עמים ירגזון, וז"ש שהסב אותם ים סוף, אם במה שאז האמינו בה' ובמשה עבדו, ואם מה שקבלו תחלה את התורה שעז"א שהסב אותם דרך המדבר, וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** - גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחקה; **תלישא-גדולה** = **תלסא** - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחקה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

יְסֻבְּ – קדמא, שמבריאת העולם היה בתכנית האלקית קריעת ים-סוף

הַדְרֵךְ הַמְדַבֵּר – טפחא כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה יְסֻבְּ – וההגבלה הבאה מטעם אתנה. הקב"ה הגביל הליכתם דווקא אל ים-סוף כדי לקרוע את ים-סוף שתטביע בישראל אמונה עמוקה בישועת ה', תשמיד סופית את מצרים ותטביע יראה בלתי מוגבלת בכל העמים כמו שאמרה רחב (יהושע ב) (ט) ותאמר אל האנשים דעתי קרינתו ע' לכם אתי-הארץ וקרינפלה איתמקם עלינו נכי נגנון פל- ישיבי הארץ מפניכם: (י) קי שמענו את אשר-הוביש ה' אתמי ים-סוף מפניכם בצאתכם ממצרים

[תורה שלמה (רסג)] (שמ' בש' יג,יח) [נחמשים עלו], אמר רבי יהושע מחומשים, שנתכנסו לישראל חמשה כיוצא במנינם, וכך לעתיד לבוא אומות העולם מתכנסין אצל ישראל, הה"ד (זכריה בטו) (טו) ונלוו גולם רבים אליה ביום ההוא, וביותר בניו של ישמעאל הה"ד (ישעייה טז), **פל-יצאו קטר נקבצו לה אילי נבזות אשר-תניף עליו על-רצון מנבחי ובית תפארתו אפאר: [תנחומא מכת"י]** ועוד נדרש במלת **[נחמשים]** על חמישה כלי זיין שהוציאו עמם וב-**[ירושלמי שבת פ"ו,ה"ד]** חמשה עשר כלי זיין (גרסאות שונות מה היו) וזה קשור ל-**[משנה שבת פ"ו,מ"ד]** לא יצא האיש לא בכסף ולא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומת, ועוד שאלו אברהם יצחק יעקב משה ואהרן

[רמב"ן] (שמ' בש' יג,יח) [נחמשים עלו בני-ישראל] - לומר כי אף על פי שהסב ה' אותם דרך המדבר היו יראים פן יבאו עליהם פלשתים יושבי הערים הקרובות להם והיו חלוצים כמו היוצאים למלחמה. ויש אומרים שספר הכתוב שיצאו ביד רמה וחשבו להיות גאולים, ולא הלכו כדמות עבדים בורחים:

[הגדה של פסח <שיח שדה> גלעד אבישי ע' מ (אוצר החכמה)] יציאת מצרים היתה ביום ה' וי"א יום ר' ט"ו ניסן בה' שעות ושלוש רבעי שעה והיו בני ישראל (במקור חסר 60) ריבוא ולכל אחד היה חמישה ילדים (ראה להלן ת"י מחמש משפחות) ופחות מגיל עשרים היו שמונים אלף וי"א דבני ישראל היו יותר מתשעה מאות תשעים ושש מליון ושמונה מאות ושישים אלף וערב רב יצאו עמהם ק"כ ריבוא וי"א ק"מ ריבוא וי"א ק"ס ריבוא ואחרים אומרים דיצאו עמהם מאתיים וארבעים ריבוא וכיציאתם התרפאו כל ישראל מכל מחלותיהם וממיתיהם ונפתחו להם י' שערי בינה ולכל אחד היה לכל הפחות שבעים חמורים טעונים כסף וזהב וי"א תשעים חמורים ויש האומרים מאתיים וארבע חמורים ואחרים אומרים דהיה לישראל מספיק כסף וזהב עד שיכלו כל אחד מהם לתרום את כל אוהל מועד וכליו לבדו ונשא כל אחד מהם ט"ו מיני כלי זיין ויש גורסים ה' מינים.

(שמ' בשלח יג,יח) בני-ישראל – מקף ע"פ [תוי"ש הערה (רנד)] ... ה- [זהר ח"ב] שהובא לעיל, כרב-משמע מלת "בני-ישראל" (א) עם ישראל לבדו (ב) בני-ישראל וערב-רב המעורב בהם. וצ"ע ע"פ איזה הסבר התורה ממישיבה כאן.

[נחמשים – תביר, מחלק וממעט ב- עלו בני-ישראל – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. שהיוצאים הוציאו ילדי משפחות שהוריהם מתו באפילה (יש לברר האם הם נמנים במנין האחרון במדבר וקבלו נחלה), שיצאו עמם אברהם יצחק יעקב, שהיוצאים הוציאו עמם כלי זיין, שהיוצאים הוציאו עמם רכוש רב, מזון רב ליוצא למדבר (סותר את פירוש רבי סלנט להלן), שיצאו עמם ערב-רב רב מאד. לפי [רמב"ן] כעין התרחבו במחשבתם שיצאו ביד רמה וחשבו להיות גאולים, ולא הלכו כדמות עבדים בורחים: [נחמשים] טעם תביר תומך במדרשים כמו [פרקי דרבי אליעזר] [מכילתא דרשב"י] שרק חלק חמישי או חמישים או חמש מאות או חמשת אלפים מבני-ישראל יצאו ממצרים [רש"י] והשאר מתו בשלושת ימי האפילה במכת חושך.

[תרגום המיוחס ליונתן] - (שמ' בש' יג,יח) [אחזר יי נת עמא אורח מדקרא דיקא דסוף נכל חד עם תמשא טפלין] (תרגום: וכל אחד עם חמישה ילדים) סליקו בני ישראל מארעא דמצרים: (תרגום: וכל אחד עם חמישה ילדים) – וביאר רבי יוסף צבי סלנט שילדי אלו שמתו בימי האפילה לא מתו וכל אחד מהיוצאים נטל בחסותו ילדים מחמש משפחות (משפחתו ועוד יתומים מארבע משפחות). [מנחה שלוחה – הגדה של פסח, קיצים אשר, ע' סא (אוצר החכמה ע' 59)] וביאר רבי יוסף צבי סלנט ביאר נפלא באמיתותו, הן ארבע חמישיות מתו בשלושת ימי האפילה ואם כן ילדיהם נשארו יתומים, ונמצא שמאות אלפים מילדי ישראל נותרו יתומים ועזובים, ללא משען ומשענה, ומי ידאג להם, מי יפרנסם? הנה כי כן אלה שנשארו, חמישית מכלל ישראל, הם אשר דאגו ליתומים אלו, וכאשר יצאו בני ישראל ממצרים נטלה עימה כל משפחה את עשרות ילדיה שלה ומלכדם צירפו אליהם גם את הילדים היתומים של ארבע משפחות אחרות ונמצא שכלל משפחה נוספו מאות ילדים. אך כיצד ידאגו לכולם מנין יתנו לכולם אוכל במדבר? אלא כאשר בראש מעיניהם רק המחשבה על הזולת ודאגה לו אין מקום לשאלות שכאלה וזהו החסד בהתגלמותו. וריבוננו של עולם יזכור לנצח את החסד הנפלא שעשו ישראל במצרים ובצאתם משם, אלה שנותרה בידם מנת אוכל ועומה ובחפץ לב ויתרו עליה לזולת, באומרם "כל דכפין ייתי ויכול", אלה שהשאילו לאחרים את שרידי תכשיטיהם, אלה שנטלו עימם מאות ילדים למדבר – חסד! כל אלה ביטלו רצונות אנוכיים, גילו רגישות אמיתית לצער הזולת - ולכן רק הם זכו להיגאל! עולם של חסד הולך ונבנה, ולנצח – "זכרתי לך חסד נעורייך ..."

(שמ' בשלח יג,יח) מארץ מצרים – מרכא סלוק, רבוי הגבלות, אפשר שזה מקור לדרשות שמצרים הוא מקום של הגבלות, מצר ים. ביציאה השתחררו מהגבלות אלו.

שמות בשלח יג,כא: וה' הלך לפניהם יומם בעמוד ענן ולנתתם הדרך ולגילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה: וה' - פזר הלך - תלישא-קטנה,

תלישא-קטנה מרמזת על שיעור זמן שבו עמוד אחד מקדים להצטרף לעמוד האחר קודם לסיום תפקידו של האחר. פזר מלמד למקום אחר ואם צריך גם למקומו. **למקום אחר** מלמד שיעור תוספות שבת ע"פ **[תורה תמימה הערה פ']** ... ואפשר לומר ע"פ משי"כ הפוסקים דכשם שמצוה להוסיף מחול על הקודש בין בערב שבת בין במוצאי שבת, כך מצוה שלא להוסיף הרבה יותר מדאי, יען כי כשמוסיפים קצת ניכר שלשם קדושת שבת מוסיפין, וגו' **למקומו** נראה להסביר ביחד עם המשך הקרא **(ג,כא) לפניהם יומם** – קדמא ואולא **(ג,כב) לא-ימיש עמוד הענן** – גרשיים מהפך פשטא. התכנית הזאת היא כעין קל וחומר המוגבלת ב"דיו" לענין מורא שמים. הנידון: המלמד **וה' הלך לפניהם יומם** מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול"ט [קדושין ל"ב א']:

ואולא – הולך אחריו הנלמד **(ג,כב) לא-ימיש עמוד הענן** – גרשיים מהפך פשטא המוגבל ב"דיו" וזה ע"פ **[תורה תמימה הערה עו] ...** דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש מורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי - ההללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - התשפ"ג: תמצית ההשערות; אתנה, סלוק - סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשוט - מוציא מפשוט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי ואו רבוי ואו מתפסט; מרכא טפחא - קבץ ששעוה לגולו, תור לרבוב, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוטא - פשוט, 1; זרקא קטן - 2; זרקא גדול - 3; רביעי - 4; מונח רביעי - לפחות 4; ... זרקא קטן ... זרקא גדול - סדר קדימות; אולא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור - דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.9 שמות בשלח יג, יז (התשע"ט)

שמות בשלח יד, ו: וַיֹּאמֶר אֶת-רַכְבּוֹ וְאֶת-עַמּוֹ לְקַח עִמּוֹ:

תבנית הטעמים (סלוק) טפחא אתנח מקף טפחא מרכא סלוק, תבנית הטעמים (סלוק) טפחא אתנח או (סלוק) טפחא מונח אתנח מופיעה בתורה 410 פעם והאיר (הרב פיש יקותיאל זלמן הי"ו) שתבנית הטעמים טפחא מונח אתנחקתא ותבנית הטעמים טפחא אתנחקתא מופיעה בקל התורה 410 פעמים, ונראה לראות את הקשר של מספר 410 לטעמים אלו, דמוכא ברמ"ד וואלי (ספר הליקוטים ע' שלו) טרחה סוד הטרחה והעמל שעמלים דרגין קדישין לעשות הזוג המבקש, מפני הקלפות המתמצעים. ואתרניה בא אתנה קש- (תה' קדלה) תמו טפחא מורה ארץ ורשעים עוד אינם. וראים שטעמים אלו מסמלים את סילוק הקליפות מהמלכות (טט): ע"פ [מגילת תענית] ד"ה חמשה עשר בסיון, ואפשר לדמות זאת לסילוק מלכות הגויים מעל בני ישראל לפחות בארץ ישראל, ולכן בסיום הפסוק נאמר ברכי נפשי אתה' קלויה): ונה הסוד של מספר 410 שמסמל את העולם השמיני וגו'

טט: ועוד שהיחס בין מספר פסוקי התורה 5846 והמספר 410 הוא בקירוב 14.26 מלמד על "יד הוי"ה" היינו השגחה פרטית בכל. (יד, ו) וַיֹּאמֶר אֶת-רַכְבּוֹ - (סלוק) טפחא אתנח תבנית טעמים כשל הרישא של (דב' וא' ו, ד) שמע ישאאל ה' אלקינו ה' אקח: תבנית הסיפא די דומה לסיפא של (דב' וא' ו, ד). "שמע ישראל" מציין קבלת עול מלכות שמים ויש המורדים בקבלת עול מלכות שמים וזה מתאים לכתוב כאן. ע"פ [שפת אמת וישב תרן] המובא בריכוז הפסוקים בתבנית "שמע ישראל - בראשית ברא" בני ישראל מתקנים ניצוצות הקדושה שהיו מיועדים לאומות העולם אם היו מטיבים מעשיהם. [שפת אמת בחקתי תרמ"א] כל עניני עוה"ז להיות נמשכים אחר הקדושה.

(יד, ו) וַיֹּאמֶר - טפחא, ללא מרכא לפניו, בתפקיד שנוי ורבוי. כנדרש ב-[מגילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה א] (יד, ו) וַיֹּאמֶר אֶת-רַכְבּוֹ, הוא בידו אסרו דרך מלכים להיות עומדים ואחרים מצייעין להם תשמיש המרכבה ואוסרין אותה (טט: השנוי) אבל פרעה הרשע (ע"פ "ב"ר (וילנא) וירא נח, ח) (בגלל) שנאה (אשר) מקלקלת את השורה) הוא בידו אסרו והציע תשמישי רכבו (טט: הרבוי) וכיון שראו גדולי מלכות עמדו כולם ואסרו מרכבותיהם והציעו לעצמן.

(יד, ו) אֶת-רַכְבּוֹ - מקף כבורר בין (א) רכב פרעה בלבד ובין (ב) רכבי חילותיו, כאן ע"פ [תנחומא (ורשא) פרשת שופטים ג] (שנוי נוסף) עמד פרעה והלביש כל הסוסים (של פרשים ושל מרכבות) ואפילו כל ההדיוטות אבנים טובות ומרגליות, (יד, ו) אֶת-רַכְבּוֹ - אתנח כמגביל את עבדי פרעה מלאסור רכבו ומלהציע תשמישו ולהשאיר פעולות אלה לפרעה עצמו.

(יד, ו) וְאֶת-עַמּוֹ לְקַח עִמּוֹ, (יד, ו) וְאֶת-עַמּוֹ - מקף טפחא, מקף כבורר בין (א) ברגיל פרעה כאליל התנשא על עמו (ב) כאן יחס של שוויון לחילותיו. כאן במשמע (ב). ובכך יובן (יד, ו) וְאֶת-עַמּוֹ - טפחא, בתפקיד שנוי ורבוי (כאן רבוי שינויים ביחס פרעה לעמו) כנדרש ב-

[מגילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה א] (יד, ו) וְאֶת-עַמּוֹ לְקַח עִמּוֹ, (שנוי א עצם דיבורו עם עמו) לקח עמו בדברים (שנוי ב) אמר להם דרך מלכים להיות מנהיגין בסוף וחיילותיהם מקדימין לפניהם אבל אני אקדים לפניכם שנאמר (שמו' בש' יד, ו) וּפְרָעָה הַקְרִיב, (שנוי ג) דרך מלכים כל העם בוזזין ונותנין לפניו והוא נוטל חלק בראש אני אשווה אתכם כבוזה שנאמר (שמו' בש' טו, ט) אֶסְלַק שְׁלַל (שנוי ד) ועוד שאני אפתח לכם אוצרות כסף ואוצרות זהב ואבנים טובות ומרגליות ואתן לכם לכך נאמר (יד, ו) וְאֶת-עַמּוֹ לְקַח עִמּוֹ לקחם עמו בדברים.

(יד, ו) לְקַח עִמּוֹ - מרכא סלוק כרכבי הגבלות, אפשר שזהו (שנוי ג) לעיל שפרעה הגביל עצמו מליטול מהשלל בראש לכל חילותיו.

שמות בשלח יד, ח: וַיִּחַן ה' אֶת-לֵב פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיִ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רַמְהָ: יציאת הניצוץ הקדוש שכאן הוא יחוד ז"א ושכינתיה היא המלכות - היא כנסת ישראל המאוחדת עם עם ישראל וזה אמצעי לירושת ארץ-ישראל ו-(ישעיהו יא, ט) מְלָאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֲתֵּיה' כְּפָיִם לֵבָיִם מְכֻסָּיִם: [ארמון על מכוננו (מהד"ב), ארמוני מ"ח (אוצר החכמה)] 300 - אלהיים במלוי אלף למד הי יוד מס, ברחמיים - הוי"ה באתב"ש מצפ"ץ, פרו"ך - לומר שכל המשתעבד בישראל כאילו משתעבד בהקב"ה, צי"ר צרי"י מכפרים על עוונותיהם, שורש הדין והכולל רפ"ט והדינין במלכות תתאה, וכשמתחברים עם ו"ה (סה"כ 300) נמתקים.

380 - יש"ע הם צינורות השפע מהעלם אל הגלוי בהכאת אורות אותיות שם הוי"ה באותיות שם אדני"י י פעמים א' ה פעמים ד' ו' פעמים ג' ה פעמים י' והוא גי' ש"פ אורות וזה שאמר (ישעיה סא, ג) כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי-יָשָׁע יש"ע מלכות לנשמה.

380 - מספ"ר הוא בחינת יסוד כנוצר בסבא דמשפטיים, יש לומר מספר גימטריא שלו"ם עם ד' אותיות, ונועד (וזהו בחקותי קט"ו ע"ב) כי היסוד נקרא שלום, גם היסוד מחבר הוי"ה אדני"י שממשיך הארה מהויה לאדני"י בהכאת אורות אותיות שם הוי"ה באותיות שם אדני"י (כלע"ל). וידוע כי המלכות היא סוד ה-מספ"ר בעוד המשפיע הוא סוד האותיות. שם הוי"ה פשוט בכתר, מלא בחכמה, ומלא דמלא בבניה, והנה המלכות מקבלת מכל השפע העליונים כי לית לה מגרמא אלא מה דיהיב בה בעלה.

380 - י' פעמים אהי"ה אהו"ה (38 = 17 + 21) ועולה חמ"ר לבני"ם ועולה רקיע"ע. ב-מצריים (380) תקנו ישראל כל אלה, כי אהי"ה אהו"ה עולה צד גבורות הדעת.

104 - סגיא - שר של גיהנם. אפשר שמרמז שלא רק עוזה (שם השר של מצרים ע"פ [אוצר המדרשים (אייזנשטיין ע' 148)]) או שמו מצרים ע"פ [שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כא, ה], אלא כמו שמוכא ב-[זהר שמות בשלח] על (שמו' בשלח יד, ו) וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מַאֲוֹת לְכָב בַּחֹר, שר של מצרים אסף שרי אומות וכוחות ס"א מכל האומות. וזה מלמד על ההתנגדות הגדולה ליציאת בני ישראל ועמם השכינה הקדושה לגלוי השפע האלקי ולגאולת העולם.

מצד אחר 104 עולה טיפ"ה העולה ד' פעמים שם הוי"ה. י"ב צירופי שם הוי"ה (כמו בצירופי ראש חדש) הם סוד ג' טיפין, שכל טיפ"ה הוא בגי' ד' פעמים הוי"ה (סה"כ י"ב צירופי שם הוי"ה). ג' טיפין אלו תקנו ג' האבות הקדושים בסוד דאיתא ב-[תיקוני זהר סט ק"ב] ... אברהם תיקן טיפ"ה קדמאה, לכן נקרא (בר' לך יז, ה) אֲבִי־הָעַמּוֹן העולה טיפ"ה.

[מדרש תנאים] (דב' תבוא כו, ג) כִּי-בָאתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְהַבְיֵאתָ אוּרֵי חַיִּים וְלֵאמֹר לְךָ יִשְׂרָאֵל וְלֵאמֹר לְךָ יִשְׂרָאֵל (בר' לך יז, ה) כִּי אֲבִי־הָעַמּוֹן גֹּיִים נִתְקַיְּדָ: הרי הוא אב לכל העולם כולו שנכנסו תחת כנפי השכינה ולאברהם היתה השבועה תחלה שירשו בניו את הארץ:

(בר' לך יז, ה) כִּי אֲבִי־הָעַמּוֹן גֹּיִים - תביר מרכא טפחא, אֲבִי־הָעַמּוֹן גֹּיִים - מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב וזהו אב לכל העולם או אב לכל שנכנסו תחת כנפי השכינה ולא רק לצאצאי אברהם אבינו משרה.

כִּי - תביר מחלק בקבוצת כל העולם, או אפילו בין בניו מיעקב שהם היורשים הבלעדים של ארץ-ישראל ובין הגרים ולא כל שכן שאר העולם שאין להם ירושה בארץ-ישראל. אבל אם הגרים קנו בארץ-ישראל אז יש להם חלק בארץ-ישראל שלא בירושת הארץ ולביכורים מביאין ולא קוראים וידוי [משנה ביכורים פ"א מ"ד].

ע"פ [מדרש תנאים (דב' תבוא כ"ו, ג)] אב לצאצאי יעקב ולגרים שנכנסו תחת כנפי השכינה, ולכל העולם אבל ירושת הארץ רק לבני יעקב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא – מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ב** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

(שמ' בשלח יד,ח) מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ – ע"פ הסבר **[ארמון על מכונן]** גימטריאת **מִצְרַיִם** (380) מייצגת מידת יסוד (ויסוד מייצג את שש המידות חג"ת נה"י וזה הנקרא זעיר אנפין), גימטריאת **וַיִּרְדְּףָהּ** (300) מייצגת מלכות תתאה, שכביכול הייתה בשעבוד ו- פרו"ך (300) – לומר שכל המשתעבד בישראל כאילו משתעבד בהקב"ה, ע"פ **[אמרי נועם]** ו-**[יעבץ]** גימטריאת המלים זק"ף-קט"ן זק"ף-גדו"ל עולה יסו"ד מלכו"ת, אפשר שג' המלים **מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ** העולה 380 + 300 רומזת להסרת החסימה של הניצוץ הקדוש של צנורות השפע המעבירים השפע מהעלם אל הגלוי והמביאים לכפרה ברחמי"ם (300), מי' פעמים אהי"ה אהו"ה (21 + 17 = 38) עולה צד גבורות הדעת אל שם אלהי"ם במלוי אלף למד הי יוד מם. **מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ** העולה 380 + 300 רומזת להסרת החסימה ליציאת הניצוץ הקדוש שכאן הוא יחוד ז"א ושכינתיה היא המלכות – היא כנסת ישראל המאוחדת עם עם ישראל וזה אמצעי לירושת ארץ-ישראל המרומז בהפרש הגימטריאות בין תקע"ו ובין **מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ** 576 – 680 = 104 העולה **(בר' לך יז,ה) אֲבִי-הַמֶּן** והוא רמז לירושת ארץ-ישראל ע"י עם ישראל ובכך להביא לאיחוד בין קב"ה ושכינתיה – כנסת ישראל והתורה וביאו לתכלית **(ישעיהו יא,ט) לֹא-יָרְעוּ וְלֹא-יִשְׁחָתוּ כִּכְלֵהָר קִדְשֵׁי קִיְמָלָא הָאֲרֵץ זַעֲהָ אֲתִי' פְּמִים לְגַם מְכֻסִּים: פ**

שמות בשלח טו,י: נִשְׁפָּת בְּרוּחָהּ כְּפָמּוֹ יָם צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת בְּמִים אֲדִירִים:

(מכילתא דרבי ישמעאל (וגם דרבי שמעון) בשלח - מסכתא דשירה פרשה ז) הא כל אותן האלפים והרבבות **(שמ' בש' טו,י) צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת** במי ים אדירים **בְּמִים אֲדִירִים**. ד' נקראו אדירים ואלו הן הקדוש ברוך הוא נקרא אדיר שנאמר **(תה' צג,ד) אֲדִיר בְּמָרוֹם ה'**, ישראל נקראו אדירים שנאמר **(תה' טז,ג) אֲדִירֵי קְלִתְפֵצִיבָם**, מצרים נקראו אדירים שני' **(יחזקאל לב,יח) אֹתָהּ וּבָנֹתָּהּ גֹגִים אֲדָרְכָם**, [המים נקראו אדירים שני' **(תה' צג,ד) מְקַלְלוּ מֵיִם רַבִּים אֲדִירִים** נגלה הקדוש ברוך הוא שהוא אדיר על ישראל שנקראו אדירים להפרע מן המצרים שנקראו אדירים] במים שנקראים אדירים שני' **(שמ' בש' טו,י) צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת בְּמִים אֲדִירִים:**

מאדירים - אלו המצרים, דכתיב: (שמות בשלח טו,י) צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת בְּמִים {ר} אֲדִירִים:

[מנחות הוצאת שוטנשטין הערות, הערה [35]] המפרשים מסבירים מנין לגמרא ש- **אֲדִירִים**: אינו תואר למים שנזכרו במלה שלפני-כן **{בְּמִים {ר} אֲדִירִים}** אלא הוא בטוי בפני עצמו המתייחס למצרים (עיין מהרש"א; ר"ף על עין יעקב; הגהות חק נתן; הגהות חשק שלמה; חכמת מנוח; עיין פרדס יוסף שם. ועיין שערי תשובה ופרי מגדים המובאים בהמשך שהביאו סיוע לכך ממה שיש טעם טפחא תחת **בְּמִים**, והוא טעם מפסיק כידוע, ואם כן **אֲדִירִים** לא קאי על המים אלא על המצרים).
וכתבו הפוסקים ע"פ גמרא שלנו, שכיון ש- **אֲדִירִים** אינו מתייחס ל- **בְּמִים**, צריך להפסיק מעט ביניהם (שערי תשובה אורח חיים סוף סימן מח, פרי מגדים שם נא, משבצות זהב ג, משנה ברורה נא,יז; וראה עוד חשק שלמה; בסידור עבודת ישראל [לרב זעליגמאן בער]; בספר יבא הלוי בשלח; בספר פאת שדך [לרב שמואל דוד הכהן מונק] עמודים קסג – קסד; בספר רבבות אפרים [לרב אפרים גרינבלאט ג,גב ו-ד,כג, ובספר מקדש מעט [לרב נתן געשטעטנער] עמודים פז – פח).

בדרך הוכחה זאת יהיה למוכיח צורך להסביר פסוקים רבים בתורה בעלי תבנית דומה לפני אתנה ולפני סלוק וביתר שאת כאשר התוכן מהווה סמיכות והטעם מפסיקם.

נסה נימוק זה על המופע הראשון בתורה **(בראשית א,ד) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָוֶר כִּי-טוֹב**... שיש טעם טפחא תחת **אֶת-הָאָוֶר** והוא טעם מפסיק כידוע, ואם כן **כִּי-טוֹב** לא קאי על **אֶת-הָאָוֶר** אלא על **וַיִּבְרָא אֱלֹהִים** או **וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָוֶר**

וכן **(תהלים צג,ד) אֲדִיר בְּמָרוֹם יי**... שיש טעם טפחא תחת **אֲדִיר** והוא טעם מפסיק כידוע, ואם כן **בְּמָרוֹם יי** לא קאי על **אֲדִיר** וזה סותר ממש את כל הדרשה כי **אֲדִיר** בדרשה הוא הקב"ה ונאמר בה יבא **אֲדִיר** - זה הקדוש ברוך הוא, דכתיב: **(תהלים צג,ד) אֲדִיר בְּמָרוֹם יי**, ויפרע לאדירים - אלו ישראל, אלא יש לומר שהכתוב אחר הטפחא מתאר / מאפיין את המקדים לטפחא אף כולל הטפחא.

כאן רואים כי טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהמונח סלוק ואם נלך באופן זה אז בשמות בשלח טו,י אדירים מאפיין את במים אבל הדרשה בגמרא רצתה בהפרדה ביניהם ואדירים מלמד על המצרים ולא על במים. אם כן יש תפקידים אחדים לטעם טפחא, ביניהם טעם מפסיק, טעם מתאפיין מהכתוב אחריו

בחלק הראשון של הפסוק **נִשְׁפָּת בְּרוּחָהּ כְּפָמּוֹ יָם** – מרכא טפחא מונח אתנה, טפחא מפסיקה ואז **כְּפָמּוֹ יָם** מתייחס למצרים, והחלק השני הוא מקבילה **צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת בְּמִים אֲדִירִים**: ולכן מלת ב- **בְּמִים** בטפחא וההפסקה מאפשרת ללמוד בהקבלה לחלק הראשון כי **אֲדִירִים** מתייחס למצרים.

ועוד יש לומר כי **אֲדִירִים** –: סלוק, תפקיד מגביל להגביל את כסויו במים רק למצרים, ורק לזמן שיגרום להם לגסוס ולא להתאושש ולהיפלט לחוף בעודן חיים כדי לראות את בני ישראל בריאים ושלמים ובי יראו אותם מתים וגם יכירו כל אד את המצרי ששיעבד אותו ולראות בגיסותו.

- [משנה ברורה אוח סי' נא סעיף ו' ס"ק יז]... יש להפסיק בין מים ובין אדירים שהאדירים קאי על מצרים.**
- טט - מים - טפחא, אדירים - סלוק. לפי שקאי על מצרים אפשר שהסלוק כאן מרבה אפיון עם, ואפיון זה מאפיין את מים להודיע מידה כנגד מידה. מצרים - אדירים דנו את ישראל במים כל הילוד היאורה תשליכוהו והם ה- אדירים נדונו ב-מים
 - כאילו הקרא כתוב בקצור **צללו כעפרת** - פשטא זקא-קטן, על שתי ענינים כפשוטם, על שדנו את ישראל ואת עצמם כל הילוד היאורה תשליכוהו מידה כנגד מידה נדונו אדירים ב- מים הדנים והמבצעים הושלכו למים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סליק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגלוי, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; תלישא-גדולה = תרסא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; פור – דרוש מהפסוק רעיו נושא/ים אחר/ם בתושב"ע פ.

1.10 שמות בשלח יג,יז (התש"פ)

שמות בשלח יד,כז:

וַיִּטַּח מֹשֶׁה אֶת־יָרְדוֹ עַל־הַיָּם וַיִּשָּׁב הַיָּם לַפְּנֵי מִצְרָיִם וַיִּמְצְאוּ נָסִים לְקִרְאָתוֹ וַיִּנְעֲר ה' אֶת־מִצְרָיִם בַּתּוֹךְ הַיָּם:

מִשֶּׁה אֶת־יָרְדוֹ – קדמא ואולא ... וַיִּשָּׁב הַיָּם – קדמא ואולא

[דבר מלכות התשע"ט, ע' סה, ע"פ ליקוטי שיחות כרך ו' ע' 91, אדמו"ר ממ"ש]

[שמות רבה פכ"א,ו] וַיִּשָּׁב הַיָּם ... לתנאו שהתניתי עמו מתחלה ... כך התניתי עמו מתחלה שאני קורעו ...

ותמוה הרי ביכולת הקב"ה לעשות בעולם כרצונו, וביכולתו ית' לבקוע הים גם ללא התניה עמו קודם שנברא, למה הוצרך לתנאי זה? ויש לתרץ: נס פירושו שדוד מערכות הטבע. שד"כ מנהיג הקב"ה את עולמו בגדרים מסוימים, ורק בזמנים מיוחדים באופן יוצא מן הכלל "משדד" הקב"ה גדרים אלו, וזה נקרא נס.

הנהגה אמרו רז"ל שהעולם נברא בשביל ישראל ובשביל התורה – שבני ישראל ע"י עבודתם בתורה ומצוות יעשו את העולם דירה לו ית'. לכן צריך העולם להיות כלי לאור האלקי הנעלה מהעולמות, המתגלה ע"י נסים, ומכיוון שנס שולל את מציאות העולם "טבע", לכן היה צריך להתנות עם הים (ועל דרך זה עם כל הנבראים) בבריאתו "שיקרע לפני ישראל" (שיסכים למציאות הנסים), שהדין ב'תנאי' הוא שכשאינו מקיים מתבטל הענין מעיקרו, ואם כן מציאות הים גופא מסכימה לשנוי הטבע (דאם לא כן תתבטל מציאותה).

וַיִּשָּׁב הַיָּם – קדמא ואולא, כעין כלל שד"כ מנהיג הקב"ה את עולמו (כאן הכוונה, למערכות הטבע של עולם החומר) בגדרים מסוימים, ואין בכלל אלא מה שיש בפרט שהוא לַפְּנֵי מִצְרָיִם – מרכא (מאריך) פשטא מונח זקא-קטן (במלה אחת), מערכות הטבע של עולם החומר מאריכות – מתמידות בטבען פרט להתניות שהקב"ה התנה איתן לפני בריאתם, שגם זה חלק מטבען.

[דבר מלכות התשע"ט, ע' נה מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח פ' בשלח] וַיִּשָּׁב הַיָּם לַפְּנֵי מִצְרָיִם לְקִרְאָתוֹ ... לשון בראשית רבה

פרשה ה' וז"ל אמר רבי יוחנן תנאין התנה הקב"ה עם הים שיהא נקרע לפני ישראל הא דכתיב וַיִּשָּׁב הַיָּם לַפְּנֵי מִצְרָיִם לְקִרְאָתוֹ לתנאין שהתנה עמו עכ"ל. ... ומאן נינהו תנאין בלשון (מיעוט) רבים, (ה)אין כאן אלא תנאי זה וכך כתוב לַפְּנֵי מִצְרָיִם לתנאו יחיד. ... וע"פ הרב ישראל אשכנזי (הובא בספר טל אורות להרב מאיר פאפריש כ"ץ) תנאין (היינו) תרי, חד תמן (בקריעת ים סוף ביציאת מצרים) וחד לעתיד לבוא כדכתיב (ישעיהו יא,טו) וְהִקְרַיְמָה ה' אֶת לְשׁוֹן יַם־מִצְרַיִם (פ'רש"י) כמו שקרע את הים כך יקרע לעתיד לגלויות שונות), הא הוא דכתיב וַיִּשָּׁב הַיָּם לַפְּנֵי מִצְרָיִם לְקִרְאָתוֹ כלומר דמדכתיב לַפְּנֵי מִצְרָיִם בחזרת המים ולא כתיב כשנבקע הים שמענין דאכתי פש (הותר) תנאי אחד לעתיד לבוא [וזה שכתב] לתנאין שהתנה עמו.

(ישעיהו יא,טו) וְהִקְרַיְמָה ה' אֶת לְשׁוֹן יַם־מִצְרַיִם וְהִגִּיף יְדוֹ עַל־הַיָּם וְהָלַח לְשִׁבְעָה נְחָלִים וְהִדְרִיף בְּנַעֲלִים:

[רש"י] וְהִקְרַיְמָה – ליבשו כדי שיעברו בו גליות ישראל ממצרים: עַל־הַיָּם – נהר פרת לעבור בו גליות אשור:

בְּנַעֲלִים וְהִגִּיף – אין לו דמיון במקרא ולפי הענין יפתר בחוק רוחו: לְשִׁבְעָה נְחָלִים – לשבע גזרים לעבור בו שבע גליות האמורות למעלה מאשור וממצרים וגוי, ומאיי הים אינו מאותו צד: וְהִדְרִיף – בתוכו את הגליות: בְּנַעֲלִים – ביבשה:

לַפְּנֵי מִצְרָיִם – מונח זקא-קטן (במלה אחת), זקא-קטן בתפקיד שנים – היינו שני תנאין,

לַפְּנֵי מִצְרָיִם – מונח זקא-קטן (במלה אחת) כעין מדה י"ח מל"ב מדות לראבריה"ג "מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל", נאמר על תנאין

שהתנה הקב"ה עם הים קודם בריאתו, ולמד מכאן לכל הברואים שהתנה הקב"ה עמהם תנאין שחלק מטבען שישתנו ברצון הקב"ה ואח"כ ישוּבוּ לַמְצַבָּם שקודם לשנוי.

שמות בשלח יד,לא: וַיִּקְרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּם הַגָּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יי' בְּמִצְרַיִם וַיִּקְרָאוּ הָעָם אֶת־יָם

וַיִּצְמִינּוּ בְיָי' וּבְמִשֶּׁה עֲבָדוֹ: פ

תהלים עח,מט: יִשְׁלַח־בָּסוּ חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה וְנָעַם וַצְרָה מְשַׁלַּחַת מַלְאָכֵי רָעִים:

[הגדה של פסח] רבי יוסי הגלילי אומר מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות? במצרים מהו אומר? (שמות וארא תטו) וַיִּצְמִינּוּ הַחֲרָטְמִים אֶל־פְּרִעָה אֲצַבְעֵ אֱלֹהִים הוּא (וגו') ועל הים מה הוא אומר?

(שמות בשלח יד,לא) וַיִּקְרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּם הַגָּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יי' בְּמִצְרַיִם וַיִּקְרָאוּ הָעָם אֶת־יָם

וַיִּצְמִינּוּ בְיָי' וּבְמִשֶּׁה עֲבָדוֹ: כמה לקו באצבע? עשר מכות, אומר מעתה במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות

טעמי הפסוק שבו משתמש רבי יוסי הגלילי (שמות בשלח יד,לא) מרמזים על לימוד בכעין כלל ופרט

● וַיִּקְרָא יִשְׂרָאֵל – קדמא ואולא, כעין כלל, ואחד מפרטיה הוא

● אֶת־הַיָּם הַגָּדֹלָה – מונח רביעי, לפחות ארבע, היינו מתואם ותומך בדרשת רבי יוסי ש- יד משמעו חמש אצבעות.

ההגדה ממשיכה דרשת הנסים על פי הנאמר במזמור (תהלים עח) המספר על הנסים שעשה הקב"ה לישראל מיציאת מצרים עד למלכות דוד מלך על ישראל. (תהלים עח,מט) כתוב בכעין כלל הצריך לפרט ונדרש ע"י רבי אליעזר ורבי עקיבא כפירוט נוסף של דרשת רבי יוסי הגלילי.

רבי אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של ארבע מכות? ...

רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של חמש מכות? ...

תהלים עח,מט: יִשְׁלַח־בָּסוּ חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה וְנָעַם וַצְרָה מְשַׁלַּחַת מַלְאָכֵי רָעִים:

יִשְׁלַח־בָּסוּ – מקף אולא לגרמיה (אולא תקנית נקראת גם קדמא בנוסח אשכנז) כעין קדמא פסק, קדמא מרמז על אפשרות של תבנית כעין כלל הצריך לפרט או פרטים, וגם ענין שארע קודם, כאן גזר הדין על מצרים. ענין הפסק במיוחד לדרשת רבי עקיבא כביכול מסתיר את הקב"ה השולח מבצעי הענישה במצרים עד שנראה כאילו פועלים מעצמם.

והפרטים הם:

חֲרוֹן אַפּוֹ – עלוי רביעי, אפשר לדמותם לכעין מונח-עליון, רביעי, ואז מרמז ללפחות ארבעה פרטים.

אפשר שרבי אליעזר דורש כאילו טעם פסק לא קיים ואז חֲרוֹן אַפּוֹ הוא חלק ממלות הכלל יִשְׁלַח־בָּסוּ חֲרוֹן אַפּוֹ ויש ארבע פרטים

¹ אפשר כי המשך (ח,טו) מבטא את קשיחות לב פרעה שהובילה אותו ואת עמו לדין בים כמו במכות מצרים וַיִּחַקֵּץ לְבַי־פְּרִעָה וְלֹא־שָׁמַע אֲלֵהֶם פְּאֶשֶׁר דִּבֶּר יי':

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

– כמאמר רבי אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של ארבע מכות? ארבע אופני ביצוע הענישה המנויים בכתוב החל מ- עֲבָרָה אחד, וְנָעַם שתיים, וְצָרָה שלוש, מְשַׁלַּחַת מְלֹאכֵי רָעִים: ארבע.

רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של חמש מכות? לרבי עקיבא ישלח-קום קודם יצא גזר הדין הכללי מלפני הקב"ה וטעם פסק כביכול מסתיר את הקב"ה השולח מבצעי הענישה במצרים עד שנראה כאילו פועלים מעצמם, ויש חמישה אופני ביצוע גזר הדין

- תְּרוֹן אָפוּי – מונח-עליון רביעי, (א) הטעמים מרמזים להמישה אופני מכות, (ב) והמלים מתארות אופן מכה אחד
- עֲבָרָה – מונח, אופן מכה שני
- וְנָעַם – מונח, אופן מכה שלישי
- וְצָרָה – אתנה, אופן מכה רביעי
- מְשַׁלַּחַת מְלֹאכֵי רָעִים – רביע מוגרש במלה אחת, מרכא סלוק, אופן מכה חמישי

[אוצר לקוטי שיחות, לשיטתייהו, אדמו"ר ממ"ש, התשע"ו, ע' 209] ... מבואר בכלבו (בפירוש ההגדה) בשם "בעל המלמד" שהפולגת היא: לדעת ר"א, המכות חדרו בכל ארבעת היסודות של כל דבר (ראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ד וג') שבו היו המכות. כלומר המכה לא פגעה בדבר רק כפי שהוא מורכב כבר מכל ארבע היסודות, אלא הגיעה בעומק יותר, גם בעצם של כל אחד מהיסודות שבדבר – לכן כל מכה הייתה "של ארבע". ולדוגמא: במכת דם לא הוכר רק המים כפי שהם נראים במציאות של מים, אלא גם האש הרוח והעפר שבמים.

ורבי עקיבא מחדש יותר מזה, שהמכה פגעה גם ב"חומר ההיולי" של הדבר, שהוא פשוט, מופשט (מציור) ארבעת היסודות – ונמצא שכל מכה היתה "של חמש", בארבעת היסודות וב"חומר ההיולי".

(ט: ע"פ הנאמר) ... לפי שתי הדעות המכה הייתה ב"גלוי" (בדבר כפי שהוא נראה וניכר) וב"העלם" (לר"א בכל אחד מארבע היסודות של הדבר, ולר"ע גם בחומר ההיולי שממנו ארבע היסודות). ההבדל בין שני התנאים תלוי בשיעור חדירת טומאת מצרים בדבר, והמכות באו לבטל טומאה זאת. שיעור חדירת הטומאה משתקף בהלכה לגבי חמץ. (א) איסור אכילה; (ב) איסור הנאה; (ג) בל יראה ובל ימצא (וביעורו).

(א) איסור אכילה – הרע בצורת הדבר שגורם לו (אולי צ"ל לא) להיות ראוי לאכילה, אבל הדבר מותר בהנאה כי בחומר ובעצם הדבר (השייכים להנאה), אין כל רע.

(ב) איסור הנאה – ע"י השימוש בו כאשר החומר בצורה מסוימת;

(ג) בל יראה ובל ימצא – אפילו ללא כל שימוש, כי האיסור חדר לחומר ולעצם הדבר המופשט מכל צורה ולכן אסורה הימצאותו ברשות ישראל.

במצוות ביעור חמץ מצינו פלוגתא בין רבי יהודה ורמב"ם. רבי יהודה אומר אין ביעור אלא בשריפה, וחכמים אומרים אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים. לדעת הרוג'ובי שריפה משביתה את עצם המציאות של החמץ, ואילו הפירור משבית את "תואר" החמץ האפשרות לאוכלו או להינות ממנו אבל לא מבטל את מציאותו.

לדעת ר' אליעזר המכות היו רק בדבר כפי תוארו ולכן ביעור מספיק הוא לפוררו. לר' עקיבא הביעור חייב להיות בשריפה כדי לבטל מציאותו של החמץ והרע שחדר אליו.

חילוק בין ארבע לחמש: ארבע גלויות כנגד ארבע אותיות הוי' וגלות מצרים כנגד קוצו של יו"ד, שהוא דוגמת החומר הקדום הנקרא היולי" וגלות מצרים פגעה גם בחומר ההיולי, והיא שורש כל הגלויות אבל פגעה רק בחומר שיש לו הציור של ארבע היסודות. ענין הגלות ויציאת מצרים ישנו בעבודה הרוחנית: מצרים הוא מלשון מיצרים וגבולים; "גלות מצרים" פירושה שעבודת היהודי יש לה גבול, שהיא נעשית במדידה והגבלה, ו"יציאת מצרים" היא יציאה מכל המדידות וההגבלות (גם מההגבלות של הנפש האלקית). וזה תוכן הפלוגתא בין ר' אליעזר ור' עקיבא אם המכות היו רק בארבעת היסודות או גם בחומר ההיולי – ברוחניות. אם העבודה דיציאת מצרים נדרשת רק בעשר כחות הנפש, המתחלקים לארבעה סוגים (כנגד ארבע אותיות שם הוי');:

(א) עבודה בפועל במחשבה דיבור ומעשה (מלכות), (ב) במדות (זעיר אנפין), (ג) בשכל (בינה), (ד) במסירת נפש (חכמה) – או (ה) גם ביחידה שבנפש (שהיא בדוגמת חומר היולי).

שמות בשלח טו,ו: יְמִינֶךָ הִיא נְאֻדָּרֵי בִפְּחַח יְמִינֶךָ הִיא תִרְעֵץ אֹנִיב:

[אור החיים] יְמִינֶךָ הִיא וְגו', פירוש כשתהיה מדת הרחמים מתחזקת לעשות דבר משפט, והוא אומר נְאֻדָּרֵי בִפְּחַח אז יְמִינֶךָ הִיא שהיא מדת הרחמים עצמה תִרְעֵץ אֹנִיב, או ידרוש מסופו לראשו אימתי יְמִינֶךָ הִיא נְאֻדָּרֵי בִפְּחַח כש- יְמִינֶךָ הִיא תִרְעֵץ אֹנִיב, אז תפול אימתה ופחד על כל הנבראים, מפני שמך האדיר:

פירוש שני של **[אור החיים]** נתמך בתבנית הטעמים של

(שמות בשלח טו,ו) יְמִינֶךָ הִיא – (אתנה) מרכא טפחא בתפקיד סמוכים מדה שחבירו מלמד עליו או מדה שהוא מלמד על חבירו.

[רבינו בחיי] יְמִינֶךָ הִיא ידוע כי כל מדה כלולה מחברתה וקרא למדת הדין ימין לפי שהיא כלולה ומעוטפת בכח הרחמים, זהו לשון **נְאֻדָּרֵי בִפְּחַח** מלשון אדרת וכח הרחמים שבה היה מציל לישראל והיא עצמה שהיא מדת הדין היתה משקעת את המצריים בים, וזהו **יְמִינֶךָ הִיא תִרְעֵץ אֹנִיב**, וזהו באור מה שדרשו רז"ל היתה ידו אחת משקעתך וידו אחת מצילתך:

פירוש **[רבינו בחיי]** ל-**(שמות בשלח טו,ו) יְמִינֶךָ הִיא** נתמכת בתבנית הטעמים מונח זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שני דברים " כל מדה כלולה מחברתה " וטעם מונח מרבה תכונה באחד או בשני הדברים הנלמדים, כאן " וקרא למדת הדין ימין לפי שהיא כלולה ומעוטפת בכח הרחמים "

(שמות בשלח טו,ו) יְמִינֶךָ הִיא – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב כאן "דרשו רז"ל היתה ידו אחת משקעתך וידו אחת מצילתך"

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) ל"י כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1. זקף-קטן – 2. זקף-גדול – 3. רביע – 4. מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.11 שמות בשלח יג,יז (התשפ"א)

שמות בשלח יג,יט: יִקַּח מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ

כִּי הִשְׁבִּיעַ הַשְּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי מִן־הָאָרֶץ:

פסוק זה עוסק בשני נושאים (א) פנוי ארונו של מת ממקום למקום (ב) קיום שבועה שהושבע אביו של פלוני ע"י פלוני

(נושא א) **יִקַּח מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ ... וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי מִן־הָאָרֶץ:**

(נושא ב) **כִּי הִשְׁבִּיעַ הַשְּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי מִן־הָאָרֶץ:**

(נושא א) **[מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (שמ' בשלח יג,יט) יִקַּח מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ** בוא וראה כמה חביבות מצות על

משה רבינו שכל ישראל עסוקין בבזוה של מצרים ומשה עסוק במצוה ועליו הוא אומר **(משלי יח) תַּכְסֵּם־לֵב יִקַּח מִצְוֹת** ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור, אמרו שרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור (במקור אחר אמו יוכבד) הלך משה אצלה ואמר לה היכן יוסף קבור אמרה לו ארון של מתכת עשו לו מצריים וקבעוהו בנילוס נהר כדי שיתברכו מימיו. הלך משה ועמד על שפת נילוס אמר, יוסף יוסף הגיעה שעה שושבע הקדוש ברוך הוא לישראל לגאלן והגיעה שבועה שהשבעת את ישראל עכשו שכינה וישראל מעוכבין לך אם אתה מגלה עצמך הרי מוטב ואם לאו נקיים אנחנו משבועתך, מיד צף ארונו שליוסף. ר' נתן אומר יוסף בקברניטין של מלכים היה קבור הלך משה ועמד על קברניטין של מלכים ואמר יוסף יוסף מיד נודעו ארונו של יוסף. הלך משה ונטלו והביאו עמו לכך נאמר

(שמ' בשלח יג,יט) יִקַּח מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ. כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל מהלכין במדבר היה ארון השכינה וארונו של יוסף מהלכין זה בצד זה והיו העוברים והשבים אומרים מה טיבן של שני ארונות הללו אמרו להן אחד של שכינה ואחד של מת. וכי אפשר למת להלך עם השכינה אמרו קיים זה מה שכת' בזה. ...

(נושא ב) המשך **[מכילתא דרשב"י] (שמ' בשלח יג,יט) כִּי הִשְׁבִּיעַ הַשְּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** ר' נתן אומר מפני מה השביע אחיו ולא

השביע את בניו. אמר אם אני משביע את בני אין מצרים מניחין אותן להעלות אותי. הן אומ' אבינו העלה את אביו ואומרים להן אביכם מלך היה לפיכך לא השביע בניו. **הַשְּׁבִיעַ הַשְּׁבִיעַ** השביען > שישביעו < לבניהם ובניהם לבניהם. **פֶּקֶד יִפְקֹד** פקד במצרים יפקד על הים. פקד על הים יפקד במדבר. פקד במדבר יפקד בנחלי ארנון. פקד בעולם הזה יפקד בעולם הבא. **וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי** אמר להם אני שאני מלך העליתי את אבא כשהוא שלם אבל אתם העלו אותי ואפילו עצמות > תוספת ע"פ הרמב"ן (בר' מט) וכשאתם מעלין אותי קברו אותי בכל מקום שתרצו מקובל אני שאין נכנס לקבר אבות אלא שלשה אבות ושלש אמהות שנא' שמה קברו את אברהם וגו' (בר' מט לא) ואומר בקברי אשר כריתי לי (בר' נ ה) בי הוא פוסק < **וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי** שומע אני מיד ת"ל **אֶתְכֶם**.

(שמ' בשלח יג,יט) הַשְּׁבִיעַ הַשְּׁבִיעַ [תורה שלמה הערה רעג] השביען כדי שישביעו את בניהן דור אחר דור. ועי' [רביד הזהב] דמכאן נראה ראה להגאונים דאין חייב לקיים נדר ושבועה של אביו וכ"כ ב-[תשובת הרא"ש כלל ה תשובה ד]** דאי אפשר הנולדים אחר זמן דאל"כ למה היה צריך להשביעם שישביעו בניהם הרי היו מחויבים לקיים שבועת אביהם וגם יוסף היה יכול להשביע את הדורות הבאים אלא ודאי דאין חיוב לבן לקיים שבועת אביו וגם אי אפשר להשביע את הנולדים לאחר זמן וצ"ע להרמב"ן במשפטי החרם ובריב"ש ס' שנט וריב"ל ח"ג ס' נד ו-**[יורה דעה סי' רכת]** וראה נובי"ת יורה דעה ס' קמו ובאבן עזרא כאן והנה משה נתעסק לקיים השבועה שלא תבוא אשמה על ישראל כי ראינו שנשיאי ישראל נשבעו לגבעונים והם לא נשבעו להם אלא על תנאי שהם רחוקים כמו שאמרו ואחר שנמצאו קרובים היה נכון שלא ישמרו שבועתם ולא יעברו הם וכל ישראל על מצות לא תחיה כל נשמה רק בעבור כבוד השם עשו שלא יחללוהו ואחר שנים רבות העניש השם בני ישראל בעבור שהניח שאול להמית את הגבעונים שהיו בנוב עיר הכהנים. סיכום ב-**(נושא ב) [רביד הזהב]** דמכאן נראה ראה להגאונים דאין חייב לקיים נדר ושבועה של אביו וכ"כ ב-**[תשובת הרא"ש כלל ה תשובה ד]** דאי אפשר הנולדים אחר זמן (הביא הדוגמה) ... וכן שבועה דיהושע ביריחו לא היתה אלא גזרה דאי אפשר להשביע**

הנולדים אחר זמן. **[שו"ע יו"ד הלכות נדרים סימן רכח סעיף לה]** צ"ע אי אפשר (כט) להשביע הנולדים אחר זמן, משה נתעסק לקיים השבועה שלא תבוא אשמה על ישראל שלא קיימו את **(שמ' בשלח יג,יט) הַשְּׁבִיעַ הַשְּׁבִיעַ** גם אם סברו שלכבוד המתים הגדולים יוסף ושבטי י-ה ראוי שיעסוק בהם משה הגדול.

נסביר את תבניות טעמי המקרא של **(נושא ב)**

(שמ' בשלח יג,יט) כִּי – תרסא, בהלכה ב- (נושא ב) עקירה אי קיום שבועה שנשבע אביו. ב- (נושא א) ראה במקומו.

(שמ' בשלח יג,יט) כִּי – תרסא, באגדה בתפקיד כעין מחיצה לעצמה בעל בחינה נעלה שיוסף קיים התורה כדרשת **[מכילתא דרשב"י] כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל מהלכין במדבר היה ארון השכינה וארונו של יוסף מהלכין זה בצד זה והיו העוברים והשבים אומרים מה טיבן של שני ארונות הללו אמרו להן אחד של שכינה ואחד של מת. וכי אפשר למת להלך עם השכינה אמרו קיים זה מה שכת' בזה. **הַשְּׁבִיעַ הַשְּׁבִיעַ –** קדמא ואולא כעין כלל בהלכות שבועות, שבועה על שבועה כגון מדור לדור כדי לקיים את השבועה לדורות. כי אם יוסף היה משביע רק לשבטים ולבנים שחיו בדורו, לא חלה על בניהם לכן השביע שישביעו וכך לשבועה של כל דור לדור הבא**

והפרטים אחריו **אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר –** מהפך פשטא זקף-קטן, **פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם –** מהפך פשטא זקף-קטן,

אם שבועתו רק לשבטים ולבנים, לא חלה על בניהם לכן השביע שישביעו וכך לשבועה של כל דור לדור הבא

אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר – מהפך פשטא זקף-קטן, **פֶּקֶד –** קדמא **יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם –** מהפך פשטא זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן

בין שני קיסרים (כאן בין סלוק ובין אתנה) מרמז על כעין היקש, דבר החוזר וקורה, כדרשת **[מכילתא דרשב"י]** (א) **השביען > שישביעו <** לבניהם ובניהם לבניהם. (ב) פקד במצרים יפקד על הים. פקד על הים יפקד במדבר. פקד במדבר יפקד בנחלי ארנון. פקד בעולם הזה יפקד בעולם הבא.

[תורה שלמה הערה רסח] הקש יוסף קבר יעקב אביו בחיר האבות (פר' וישלח ויקרא לו אל), משה עסק בקבורת יוסף (שהיה מלך)

הנקרא צדיק יסוד עולם, משה שהיה מלך (דב' וזה"ב לג) ויהי בישורון מלך וגדול העולם, לפיכך זכה שתתעסק בו שכינה שנאמר (שם לד) ויקבר אותו בגיא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבו; מהפך פשט = מרכא = מאריך, רבו; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שני רבוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור רבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קיימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים/אחרים בתרש"פ.

(שמ' בשלח יג,ט) והעליתם את עצמת מנה – דרגא תביר טפחא, המילה **והעליתם** טעמה **דרגא** כקישור לצוואת יוסף ב-(בר' ויחי נכד) **פקד פקד** יודעה הגואל **פקד פקד** ול-(בר' ויחי נכד) **פקד פקד**...**והעליתם את עצמת** – מרכא טפחא כקבוצת פרטים המרבה על העלאת עצמות יוסף את עצמות אחיו שבטי י-ה.
(שמ' בשלח יג,ט) אתכם – סלוק מגביל (מונע) העלאת העצמות לפני יציאת כל ישראל ממצרים.
(שמ' בשלח יג,ט) והעליתם את עצמת מנה – דרגא תביר טפחא, (לימוד א) בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לענין, ושעל כל פרט חל אותו ענין או הלכה. כהמשך **[מכילתא דרשב"י]**
ר' שמעון בן אלעזר אומר מנין שכל עצמות שבטים עלו עמו ת"ל **והעליתם את עצמת מנה אתכם**.

חזרה ל-(נושא א) המשך [מכילתא דרשב"י] יכול אלו לא היה משה מתעסק בו לא היו ישראל מתעסקין בו ת"ל **(יהו' כד,לב) ואת עצמת יוסף אשר העלו בני ישראלו ממצרים קברו בשכם** מלמד שהיה בלבם להעלותו אלא כיון שראו ישראל שהיה משה מתעסק בו אמרו הניחו לו כבודו בגדולים יתר מן הקטנים. יכול אלו לא היה משה וישראל מתעסקין בו לא היו בניו מתעסקין בו ת"ל **(יהו' כד,לב) ונהיגו לבני יוסף לנהלה**: אלא כיון שראו בניו שהיה משה וישראל מתעסקין בו אמרו הניחו לו כבודו במרובין יתר ממועטין.

נסביר את תבניות טעמי המקרא של **(נושא א)** (הלכה ודרך ארץ בכבוד המת)
(שמ' בשלח יג,ט) ויקח משה את עצמות יוסף – מרכא תביר מרכא טפחא, שני לימודים מרומזים בתבנית טעמים זאת.
(לימוד א) מרכא תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לענין, העשויה להתרחב, והפרטים שונים ביניהם בקשר ל- (ענין א), אם משה לא היה עוסק בעצמות יוסף בני ישראל היו עוסקים בו, אם גם בני ישראל לא היו עוסקים בכך בני יוסף היו עוסקים בכך. בני ישראל לא עסקו בכך להגדיל כבוד העוסקים בו, בני יוסף לא עסקו בכך כי כבודו במרובין.
(לימוד ב) **(שמ' בשלח יג,ט) משה את עצמות יוסף** – תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לענין, העשויה להתרחב, ושעל חלק או כל הפרטים לא חל (ענין ב) כהמשך **[מכילתא דרשב"י]** כיוון שמהם מתעסק בעצמות יוסף בני ישראל לא התעסקו בו
הלכה במפנה ארונו של מת

כתב **[רמב"ם הלכות אבל פ"ב,ה"ז]** המפנה **ב** ארונו של מת ממקום למקום, אם שדרו קיימת עומדין עליו בשורה, ואומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים, ומספדין אותו אף על פי שהעבירוהו לאחר שנים עשר חדש, ואם אין שדרו קיימת אין מספדין אותו, ואין עומדין עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים, ואלו הן ברכת אבלים דברים שאומרים בבית האבל, תנחומי אבלים שאומרים בשורה.

[ב הגהות מיימוניות שם] ... ואבלים ההולכין עם המת לקברו כל זמן שלא נקבר הוי מוטל לפניהם ואין אבילות חל עליהן עד שיקברוהו ה"ל שמחות ע"כ:

(שמ' בשלח יג,ט) כ' – תרסא, בהלכה ב-(**נושא א**) כתוב אחרי הרישא **ויקח משה את עצמות יוסף** ולפני הסיפא שבאותו נושא **והעליתם את עצמת מנה אתכם**. לכן אפשר שבתפקיד רמז לשעור זמן 12 חדש לגבי פנוי מת מקברו והלכות אבלות מסוימות, **(שמ' בשלח יג,ט) ויקח משה את עצמות יוסף** – מרכא תביר מרכא טפחא, שני לימודים מרומזים בתבנית טעמים זאת.
(שמ' בשלח יג,ט) את עצמות – מקף כבורר בין שדרה קיימת ובין שדרה שאינה קיימת
(לימוד א) מרכא תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לענין, העשויה להתרחב, והפרטים שונים ביניהם בקשר ל- (ענין א). **(ירושלמי מועד קטן פ"ג,ה"ה (וילנה יד,ב)]** אם נתנו דעתם לפנותו מקברו הראשון אז ינהגו מנהגי אבילות מסוימים בקבורה השניה, אם לא נתנו דעתם לפנותו לא ינהגו מנהגי אבילות מסוימים אחרי הקבורה השניה.
ע"פ **[מכילתא דרשב"י]** המצרים טמנו את יוסף בארון מתכת והשקיעו את הארון בבילוס או בקברי מלכים. מכאן שלא בני ישראל טיפלו בקבורתו ולא יכלו לתת דעתם לגבי פניו.
פסק **[רמב"ם הלכות אבל פ"ב,ה"ז]** בהעברה אחרי שנים עשר חדש בשדרה קיימת, החייבים בהלכות אבלות מקיימים הלכות אבלות מסוימות אחרי הקבורה השניה. אם השדרה לא קיימת לא מקיימים הלכות אלו.
(לימוד ב) **(שמ' בשלח יג,ט) משה את עצמות יוסף** – תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לענין, העשויה להתרחב, ושעל חלק או כל הפרטים לא חל (ענין ב) ע"פ **[תו"ש ער]** השדרה של יוסף נשארה שלמה, וע"פ **[תו"ש ערא]** מארונו עלה ריח מעולה ומכאן גם לצדיקים אחרים, ושלא כשאר העם.

[תורה שלמה ער] ... ב-(**תו"ש בראשית פ"ט קנז**) לענין חקירת ה-**[מל"מ פ"ג מהל' אבל]** אם מתים חנוטים מטמאים. והבאתי שמגמ' **[סוכה כה.] (במ' בה"ט, טו) אשר הניו טמאים לגפש אדם** זהו ארונו של יוסף ומפורש שחנוטים מטמאים, וכן מוכרח מהמאמר שלפנינו שהרי כתוב אצל יוסף **(בר' ויחי נכד) וינסטו אלו**. וראה ב-**[מילואים כאן]**. **[ער*]** מובא ב-**[שפתי כהן]** כאן וסיים: הוקשה להם ז"ל שיוסף נחנט ודרך החנוטים שאינם כלים ואין הבשר מתאכל אלא מעמיד אותו בליחותו, א"כ איך אמר **(שמ' בשלח יג,ט) ויקח משה את עצמות יוסף**, אלא לפי שנתעדן בשרו ... , לזה נתאכל הבשר למירוק (ונשארו עצמות).

[תורה שלמה ערא] ... לכן נראה לי שהסגנון ומנין היה יודע (משה) אינו במובן שאלה אלא הצעת דברים של המדרש שמספר לנו המסורה ע"ד מציאתו של ארון יוסף ויש להוסיף ראייה לזה מסגנון הלשון המבואר במדרש הנקרא **[פרקי ר' יאשיהו בבית המדרש ח"ו]** ר' מאיר אומר מעולה ריחם של צדיקים מריח ארון הברית כו' מכאן שריחן של צדיקים ניכר בחייהן ומניין אף במותם כן, שכן כתיב **(שמ' בשלח יג,ט) ויקח משה את עצמות יוסף** תמה גדול וכי יש לך אדם שהוא מכיר בין עצמות אביו לעצמות אמו או בין עצמות ישראל לעצמות עכו"ם אמור מעתה את מוצא כיון שנכנס משה לפלטרין של מלכים היה מריח ארונו של יוסף כריח ארון הברית ואמר בודאי אילו עצמות של יוסף וכ"ה במדרש מובא ב-**[ילקוט שיר השירים ח"ב רמז תתקפא]** רבי חידקא אומר מן הדא אתה למד שריח הצדיקים יפה וניכר משל רשעים שכן הוא אומר **ויקח משה את עצמות יוסף** שהיה ריחו הולך

עמו –אתנח מגביל הלכות אבלות בפנוי ארונו של מת ממקום למקום. ב-**[בבלי נזיר מה,א]** ארונו של יוסף במחנה לויה מכאן שטמא מת מותר בעזרת נשים. **אגדה [תורה שלמה ערא]** לפי **[ירושלמי סוטה פ"א ה"י]** שרק הקב"ה נתעסק עמו בקבורתו (של משה). המלה מרבה על קבורת יוסף, קבורת משה. טעם סלוק מגביל שרק הקב"ה קבר את משה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור'ל) כי במצויות האמנותי – ההלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ומקורם) – להגביר – מונח – רבוי: **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מרצע; **מזרף**, **מזרף** – מחרק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחה – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: **דנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4 ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.12 שמות בשלח יג, יז (שבת שביעי של פסח התשפ"א) קריעת ים סוף

שמות בשלח יד, יד: ה' ילחם לכם ואתם תחרשון: פ

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ב] (שמ' בש' יד, יד) ה' ילחם לכם, לא לשעה זו בלבד ילחם לכם אלא לעולם ילחם כנגדן של אויביכם. ר' מאיר אומר (שמ' בש' יד, יד) **ה' ילחם לכם** אם כשתהיו עומדים ושותקין (שמ' בש' יד, יד) **ה' ילחם לכם** ק"ו כשתהיו נותנין לו שבת. רבי אומר (שמ' בש' יד, יד) **ה' ילחם לכם** המקום יעשה לכם נסים וגבורות ואתם תהיו עומדין ושותקין החלק הבא של מדרש זה קשה להסביר מיקומו, מפני שבהמשך ה-**[מכילתא שם]** על (שמ' בש' יד, יד) הקב"ה מצוה על משה להפסיק תפלה לעזרה, להרים מטהו על הים ואתה תהא מרומם ומשבח וגו' לקב"ה, ומשה רבנו אמר זאת לישראל כהמשך ה-**[מכילתא שם]** אמרו ישראל למשה רבינו, משה מה עלינו לעשות אמר להם אתם תהיו מפארים ומרוממים ונותנין שיר ושבח וגדולה ותפארת למי שהמלחמות שלו כענין שנאמר (תה' קמט, ו) **רוממות אל בגרוגם ותרב פיפיות בגדם**: ואומר (תה' נו, ו) **רומה עליהם אלהים על פליהא ארץ כבודך**: ואומר (ישעיה כה, א) **ה' אלהי אלהי ארוממה אותה שמך פי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אמן**: באותה שעה פתחו ישראל פיהם ואמרו שירה (שמ' בש' טו, ט) **אשיירה לה' פינגאה צאה**.

תבנית הטעמים של (שמ' בש' יד, יד) **ה' ילחם לכם** תבנית כטעמי (בראשית א, א) **בראשית ברא אלהים**. הפירוש הבא מקשר פסוק (שמ' בש' יד, יד) אל מעשי בראשית **[אבן עזרא הפרוש הארוך]** (שמ' בש' יד, יד) **ה' ילחם לכם** בעבורכם, וככה כל מלחמה שאחריה למ"ד היא לעזר, על כן פי' ר' משה הכהן, (תה' נו, ג) **שאפו שוררי פליהום ירביים לחמים לי מרום**: בשבילי. וטעם מרום, מלחמת מרום כמשפט כל היושבים. **ואתם תחרשון** הפך (שמ' בש' יד, יד) **ויצעקו בני ישראל**: **[אבן עזרא]**(תה' נו, ג) **שאפו** - הטעם כמו מלע"ג למה (תה' נו, ג) **שאפו שוררי פליהום** ויש לי מלאכים רבים במרום נלחמים בעבורי ... וכן נאמר בהפסוק פרשת בשלח היא שירת דבורה וברק בהודיה על תשועת ה' במלחמה נגד יבין מלך חצור וצבאו בפיקוד סיסרא **שופטים ה, כ**: **מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עמי סיסרא**: (שופטים ה, כ) **מן שמים נלחמו** – (סלוק) טפחא אתנה תבנית טעמי (דב' ו, א) ו(ד, ט) שמע ישראל וזה בקבוצה של (סלוק) טפחא אתנה ו(סלוק) טפחא מונה אתנה. בקבלת עול מלכות שמים והבורא ומנהיג ממעשי בראשית. פ' (רש"י שם) **מן שמים נלחמו** – ואף הקדוש ברוך הוא שלח כס צבאיו שאינם רוצים שום שכר: **[רד"ק שם]**... ודרך הדרש כי הכוכבים חממו אותם ... ופי' נחל קדומים נחל שהיה שם מקדם כאילו נברא שם מקדם להנקם באויבי ה' על דרך (משלי טז, ד) **כל פעל ה' למענהו וגו'**:

[תורה שלמה פד] (שמ' בש' יד, יד) ה' ילחם לכם שזה כלל, כל זמן שישראל עושים רצונו הוא נלחם להם, ובזמן שאין עושים רצונו, כביכול הוא נלחם בהם.... **[ספרי מטות פיסקא מט.] [תורה שלמה הערה פד]** בס' כד הקמה אות פורים דף ע. ומצינו בקריעת ים סוף ה' ילחם לכם היל"ל אלהים ילחם לכם כי מרת הדין היא הנלחמת והמחרבת ים אבל בא לומר כי אפילו בנס הגדול הזה באבדן המצרים בים, מדת רחמים היתה משותפת עם מדת הדין כו' שניתנו לקבורה ממה שכתוב (שמות בשלח טו, יב) **נטיית ימינה**. בבריאה הבורא שיתף את מידת הרחמים עם מידת הדין.

שמות בשלח יד, טו: פ יאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו:

[רש"י] (שמ' בש' יד, טו) מה-תצעק אלי - למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה. דבר אחר מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך, כמו שנאמר להלן **(ישעיה מה, יא) על-בני ועל-פעל בני תצנני**: **(ישעיה מה, יא) פה-אמר ה' קדוש ישראל ויצרו האתות שאולני על-בני ועל-פעל בני תצנני**: **[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ג] ... ר' שמעון בן יהודה אומר (שמ' בש' יד, טו) מה-תצעק אלי** כבר צעקתם קדמה לצעקתך שני' (שמ' בש' יד, יז) **ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אלהי'**: ר' אחא אומר (שמ' בש' יד, טו) **מה-תצעק אלי** בשבילך אני עושה אמר הקדוש ברוך הוא אלולי צעקתך כבר אבדתי אותם מן העולם [על עבודה זרה שביניהם שני' (זכריה י, יא) **ועבר ביום צרה** ואין צרה אלא עבודה זרה שני' (ישעיה כח, כ) **והמסקה צרה פהתפנס**: ואומר (ויק' אח"מ יח, יח) **ואשה אל-אחזה לא תחך לצר** ועל צעקתך אני משיב את חמתי] שני' (תהלים קו, ג) **ויאמר להשמים לולי משה בחירו עמד בפרץ לפגיו להשיב חמתו מהשקית**: לכך נאמר (שמ' בש' יד, טו) **מה-תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו**: מפני צעקתך נוסעים. ר' אליעזר המודעי אומר (שמ' בש' יד, טו) **מה-תצעק אלי** על בני אני צריך צווי' **(ישעיה מה, יא) על-בני ועל-פעל בני תצנני**: והלא כבר מוכנים הם לפני מששת ימי בראשית שני' (ירמיה לא, לה) **אם-ימשו השמים האלה מלפני נאסיה' גם ירע ישראל ושבחו מקהלות גוי לפני פליהם**: אחרים אומ' דבר גדול עשו ישראל כדי היא האמונה שהאמינו כי שאקרה להם את הים שלא אמרו למשה היאך אנו יוצאים למדבר ואין בידינו מחיה לדרך אלא האמינו והלכנו אחרי משה עליהם מפורש בקבלה **(ירמיה ג, ב) הלה וקראת באוני ירושלם לאמר פה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריה אהבת פולחנה לקחה אחרים במדבר ארץ לא ירוקה**: ומה שכר נטלו על כך **(ירמיה ג, ב) קדש ישראל לה' ואשית תבואתה פליאכליו ואשמו רעה תבא אליהם נאסיה'**: פ. ר' יוסי הגלילי אומר שכנסנו ישראל לים כבר הר המוריה נעקר ממקומו ומבוחו של יצחק הבנינו עליו ומערכתו הערוכה עליו ויצחק כאלו עקוד ונתון על המזבח ואברהם כאלו פשט ידו ולקח את המאכלת לשחוט את בנו שני' **(בר' וירא כב, ז) וישלח אברהם את-יגלו נקח את-המאכלת לשחוט את-בנו**: אמר המקום למשה משה בני נתונים בצרה והים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומאריך בתפלה אמר לפניו ומה בידי לעשות אמר לו (שמ' בש' יד, טו) **ואתה הרים את-מטף ונטה את-ידך על-הים** וגו' ואתה תהא מרומם ומשבח ונותן שיר ושבח והודאה וגדולה ותפארת והוד והלל למי שהמלחמות שלו.

(שמ' בש' יד, טו) יאמר ה' אל משה – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב. משה רבנו צווה לעם **(שמ' בש' יד, יד) תחרשון** וסבר שעליו להמשיך בצעקה.

(שמ' בש' יד, טו) יאמר ה' – מהפך פשטא, ה' אומר למשה רבנו לא כסברתך שאתה תמשיך לצעוק ולבקש תשועה, זה כבר השגת אפילו מחילה על ע"ז שביניהם, אני ה' מושיעם מסיבות אחדות כנאמר ב-**[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח]**, אלא אני פועל ואתה משבח שמ' בש' יד, טו) **ואתה הרים את-מטף ונטה את-ידך על-הים** וגו' ואתה תהא מרומם ומשבח ונותן שיר ושבח והודאה וגדולה ותפארת והוד והלל למי שהמלחמות שלו.

(שמ' בש' יד, טו) מה-תצעק אלי מה-תצעק - טפחא בתפקיד פותח טפה להתאפיין ע"י **אלי** - אתנה, ועוד טפחא בתפקיד שנוי, ה' נוטל הנהגה ישירה הנלמד מפ' **[רש"י] ו- (תרגום אונקלוס) - עלי הדבר, טט - גם אתה תחריש והתבונן אלי - עלי - אל דברי יי', על מעשי. לא עליך משה השימה אלא עלי הדבר, [שפת"ח י בשם המהרש"ל] פירוש כי הנגינה שתחת **תצעק** הוא **טפחא** להורות שאינו סומך למלת**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה ובעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגבית; **מונח** – רבוי; **המפך פשטא** = מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **רזא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כול, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

אָלְי, לומר ד'אלי" פירושו עלי הדבר וכי'

מה-תצעק – טפחא בתפקיד שנוי ע"פ [תרגום אונקלוס] קבלתי צלותך, קבלתי תפילתך ואל תמשיך לצעוק ולהתפלל אלא פעל

בהתמסרות הראויה כמו שמפרש [דבר מלכות התש"פ, תורת מנחם כרך כה ע' 42 אדמו"ר ממ"ש]

(שמ' בשי' יד, טו) **דְּבַר אֶל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּסְעוּ** - אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו כי ויצאו, לקרוע להם הים:

טט רעיון על בסיס פ' [רש"י] כאילו חיבר בין **אָלְי** - אתנה ובין דבר שאחריו, אל תקרי **דְּבַר** – בניקוד פתח צירה - בלשון [רש"י] פתח קמץ-קטן, אלא **דְּבַר** - פתח קמץ. במשמע **מה-תצעק אָלְי דְּבַר** מה תצעק אלי מנהיג העם

שמות בשלח טו, ח: וַבְּרוּחַ אַפְיָהּ נָעְרָמוּ מִים נֶצְבּוּ כְמוֹ-גַד נִזְלִים קָפְאוּ תְהִמַּת פְּלֹב-גָּם:

תיקוני הזהר תיקון ע' דף קל, ע"א (בסוגריים פי' מתוק מדבש (ממ"ד)) וברוחא קריר אמר (שמ' בשלח טו, ח) **וַבְּרוּחַ אַפְיָהּ** (ממ"ד: ברוח קר שמצד הרחמים, ... נקב הימני של אפו של הקב"ה) **נָעְרָמוּ מִים** (ממ"ד: קפאו במים ונעשו ערימות) **וַבְּרוּחַ אַפְיָהּ** – מהפך פשטא, רוח אף הוא בד"כ כעס (גבורה, דין) וחום, ואילו כאן רוח האף הוא רחמים וקרי להצלת בני ישראל.

שמות בשלח טו, ט: אָמַר אוֹיֵב אֶרְדָּף אֲשֵׁינִי אֶחְלַק שְׁלָל **תמלאמו נפשׁי אַרְיִק חרְפִי תורישמו יָדִי:**

[רש"י] (שמ' בשלח טו, ט) **אָמַר אוֹיֵב** – לעמו כשפיתם בדברים (טט: ב- (שמ' בשלח יד, ו)), **אֶרְדָּף** ואשיגם ו-**אֶחְלַק שְׁלָל** עם שרי ועבדי: (שמ' בשלח טו, ט) **אָמַר אוֹיֵב אֶרְדָּף אֲשֵׁינִי** – מרכא תביר מרכא טפחא, בטעמי כתוב זה נמצאות לפחות שתי תבניות לשני לימודים (לימוד א) (שמ' בשלח טו, ט) **אָמַר אוֹיֵב אֶרְדָּף אֲשֵׁינִי** – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין והעשויה להתרחב, הקשורים לענין והשונים ביניהם בהלכה או תת-ענין.

נענין ב-**שמות בשלח יד, ו: וַיֹּאסֶר אֶת-רַכְבּוֹ וְאֶת-עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ:**

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה א] (יד, ו) **וְאֶת-עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ**, (שנוי א עצם דיבורו עם עמו) לקחן עמו בדברים (שנוי ב) אמר להם דרך מלכים להיות מנהיגין בסוף וחיילותיהם מקדימין לפניהם אבל אני אקדים לפניכם שנאמר (שמ' בשי' יד, ו) **וַיִּפְרֹעַ הַקְּרִיב**, (שנוי ג) דרך מלכים כל העם בוודין ונותנין לפניו והוא נוטל חלק בראש **אֲנִי אֲשׁוּוֶה** אתכם בכזה שנאמר (שמ' בשי' טו, ט) **אֶחְלַק שְׁלָל** (שנוי ד) ועוד שאני אפתח לכם אוצרות כסף ואוצרות זהב ואבנים טובות ומרגליות ואתן לכם לכך נאמר (יד, ו) **וְאֶת-עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ** לקחם עמו בדברים.

(שנוי ג) דרך מלכים כל העם בוודין ונותנין לפניו והוא נוטל חלק בראש אני אשווה אתכם בכזה שנאמר (שמ' בשי' טו, ט) **אֶחְלַק שְׁלָל** אפשר להסביר שהשוואה בחלוקת השלל בפעם זאת היא תת-הענין השונה הפעם מפעמים אחרות. אבל אפשר שתבנית הטעמים מלמדת שכאשר פרעה פיתה את עמו אמר להם שישווה עמם בביזה, אבל פועל התכוין שימשיך האי שוויון בחלוקה.

בהסבר הבא נמצא שלוש דעות שונות ב-(טו, ט) **אָמַר אוֹיֵב אֶרְדָּף אֲשֵׁינִי** [תורה שלמה קלד] **אֶחְלַק שְׁלָל** ... **תורישמו יָדִי** שלש כתות נעשו מצרים על ישראל על הים **אחת אומרת** ניטול ממונם וממונינו ולא נהרגם **ואחת אומרת** נהרגם ולא ניטול ממונם **ואחת אומרת** נהרגם וניטול ממונם. זו שאומרת ניטול ממונם ולא נהרגם **אֶחְלַק שְׁלָל** זו שאומרת נהרגם ולא ניטול ממונם **תמלאמו נפשׁי** זו שאומרת נהרגם וניטול ממונם **תורישמו יָדִי** [מכילתא] ועוד הסבר (שמ' בשלח יד, ו) **וְהָגַהּ מִצְרַיִם נִסְעַ אַחֲרֵיהֶם** [רש"י] **נִסְעַ אַחֲרֵיהֶם** – בלב אחד כאיש אחד. ומפורש כי כל אחד מהמצרים רדף עם מטרה משלו.

(לימוד ב) (שמ' בשלח טו, ט) **אוֹיֵב אֶרְדָּף אֲשֵׁינִי** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין והעשויה להתרחב, ועל חלקם לא חלה הלכה מסוימת או תת-ענין. בראש צבא מצרים נסעו שר של מצרים ועוד כוחות רוחניים שליליים. הם התווספו לפגוע בישראל והתמעטו מרדיפה אחרי מונן.

ועוד הסבר [תורה שלמה קלא] **אֶחְלַק שְׁלָל** ... כיון שראו מקצת העם (המצרי) שאבדו ממון מועט, אמרו אוותרה, [לא] נרדוף אחרי ישראל. כיון שראה פרעה (שלא רוצים לרדוף) אמר: כולנו שוין בבוזה. ... ואני פותח לכם תיסוורסיות (אוצרות המלך)

שמות בשלח טו, יא: מִי-כַמֶּכָה בְּאֵלֶם הוּא מִי כַמֶּכָה נֶאֱבָר בַּקֶּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פְלֹא:

מִי-כַמֶּכָה – מקף כרב-מצב (א) ה' אחד יחיד ומאוחד, תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם (ב) מתגלה בכל כח לעצמו **מִי-כַמֶּכָה** – מהפך, כעין שאלה רטורית, לומר שגם בכל כח לעצמו אין מקום להשוואה לשום דבר אחר.

בסידור משה ואהרן סימן כאן כעין פסק **מִי-כַמֶּכָהוּ** ופירש כי בבקיעת כל מימות של ששת ימי בראשית בקע עמם את מי הנילוס שהיה ע"ז של מצרים ובוזה הכירו שה' הוא הא-לקים. אפשר כי צורת הסימון בכעין פסק נועדה לתת התבוננות, והיא מתארת בצורה את הבקיעה.

שמות בשלח טו, יב: נְטִיתָ יְמִינֶךָ תְּבַלְעֵמוּ אֶרֶץ: תרי קדמין (=פשטא) מונח זקף-קטן

טטוד"ל [המחזור המפורש לחג הסוכות, ר' יעקב וינגרטן, הוצאת גפן התשמ"ט דף רכ"ח בהלל, הערה 13] (תה' קיד, ג) **הִנֵּם רָאָה וַיִּנָּס** ... מפני אדון חול...ז": איתא במדרש [שמו"ר כ"א ו']:" כיון שהלך (משה רבינו) לקרוע את הים לא קיבל עליו להקרע. אמר לו הים: מפניך איני נקרע, אני גדול ממך שאני נבראתי בשלישי ואתה נבראת בששי. כיון ששמע כך הלך ואמר להקב"ה: אין הים רוצה להקרע.

מה עשה הקב"ה? נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר (ישעיה סג, יב) "מוליך לימין משה וגו'" מיד ראה להקב"ה וברח, שנאמר (תה' קיד, ג) **הִנֵּם רָאָה וַיִּנָּס**, מה ראה? אלא שראה להקב"ה שנתן יד ימינו על משה ולא יכול לעכב אלא ברח מיד. אמר לו משה: מפני מה אתה בורח? א"ל הים: (תה' קיד, ז) **מִלְפָנַי אֲלוֹהֵי יַעֲקֹב**, מפני יראתו של הקב"ה

נְטִיתָ – פשטא **יְמִינֶךָ** מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, כל אופני ימין

טטוד"ל אולי אפשר לקשרו לשני ימינך ב-(שמות בשלח טו, י) ע"פ [רש"י] **יְמִינֶךָ יְמִינֶךָ**, שני פעמים כשישראל עושיין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפה**: **תנ"ך** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מרבי; **דורא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; **דורא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4 ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = תרסא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשוב"פ.

הַמְיִנְיָה הַיּוֹם אף אני עשיתי אימרה שני' (דב' תבוא כריז) **אֲתִיבָה הַמְיִנְיָה הַיּוֹם** והרי כל אומות שבעולם אומרים שבוהו של הקדוש ברוך הוא אבל שלי נעים ונאה לפניו יותר משלהם שני' (שמ"ב כב,א) וְאֵלֶּה דְבָרֵי יְהוָה הַמְיִנְיָה וְנֶאֱמַר הַגְּבֹר הַקָּמָּה יָלַד מְשִׁים אֲלֵהֶי יַעֲקֹב וְנִעְמִים זְמַרְתּוֹ יִשְׂרָאֵל.

בית אהרן ר' אהרן הגדול מקארלין, (לפסח) (שמ"ב בש' טו,ב) עֲזֵי וְזִמְרַת וְגו' (ההמשך מקורו ב-**מכילתא שם**) אין עז אלא תורה שני' (תה' כט,יא) ה' עז לעמו יתן. ד"א אין עז אלא מלכות שנאמר (שמ"א ב,ג) וְיִתְּנֵנוּ לְמַלְכוֹ. ... וענין קריעת ים סוף הוא הכלול מהעליון (התורה) לתחתון (מלכות). כי בשירת הים יש הכל מה שהיה ומה שעתידי להיות וכל הגאולות וכל הענינים שצריך האדם ... יאמר האדם שירת הים בכל לב ובמס' (ובמסירות נפש) כ"א לפי מה שהוא יתוקן כל עניניו בגוף ונפש. ... והזהיר ללמוד גמרא עם תוס' קודם התפלה בעיון ... סמוך לתפלה עומד מתוך הלכה פסוקה איזהו מקומן כי ע"י זה מברר השכל ויוכל אח"כ להתפלל (בשם הרב הקדוש רש"ק)

כי בשירת הים יש הכל מה שהיה ומה שעתידי להיות וכל הגאולות וכל הענינים שצריך האדם – תמיכה לדברי ר' אהרן הגדול מוצאים בשירת הים בחזרות במלים דומות, תבניות טעמים מונח זקף-קטן במלה אחת – כעין מדה (י"ח מל"ב מדות) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (בלשון הירושלמי ריבה וריבה את הכל), פעמיים זקף בין שני קיסרים כעין דבר שחוזר וקורה (שמ"ב בש' טו,ט) **תַּמְלָאָמוּ נַפְשֵׁי אַרְיִי תַרְפִּי**; (שמ"ב בש' טו,ט) **אֲזַנְתִּי וְנִקְבַּלְתִּי אֶלְיוֹם אֵילֵי מוֹאָב וְאֶתְּנֶנּוּ רַעַד**; זקף-גדול כשלוש (שמ"ב בש' טו,יז) **מִקְדָּשׁ (שלישי) אֲדַגְּנוּ כַּוְנָנוּ יְהוָה לְעַד**. מונח זקף-קטן במלה אחת **שמות בשלח טו,ו**: **יְמִינֶךָ ה' נֹאדְרֵי בְּפָח יְמִינֶךָ ה' תִּרְעֵץ אֹנִיב**;

רש"י (שמ"ב בש' טו,ו) **יְמִינֶךָ ... יְמִינֶךָ**, שני פעמים כשישראל עושין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין: **יְמִינֶךָ ה' נֹאדְרֵי בְּפָח**, להציל את ישראל **יְמִינֶךָ** השנית **תִּרְעֵץ אֹנִיב**, ול"נ (ולי נראה) אותה ימין עצמה תרעץ אויב מה שאי אפשר לאדם לעשות שתי מלאכות ביד אחת ופשוטו של מקרא ימין הנאדרת בכח מה מלאכתה ימין היא תרעץ אויב וגו' **רמב"ן** (שמ"ב בש' טו,ו) **וְרַב־אָמַר** כי פירושו **יְמִינֶךָ ה' שאתה נֹאדְרֵי בְּפָח יְמִינֶךָ ה' תִּרְעֵץ אֹנִיב**, שהוא כמו אלה הנזכר. ויותר נכון לומר **יְמִינֶךָ ה' הוא נאדר בכח להשפיל לכל גאה ורם, יְמִינֶךָ ה' תִּרְעֵץ אֹנִיב בכח גדול**.

והזכיר ימין בלשון זכר ונקבה, כמו **(יחזקאל ב,ט) וְנֹאדְרֵי ה' הַנְּהַדְתָּ שְׁלוֹתֶיךָ אֵלַי וְהַנְּהַדְתָּ בְּיָדְךָ מִגְלַת סֵפֶר**; והוא כפול כדרך הנבואות, ודרך האמת ידענה המשכיל מן הפסוקים הראשונים שפירשתי, וכך אמרו **(שמו"ר כד,א) היתה ידו אחת משקעתן [למצרים] – רבינו בחיי** וידו אחת מצלת אותם [לבניי], כי הכח מציל, כענין שנאמר **(במ' שלח יד,י) וְעַתָּה יִגְדַלְנָא כִּסְ אֲדִנִי כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ לְאֹמְרִי**; **ע"פ רמב"ן** (שמ"ב בש' טו,ו) **יְמִינֶךָ** (כח להשפיל גאים, לשקע מצרים בים) ... **יְמִינֶךָ** (בכח גדול, כמשל ליד ימין שבד"כ חזקה מיד שמאל, להציל את בני"י)

ע"פ רש"י (שמ"ב בש' טו,ו) **יְמִינֶךָ ... יְמִינֶךָ**, שני פעמים כשישראל עושין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין: נשתמש בפירוש **רש"י** בהמשך להסבר **שמות בשלח טו,ב**

שמות בשלח טו,ב: **נְטִיתָ יְמִינֶךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ**: תרי קדמין (= פשטא מלעלית) מונח זקף-קטן טטוד"ל [המחזור המפורש לחג הסוכות, ר' יעקב וינגרטן, הוצאת גפן התשמ"ט דף רכ"ח בהלל, הערה 13] **הַיָּם רָאָה וַיִּגָּס ... (תה' קיד,ז) מלפני אֲדוֹן חוּלֵי אֶרֶץ ... ז"ל: איתא במדרש [שמו"ר כ"א ו']**: "כיון שהלך (משה רבינו) לקרוע את הים לא קיבל עליו להקרע. אמר לו הים: מפניך איני נקרע, אני גדול ממך שאני נבראתי בשלישי ואתה נבראת בשני. כיון ששמע כך הלך ואמר להקב"ה: אין הים רוצה להקרע.

מה עשה הקב"ה? **נַתַּן יַמִּינוּ עַל יַמִּינוּ שֶׁל מֹשֶׁה** שנאמר **(ישעיה סג,ב) מוֹלִיד לַיָּמִין מֹשֶׁה (ב) נְרוּעַ תִּפְאָרְתּוֹ** (טט): אפשר שזה המשלת גלוי מסוים של הקב"ה כזרוע מדת תפארת דאצילות ע"פ [אור החמה, שמות; אזולאי אברהם, ע' סח (אוצה"ח)] **בְּנֻקְעַ מַיִם מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לּוֹ שֵׁם עוֹלָם**: מיד ראה (הים, שר הים) להקב"ה וברח, שנאמר **(תה' קיד,ג) הַיָּם רָאָה וַיִּגָּס, מֶה רָאָה? אֵלֵּא שְׂרָאָה לַהֲקַבֵּ"ה שֶׁנֶּתַן יָד יַמִּינוּ עַל מֹשֶׁה** ולא יכול לעכב אלא ברח מיד. אמר לו משה: מפני מה אתה בורח? א"ל הים: **(תה' קיד,ז) מִלִּפְנֵי אֲלֹהִים יַעֲקֹב**, מפני יראתו של הקב"ה. **(שמ"ב בש' טו,ב) נְטִיתָ** – פשטא מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, שני אופני ימין טטוד"ל אולי אפשר לקשרו לשני ימינך כפ' **רש"י** (שמ"ב בש' טו,ו) **יְמִינֶךָ ... יְמִינֶךָ**, שני פעמים כשישראל עושין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין:

שמות בשלח טו,ח: **וַיִּבְרַח אֶפְרַיִם נַעֲרָמוֹ מֵיָם נִצְבּוֹ כְּמוֹ-גֵר נִזְלִים קָפְאוּ תְהַמֵּת בְּלִבָּם**: **ותיקוני הזהר תיקון ע' דף קל,ע"א** (בסוגריים פי' [מתוק מדבש] (=מ"מ"ד)) [ממ"ד] וברוחא קרייר אמר (שמ"ב בשלח טו,ח) **וַיִּבְרַח אֶפְרַיִם (ממ"ד) ברוח קר שמצד הרחמים, ... (טט: משל על) נקב הימני של אפו של הקב"ה (נַעֲרָמוֹ מֵיָם) (ממ"ד): קפאו במים ונעשו ערימות) וַיִּבְרַח אֶפְרַיִם** – מהפך פשטא, רוח אף הוא בד"כ כעס (גבורה,דין) וחזום, ואילו כאן רוח האף הוא רחמים וקר להצלת בני ישראל.

(שמ"ב בש' טו,ח) וַיִּבְרַח אֶפְרַיִם נַעֲרָמוֹ מֵיָם – ר"ת ו' א' נ' מ' גי' עולה והוי"ה אדנ"י (כגלוי בב"ע) ס"ת ה' כ' ו' מ' עולה בע"ב (ב'שליחות שם) ע"ב). ר"ת וס"ת עולה והוי"ה אדנ"י (או והאלקיים"ם או ומכא"ל) חכמ"ו **(שמ"ב בש' טו,ח) נִצְבּוֹ כְּמוֹ-גֵר נִזְלִים** – ר"ת נ' כ' נ' ג' ס"ת ו' ד' מ' גי' עולה ודמו"ע נ' ג' **(שמ"ב בש' טו,ח) קָפְאוּ תְהַמֵּת בְּלִבָּם** – ר"ת ק' ת' ב' ל' ס"ת ו' ת' ב' מ' גי' עולה בית"ק במו"ת שם ע"ב הוא שם של ע"ב מלים, כל אחת של שלוש אותיות, המלוקטות משלושה הפסוקים **(שמ"ב בש' יד,יט - כא)** בני ע"ב אותיות כל אחד, ויש שני אופני ליקוט (א) ישר הפוך ישר (מפסוק ראשון מתחילה לסוף, מפסוק שני מסוף להתחלה, מפסוק שלישי מתחילה לסוף) (ב) ישר ישר ישר (בכל פסוק מתחילה לסוף)

(שמ"ב בש' יד,יט) וַיִּשָׁע מִלְּאֵף אֲלֵהֶם הַהֶלֶךְ לִפְנֵי מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל בְּגֵלֶךָ מֵאֲחֵרֵיהֶם וַיִּשָׁע עֲמוּד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאֲחֵרֵיהֶם: **(שמ"ב בש' יד,כ)** וַיִּבְּאֵ בֵּינוּ מַחְנֵה מִצְרַיִם וּבֵינוּ מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֵנָן וַיִּהְיֶה וַיִּבְּאֵר אֶת-הַיַּלְדָּה וַיִּלְאֶקְרָבָהּ וְהָ אֶלְיָהּ פְּלִיטֵהְלָה: **(שמ"ב בש' יד,כא)** וַיִּשָׂא מֹשֶׁה אֶת-יָדָיו עַל-הַיָּם וְעַל-הַיָּם נִזְלָה ה' וְאֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עָזָה פְּלִיטֵהְלָה וַיִּגָּשֶׁם אֶת-הַיָּם לְתַרְבֵּה וַיִּקְצָעוּ הַיָּם: מוצע לומר שהפסוק השלישי מרמז כי והוי"ה אדנ"י כגלוי בב"ע ע"י מכא"ל ישראל פעל בחכמה (בשליחות ה' בשם) ע"ב אשר **בְּרוּחַ קָדִים עָזָה** – מהפך פשטא – הפך את מי הים (ש"דמ"ו) (לענ"ן של טיפות זעירות הנישאות באויר כעין **(שמ"ב בש' טו,ח) וַיִּבְרַח אֶפְרַיִם נַעֲרָמוֹ מֵיָם**. בתנאי מזג אויר מסוימים גוש אויר קר הקפיא את טיפות הענן. מלאך ביתק את הענן הקפוא לכעין במו"ת שבניהם שבילים יבשים שבני ישראל עברו בהם. כאשר כל המצרים נכנסו לשבילים העננים עברו תהליך של שבר ענן והריקו את מימיהם חזרה לים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/אם/אחר/בתשובע"פ.

כירוהו וסדוהו בסיד וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון וכתבו מלמטה (דב' שפ' כיה) למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל הַעֲוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאַלְהֵיכֶם וְנִטְּאתֶם לָהֶן אֱלֹהֵיכֶם: **ס** אם אתם (עמי כנען) חוזרין בכסם אנו מקבלין אתכם. בוא וראה כמה ניסין נעשו לישראל באותו היום (אפשר שהנסים מרומזים בתבנית הטעמים של **בגדל ורועה** מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים עשויה להתרחב) (**נס א**) עברו מי הירדן (**נס ב**) ובאו אל הר גרזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכס שבאצל אילוני מורה שנ' (דב' ראה יא,ל) הלא־הימה בעבר הַיַּרְדֵּן אֲחֵרֵי דָרְךָ מִבְּאֵר הַשֶּׁמֶשׁ וגו' יותר מששים מיל (**נס ג**) לא עמד איש בפניהם (**נס ד**) וכל שעמד בפניהם מיד נתרז שנ' (שמ' מש' כג,כז) אֲתֵּי אֲצִימְתִּי אֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ וְהִמַּתִּי אֶת־פְּלִיֵּהֶם אֲשֶׁר תִּבְאֵם בָּהֶם וְנִמַּתִּי אֶת־פְּלִיאֲבֹרֶיךָ אֲלֵיךָ עָרְף: והניסים התרחשו מפני שעמי כנען ידמו כַּאֲבֹן – מונח מרבה אתנה מגביל בסה"כ רבוי הגבלות שה' יתברך הפעיל על עמי כנען ולא פעלו. **פסיקתא זוטריתא (לקח טוב)** [(שמ' בשלח טו,טז) **בגדל ורועה ידמו כַּאֲבֹן**] (**בגדל ורועה** מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים עשויה להתרחב כאן) זה נאמר על עמלק שכניס עממים רבים לבא להלחם בישראל והתפלל משה עליהם ש- **ידמו כַּאֲבֹן** (מונח מרבה אתנה מגביל בסה"כ רבוי הגבלות שה' יתברך הפעיל על עמלק והעמים שכניס): ד"א (**בגדל ורועה**) כיון שנכנסו מרגלים בארץ כל מי שהיה אומר אלה מרגלים היה דומם כאבן (הסבר כנ"ל): ד"א (**בגדל ורועה**) אלו שנתקבצו בימי יהושע (לקראת מלחמת ל"א מלכי כנען) , שנאמר (יהושע יא,א) וַיְהִי כִשְׁמֹעַ בְּיַד מְלָךְ־חֲצֹר וַיִּשְׁלַח אֲלֵי־זִבְבֵּי מְלָךְ מִדָּוָן וגו' (יהושע יא,ב) וְאַל־הִמְלִיכִים אֲשֶׁר מִצְפֹּן בְּהָר וּבְעֶרְבָה גִבְעוֹת וּבִשְׂפֵלָה וּבְגִבְעוֹת דָּוָר מִמֶּנּוּ: (יהושע יא,ג) הַכְּנַעֲנִי מִמְּזוֹחַ וּמִלֶּמֶס וְהַמְאֲרִי וְהַחֲתִי וְהַפְרָזִי וְהַיְבוּסִי בְּהָר וְהַחִיל תַּחַת חֶרְמוֹן בְּאַרְצֵי הַמִּצְפָּה: (יהושע יא,ד) וַיִּצְאֻהֶם וַיִּצְאֻהֶם עִמָּם עַם־רָב כְּהוֹל אֲשֶׁר עַל־שַׁפְתֵּיהֶם לָרֶב וְסוֹס וְרַכָּב רַב־מְאֹד: (יהושע יא,ה ג) וַיַּנְעִדוּהוּ לֵל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיִּבְאוּ וַיַּחֲנוּ וַיַּחֲזִקוּ אֶל־מִי מְרוֹם הַלְחָם עַם־יִשְׂרָאֵל: פ ער-יעבר עמך ה'. עד יעבור עמך את הים, ער-יעבר עם-זו קניית: את הירדן, מהו עם-זו קניית (מרכא מרבה סלוק מגביל בסה"כ רבוי הגבלות במצוות התורה קשר ה' את ישראל אליו להיות מובדלים מאומות העולם והגביל את עצמו לעם ישראל בלבד). לפי שכל העולם כולו שלך, ואין לך עם אלא ישראל, שנאמר (ישעיה מג,כא) עַם־זו יִצְרָתִי לִי תִהְיֶה יְסָרֹו: **ס** ארבעה נקראו קנין, ישראל עם-זו קניית, שמים וארץ שנאמר (בר' לך יד כב) הִרַמְתִּי יְדֵי אֱלֹהִים אֶל עֲלִיוֹת קַנְה שָׁמַיִם וְאָרְצִי: בהמ"ק שנאמר (תה' עה,נד) וַיִּבְיֵאֵם אֱלֹהִים לְקַדְּשׁוֹ הַר־זֶה קִנְיָה וְיִמִּינוּ: התורה שנאמר (משלי ח כב) ה' קנני ראשית דרכו גַּם־מִפְּעֻלֵי מְאֹד:

שמות בשלח טו,יז: תבאמו ותשעמו בקר נתלתה מכן לשבתה פעלת ה' מקדש ארצי כוננו ידך:

טטוד"ל – דרגא תביר ממנין/משפיל במדרגות עד לגלוי (שבת) שכניה בעיר א-לקינו בבית המקדש
טטוד"ל – רביע פשטא מונח זקף-קטן
רש"י [(שמ' בשלח טו,יז) **תבאמו**] - נתנבא משה שלא יכנס לארץ, לכך לא נאמר 'תביאנו' (ראה **מכיל' בשלח שירה י**). **מכון לשבתה** - מקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה אשר **פעלתה**. **מקדש** - הטעם עליו 'זקף גדול', להפרידו מתיבת השם שלאחריו: **ה-מקדש**, אשר **כוננו ידך**, יי. חביב בית המקדש, שהעולם נברא ביד אחת, שנאמר: (ישע"י מח,יג) אף-ידי יסדה ארץ, ומקדש - בשתי ידיים; ואימתי יבנה בשתי ידיים? בזמן ש-**שם** (שמ' בשלח טו,יח) ה' ימלך לעלם ועד: - הוא לעתיד לבא, כשכל המלוכה שלו (ראה **מכיל' שם**); [האדמו"ר מנחם מנדל שניאורסון, מאמר על פרש"י, התדש"ם ע' 312 (אוצר החכמה)]
רש"י פירש בשונה מאחרים ומה-**[בבלי כתובות ה,א]** שמילת מקדש בזקף-גדול היא לא על **מכון לשבתה פעלת ה'** (אלא) על הפסוק **מקדש ארצי כוננו ידך** - מעתיק רש"י תיבת **מקדש** ומפרש: "הטעם עליו זקף-גדול, להפרידו מתיבת השם שלאחריו, המקדש אשר כוננו ידך ה'. חביב בית המקדש - שהעולם נברא ביד אחת, שנאמר (ישע"י מח,יג) אף-ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קרא אגני אליהם ועמדו יחדו: . ומקדש בשתי ידיים. ואימתי יבנה בשתי ידיים - בזמן ש-**שם** (שמ' בשלח טו,יח) ה' ימלך לעלם ועד: . לעתיד לבוא, שכל המלוכה שלו."
טט - **מקדש** - זקף-גדל, עניין בעל שוש נקודות, שמים מהן באופן אחד, כאן בנין בית המקדש עתיד בוא כביכול בשתי ידי ה' עומת בריאת העם ביד אחת.
טט - **מקדש** - זקף-גדל - בית ראשון, בית שני, ועפ"י **רש"י** בית ש"שי שני בתי מקדש - יש הבין מטעם זקף-גדל רמז חורבן רמז בית ש"שי שיעמד עד

רמב"ע [(שמ' בשלח טו,יז) **תבאמו ותשעמו**] - תפלה, שיעמדו שם הרבה ולא יגלו; כדרך "בהר מרום ישראל אשתלנו" (**ח' יז,בג**). **בהר** - כמו "ההר הטוב הזה והלבנון" (**דב' ג,כה**). או רמז להר המוריה, על כן אחריו: **מכון לשבתה פעלת ה'**. וטעם **פעלת** - כי המקום הנזכר הוא כנגד מקום הנכבד מהעליון, כי מקומות הארץ משתנים כנגד הכוכב העומד על ראשם; וחכמי המזלות יבינו זה. מלת **מקדש** - כמן "מקדש" (**שמ' כה,ח**); וכמוהו "השבת משה" (**תה' פט,מה**), כי הדגש בטי"ת נוסף כדגשות קו"ף **מקדש**. ובעבור שהיה בקו"ף שוא נע, נרפה הדל"ת, כמנהג, כי אין בכל המקרא דגש אחר שוא נע, חוץ מגזרת 'שתים' - כבר הזכרתי דקדוקו (צחות כט,א); השיטה האחרת, דקדוק (**בר' ב,ו**). והנה **כוננו ידך** - כמו **פעלת**; כי הטעם כפול. (**ח' ה'**) - כאשר יבנה בית המקדש לשמו, אז תראה מלכותו בארץ.
שם (שמ' בשלח טו,יז) **מכון לשבתה פעלת ה'** - דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שש אהד חן אותו ענין או ה' כה, אפשר ששם מד שמקום ה- **מקדש** - זקף-גדל בתפקיד שוש תמיד יהיה קבוע ועפ"י **רמב"ע** כי המקום הנזכר הוא כנגד מקום הנכבד מהעליון **הראשון לציון רבי יצחק קובו, אור עיני וגו', ע' 112 (אוצה"ח)** בני עשו אומרים ירושה היא מאבותינו וזה אמר (תה' קיה,ג) **צַהַר דְּחִיתִינִי צַהַר עֲוֹנֵיךָ** ובמה עזרני טענת בני עשו ע"י (תה' קיה,ד) **עֲוֹנֵיךָ** שהוא התורה דחה אותם הקב"ה דמדת הקב"ה מי שמקיים התורה ירשנה (את ארץ-ישראל) ולענין **ה' עונני** מטענת מ"ה ואמר **וְזָמַרְתָּ ע"י הנקמה שסבלו יסורים במצרים זה סיבה וְהִי לִי לִישׁוּעָה** שאם לא היה הכי תרתי (עזי וזמרת) לא הייתי יכול להם.
בפנימיות התורה **[אור החמה, שמות; אזולאי אברהם, ע' סח (אוצה"ח)]** עוזי - ספירת (מידת) תפארת דאצות, וזמרת - מידת מכות דאצות. תפארת יונק מבינה (זה י"ה) וזמרת הארץ שהוא הטוב וה' ב ארץ החיים שהוא בינה משותפת עם חכמה וזהם בשונאי ישראל. ומזה **(שמ' בש' טו,ב) וְהִי לִי לִישׁוּעָה**

שמות בשלח טו,יח: ה' ימלך לעלם ועד: (**שמ' בש' טו,יח**) ה' ימלך - מרכא טפחא - כות ענין מכות השם המכה העם מות. (**שמ' בש' טו,יח**) ה' ימלך - מרכא פסיק טפחא - בתן כות המכות פסיק בין ענין השם המייצג עצמותו ומהותו או מדת הרחמים בעם האצות שהוא מאוחד בעצמותו ומהותו ש הבורא ובין מדת מכות דאצות שממנה משת"ים העם מות כשהבורא מוטר. **שמות בשלח טו,יח: ה' ימלך לעלם ועד:** (**שמ' בש' טו,יח**) ה' ימלך - מרכא טפחא - כות ענין מכות השם המכה העם מות.

ב"ה טוב טעם ודעת מדיני (טורד) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבש"ס – התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: תאנה, סוקן = סוף-פסק (נקראים קיסרים ותפקידים) – הגבול: מונח – רבוי: מהפך – פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מוציא; תביר – מתקן, ממועט, א ממש; טפחא = טרףא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה גבול, יתור ברות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם תוכה שותף פרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם תוכה שותף פרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמיתים ת.ק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר/ימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנתקן, השם והתקן נדרשים; זקא סגב – מוסף מהענין ע' הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – פחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; הש' ישיה; (קדמא – סדר קדימות; א"א – ג"ש – גרש"פ – יוצא מהענין; קדמא וא"א – בסדר זה או הפך); הצנת נושא ומוקד פרטי בסדר מתאים, מוקד ומוקד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל [ב"ב מדות דר' א"עזר עם המ"ם כ"ב, פרט, רבוי, מיעוט], ת' ישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: ת' ישא-גדולה = ת' שא – דרוש בפסוק ופניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון/נושאים/אחרים בתושבע"פ.

שמות בשלח טו,כו: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקוּלוּ ה' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו כָּל־הַפְּחִלָּה אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא־אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפָּאָךְ: ס

[תורה תמימה] (שמות בשלח טו,כו) אֱלֹהִים ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקוּלוּ ה' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו
מלא אינו מחזיק, אבל הקב"ה אינו כן אלא מלא מחזיק, ריקן אינו מחזיק, שנאמר **אֱלֹהִים ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקוּלוּ ה' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו** תשמע⁽¹⁾, דבר אחר, אם שמוע בישן תשמע בחדש ואם יפנה לבכך שוב לא תשמע⁽²⁾ **[ברכות מ' א']:**

אם שמוע תשמע - מכאן אמרו, שמע אדם מצוה אחת משמיעין לו מצות הרבה, שנאמר אם שמוע תשמע⁽³⁾ **[מכילתא]:**
והישר בעיניו תעשה - זה משא ומתן, מלמד שכל מי שנושא ונותן באמונה רוח הבריות נוחה הימנו ומעלין עליו כאילו קיים כל התורה⁽⁴⁾ **[שם]:**

[תורה תמימה הערה לז] דריש אם שמוע - אם כבר שמעת תשמע עוד, והוא ע"ד המאמר יהיב חכמתא לחכימין: (לח) ע"ד המאמר מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה: (לט) כונת הדרשה כעין זו שבהקדמות, ומכוונת דרשה זו כלפי הדרשא בפי עקב (ח' ט"ו) והיה אם שכח תשכח מכאן אמרו שכח אדם מצוה אחת משכחין אותו מצות הרבה, וכאן אמר ההיפך בשמיעה: (מ) אפשר לומר בטעם מעלת המו"מ באמונה, משום דלרגלי זה פוגש האדם הרבה נסיונות בדברים שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו, ומכיון שעומד בהם זכותו גדול: (מב) יתכן דדריש כן משום דיני המשנה הם המסורים מפה לאזן מחכמי דור ודור, ולכן רמוז זה בלשון והאזנת משא"כ ההלכות הן הנלמדות ע"פ חקי הלמודים הקבועים ב"ג מדות, וזה מרומז בכלל שמירת אלה החקים שעליהם בנויים יסודי ההלכות:

(שמות בשלח טו,כו) לְקוּלוּ ה' אֶל־ה'יךְ – מונח גרמיה מונח רביע, מונח גרמיה (מונח פסק) אפשר מפסיק בין ק"ש שם הוי' כדי מנוע גישום. מונח רביע מרמז ע' פחות ארבעה מודים. בקרא עצמו בין וקודם ואתנה, מוזכרים ארבעה ענינים כמוצג בה"ק וקת הקרא: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקוּלוּ ה' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה; וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו; וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו
אפשר כי ב' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה; ג' וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו; ג' מספק דרשה אחת כפשוטו ואחת היוצאת מפשוטו, ג' מספק שתי דרשות כפשוטן. כן יש כאן פחות ששה מודים, כמו-כן ב' וג' זה פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, מד כעין הקש, ב' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה דרשה אחת כפשוטו ואחת היוצאת מפשוטו, פי **[תורה תמימה]** א' זה משא ומתן ... באמונה ב' ? ג' וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו שתי דרשות כפשוטן שהן פי **[תורה תמימה]:** (א) וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו - והאזנת - ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, מלמד שהקורא את שמע צריך להשמיע לאזניו⁽⁵⁾ **[ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד]:** (ב) וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וגו' - והאזנת למצותיו אלו משניות, וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו - אלו הלכות⁽⁶⁾ **[מכילתא]:**

וַיֹּאמֶר - תרסא, פרט קדמאה המרמז ע' ענין אפשרי ש' שיעור או מידרוג בביצוע מצוות והמתברר בפרט בתראה, אפשר כי השיעור מרמז כ': אדם הדבק בקב"ה מקב' ממנו מידה ב' תי מוגב' ביכ' ת' מוד תורה כמאמר ר' זירא **[ברכות מ,א]** וכנאמר ב-**[מכילתא]**: כמו כן שיעור עשוי היות במובן ש' כ' י' ימוד ההלכות הן הנלמדות ע"פ חקי הלמודים הקבועים ב"ג מדות, (טט: ועוד מדות רבות) **וַיֹּאמֶר** - תרסא, פרט קדמאה המרמז ע' ענין אפשרי ש' שיעור אשר ע"פ **[בעל הטורים]** מתברר בפרט בתראה **כָּל־הַפְּחִלָּה**, מחלה, אותיות הלחם, ואותיות המלח, לומר לך שפ"ג מיני חלאים תלויים במרה ופת במלח שחרית וקיתון של מים מבטלתן, ולכך סמך לו **(שמות בשלח טו,כו) שְׁתִּים עֲשָׂרָה עֵינַת מַיִם, [בבלי בבא קמא צבב]** ותניא מַחְלָה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה ששמונים ושלשה חלאין יש בה מַחְלָה בגימטריא הכי הו' וכולן פת במלח שחרית וקיתון של מים מבטלתן **[רש"י]** לֹא־אֲשִׁים עֲלֶיךָ ואם אשים הרי הוא כלא הושמה **[שפת"ח]** כי אני ה' רופאך וזהו מדרשו. ולפי פשוטו **כִּי אֲנִי ה' רַפָּאָךְ** מלמדך תורה ומצוות למען תנצל מהם וגו' **[עיקר שפת"ח]** (ז) ... **אֱלֹהִים ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקוּלוּ ה' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו** ואם אשים עליך אבל **אֲנִי ה' רַפָּאָךְ**, (ק) שהתורה היא רפואה ופשיטא שמונעת לבא. **[תורה תמימה] (שמות בשלח טו,כו) כִּי אֲנִי ה' רַפָּאָךְ** - וכי מאחר שלא שם מחלה - רפואה למה, א"ר יוחנן, מקרא זה בעצמו נדרש, אם שמוע תשמע וגו', אם תשמע - לא אשים ואם לא תשמע אשים ואעפ"כ אני ה' רופאך⁽⁷⁾ [שם ק"א א']:
[תורה תמימה הערה מה] נראה הכונה משום דמחלת מצרים היתה, בלא רפואה כדכתיב (פ' תבוא) בשחין מצרים וגו' אשר לא תוכל להרפא, אבל בישראל אף כי ישם מחלה יעשה כזו שתוכל להרפא:

(שמות בשלח טו,כב) אֱלֹהִים ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקוּלוּ ה' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו
(שמות בשלח טו,כב) אֱלֹהִים ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקוּלוּ ה' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו
א' תשמע. והפרטים אחרי הכ' **כָּל־הַפְּחִלָּה אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם** - בא הפרט המפרט למד כי א' ישם מת' מצרים ע' ישראל אשר א' תוכ' הרפא ואם ישם תרפא **כִּי אֲנִי ה' רַפָּאָךְ**
כָּל־הַפְּחִלָּה אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם - גרשיים מהפ' פשטא - כעין יצא מענינו דון בענין אחר כענינו יצא הק' א' החמיר, כי א' תהיה כמת' מצרים שאין ה' רפואה א' מת' שיש ה' רפואה.
ובנוסף תבנית הטעמים **(שמות בשלח טו,כב) אֱלֹהִים ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקוּלוּ ה' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו** - גרשיים מהפ' פשטא, היא תבנית ש' כעין ק' וחומר סתום המוגב' כבעין דיו, כדוגמת (במ' בהע' יב, יד) נזיפה ונדוי מרים. (טט: אפשר שהק' וחומר הוא דין בא מן הדין זה גבי א' וחד מבני ישראל ש' א' שומע ק' ה' א' אשים מת' כמו ששמתי במצרים א' היא א' תהיה קשה או א' רפואה א' תהיה כ' ה' ש' השומע בק' ה' ש' בריא ותהיה כ' א' הושמה)
(שמות בשלח טו,כב) כִּי אֲנִי ה' רַפָּאָךְ - תביר מרכא טפחא, מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה התרחב, תביר מת' ק בקבוצה הזאת ועשוי מעט ממנה, נאמן ת' שכר שומעים בק' ה' מקיימים את התורה ומצוותיה, עומת זאת נאמן היפרע מעוברי עבירות. (א) רפואה מונעת ע"י שמירת התורה; (ב) מג' **רַפָּאָךְ** - ס' וק בתפקיד הגב' בתוקף המת', כי אם ח"ו א' תשמע כי אין צדיק וכו' אז אף כי ישם מחלה יעשה כזו שתוכל להרפא והמת' תהיה כ' א' הושמה, היינו מוגב' **כִּי אֲנִי ה' רַפָּאָךְ**.
(שם בשלח טו,כב) אֱלֹהִים ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקוּלוּ ה' וְהִנְיָשָׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו
הערת הרב א"מ פרל הי"ו (א) למדת אז תלמד דבר חדש (ב) למדת אז כאשר תחזור על הלמוד תבין אותו ובו טוב מהלמוד הקודם **[בבלי סוכה מו?]**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי: מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מזורז; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ואור רבוי/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.**

1.16 שמות בשלח יג,יז (התשפ"ה)

שמות בשלח טו,יג: נְחִיתָ בְּחַסְדְּךָ עִם־נוֹי נְאֻלָּתְךָ נְתַלְתָּ בְעֵזְךָ אֶל־נְנָה קְרָשְׁךָ:

שני חצאי הפסוק בעלי אותה חלוקה ע"י טעמים תחתונים ואמצעים בלבד. מבנה מאופק והרמוני לעומת הניגודיות בתוכן ובטעמים עליונים ותחתונים בהמשך ועוד

(ש' בשלח טו,יג) **אֶל־נְנָה קְרָשְׁךָ** – [מכילתא להלן] בזכות בית המקדש שעתידין לבנות (פותח הקפה על אויבי ה' וישראל הנסגרת בסיפא של (טו,טז) והמשך בנין בית המקדש-ב(טו,יז)

שמות בשלח טו,יז: שְׁמַעו עִמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל אֲחֵי יִשְׁבִי פִלְשֵׁת:

שמות בשלח טו,טו: אִן נִבְהַלּוּ אֶל־פִּי אֲדוּם אֵילִי מוֹאָב יֶאֱחֹמוּ רַעַד נִמְגְוּ כָּל יִשְׁבִי כַנְעַן:

שמות בשלח טו,טז: תִּפְּלֵ עֲלֵיהֶם אֵימַתָּה נִפְחַד בְּגִדְלֵךְ וְזַרְעֵךְ יִדְמֵוּ כַּאֲבָן:

שמות בשלח טו,טז: עֲדַיְעָבְרָ עִמָּךְ יִדְוֹ עַד־יִעָבְרָ עִם־נוֹי קָנִיתָ:

שמות בשלח טו,יז: מִכּוֹן לְשִׁבְתֶּךָ פִּעְלָתְךָ יִדְוֹד מִקְדָּשׁ אֲדָנִי כּוֹנְנֵי יִדְוֹד:

[מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה יד] וגם ערב רב וגו' מאה ועשרים רבוא דרבי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר מאתים וארבעים רבוא. ר' נתן אומר שלש מאות וששים רבוא: וצאן ובקר מקנה כבד מאד עליהם אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול (ברא' טו יד) עם יציאתך ממצרים אני ממלאך כסף וזהב.

[מכילתא דרשב"י (אפשטיין-מלמד)] (ש'מ' בא יב,לח) וגם־עָרַב רַב עֲלֵה אֲתָם מלמד שעלו (ע)מהן **גרים ועבדים** (פ'י)שלושה] כיוצא בהן. **[מכילתא דרשב"י]** מלמדת על גרים ועבדים שעלו עם בני ישראל ממצרים.

גרים אפשר שבדומה לכת-פרעה היו עוד אנשים שהושפעו מצדיקי ישראל ודבקו באמונת בה' כמו **(בר' לך יב,ה) וְאֶת־הַכְּנָעַנִּים אֲשֶׁר־רָעִישׁוּ אַבְרָהָם וְשָׂרָה בְּתוֹכָן.**

עבדים לא רק מהערב רב, אלא ישראלים שהיו משועבדים לישראלים במצרים. אותם "אדונים" דבקו בה' אך לא שחררו עבדיהם העבריים למרות קריאת משה ואהרן לשחררם לפני יציאת מצרים. מובא עיון השייר ל- **שמות משפטים כא,ב: כִּי תִקְרָה עֶבֶד עִבְרִי שְׁשָׁנִים יַעֲבֹד וְכִשְׁבַעֲתָ יֵצֵא לְקִפְשֵׁי הַגֵּם:**

[שפת אמת שמות פרשת משפטים שנה תרמז] במדרש ואלה מוסיף על הראשונים קיום דורות הקודמים היו להיות הכנה לתורה. וכמו כן ממש בפרטות כבני" שמקודם הוצרכו ליישר עצמם כענין התקן עצמם ללמוד תורה והוא המשפטים שקודם התורה. ואח"כ כתיב ואלה המשפטים המיוחדים לאחר קבלת התורה. שחרור עבדים עבריים במצרים הכבושים תחת עבריים עשירים הינו תנאי חובה שתהיה גאולה ממצרים.

שמות וארא ויג: וַיִּדְבֶּר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וַיֹּצִיאוּם אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל־פְּרֹעֶה מֶלֶךְ מִצְרָיִם לְהוֹצִיא אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: ס
[ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ה (וילנה יז,א)] ד"א תקיעת שופר תלויה בב"ד ושילוח עבדי' תלוי בכל אדם ואהייה כהיא דא"ר שמואל בר רב יצחק **(ש'מ' וארא ויג) וַיִּדְבֶּר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וַיֹּצִיאוּם אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** על מה ציום על פרש' שילוח עבדי' ואתיא כהיא דא"ר הילא לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים הרא הוא דכתיב **(ירמ' לדיז) מִקִּץ שָׁבַע שָׁנִים תִּשְׁלַחוּ אִישׁ אֶת־אֲחֵיו הָעִבְרִי אֲשֶׁר־יִמְכְּרוּ לָךְ וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתוּם חֲפָזִי מֵעֶמְקָא וְלֹא־שְׁמַעוּ אֶבְרִיכֶם אֲלֵי וְלֹא הָסוּ אֶת־אֲנָפְכֶם:**

[תורה שלמה עז] פירש בפני משה צום שלא ישעבדו איש באחיו מבני ישראל, ובזכות זה יהיו נגאלים וכו', לא נענשו ישראל שגלו מן הארץ אלא על פ' שילוח עבדים, ולמה דוקא על שילוח עבדים, לפי שהיא היתה מצוה ראשונה להם במצרים ובשבילה נגאלו.

[מכילתא דרשב"י] עִם־נוֹי אַף עַל פִּי שֶׁכֵּל הָעוֹלָם כּוֹלוּ שְׁלַךְ הוּא (של הבורא) אין לך עם אלא ישראל שנא' (ישעי' מג, כא) עִם־זוֹ יִצְרָתִי לִי תִהְיֶינִי וְסִפְרוּ: עִם־נוֹי נְאֻלָּתְךָ – מקף הבורא בורר לעצמו מכל העולם את עם ישראל. עִם־נוֹי נְאֻלָּתְךָ – מקף בורר בין הנגאלים ובין אלו שלא רצו להיגאל ומנו במכת חשך במצרים. ו/או "עם־זו" אלו ישראל שה' רצה בגאולתם לעומת הערב רב שלא היו אמורים להיגאל. עִם־נוֹי נְאֻלָּתְךָ – מונח מרבה על ישראלים שהיו רק עבדי פרעה, עבדים ישראלים של ישראלים שנשארו עבדים למרות צווי ה' לשחררם, ומרבה את הגרים, וגאולת אלו רצויה ע"י ה'

[מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (אפשטיין-מלמד)] (ש'מ' בשלח טו,יג) נְחִיתָ בְּחַסְדְּךָ. (מרכא טפחא בתפקיד קבוצה בנושא חסד העשויה להתרחב, המדרש הולך ומפרט חסדים) (חסד א) חסד שעשית עמנו לא היה בידנו מעשים כענין שנא' (ישעיהו סג,ג) **תְּהִלַּת יְדֹוָה גּוֹמֵם (חסד ב) ואומ' (תה' פט,ב) חֲסִדֵי יְדֹוָה עוֹלָם אֲשִׁירָה וגומו' (חסד ג) ואמ' (תה' קט,טז) חֲסִדֵיךָ יְדֹוָה מְלֹאָה הָאָרֶץ חֲסִידֵי מְלִנְנִי: (חסד ד) ואומ' (תה' קג, יז) וְחֲסִדֵי יְדֹוָה מְעוֹלָם וְעַד־עוֹלָם עַל־יִרְאָיו וגומו' (חסד ה) ואומ' (תה' פט,ט) כִּי־אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֲסִדֵי יִבְנֶה גּוֹמֵם.** עד כאן **[מכילתא דרשב"י]** מנה חמישה חסדים. ע"פ **[מאור ושמש]** בכל ספירה יש חמשה חסדים (שם הוי"ה של רחמים) הממתקים חמש גבורות (שם אלהים) לבטל גזרות רעות. כל ספירה משפיעה לספירה שתחתיה ומתהווה איחוד המתקת גבורות בחסדים השלם עד המלכות.

(ש'מ' בשלח טו,יג) עִם־נוֹי אַף עַל פִּי שֶׁכֵּל הָעוֹלָם כּוֹלוּ שְׁלַךְ הוּא אין לך עם אלא ישראל שנא' עם זו יצרתי לי (ישעי' מג כא) וכבר היה ר' יושב ודורש שילדה אשה מישראל רבוא ששים בכרס אחת ונענו תלמידיה באותה השעה ואמרו מי גדול צדיק או כל אדם אמר להן צדיק אמרו לו במה? אמר להן מצינו שילדה וכבד אמו של משה את משה ששקול כנגד כל ישראל **(אוצר זוהר במדבר, הרב דניאל פריש, הרב ידידיה ברנסדורפר) [תקוני זוהר ת' ס"ט קיב א'] (במ' בהע' יא,כא) שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֲלֶפֶי רַגְלֵי הַקָּהָם ... שְׁשִׁים רבוא. אשה אחת ילדה ששים רבוא, ומנו משה. (הערה על מלת מנו (מי הוא ולא מי היא), [זוהר ח"א כ"ז א'] משה משיח; גי' משי"ח = גי' רגלי הע"ם) וכין מצינו שהיה משה שקול ככל ישראל בשעה שאמר שירה שנא' אז ישיר משה ובני יש' (ש'מ' טו א). ולא קם נביא עוד בישראל כמשה וגומו' (דב' לד י) ואומ' ככל אשר צוה יי את משה עבדו וגומו' (יהו' יא טו) ואומ' ששים המה מלכות וגו' ואומ' אחת היא יונתי תמתי וגומו' (שה"ש ו ח - ט).**

נְתַלְתָּ בְעֵזְךָ. (מרכא טפחא בתפקיד קבוצה בנושא נהול בעוז העשויה להתרחב, המדרש הולך ומפרט נהול בעוז)

(נהול בעוז א) נהלתנו בתוקף אין עזי אלא תוקף שנא' יי עזי ומעזי וגומו' (ירמ' טז יט) (נהול בעוז ב) ואומ' יי עזי ומגני וגומו' (תה' כח ז) (נהול בעוז ג) ד"א נְתַלְתָּ בְעֵזְךָ בזכות תורה שעתידין לקבל שנא' יי עזי יתן וגומו' (שם כט יא) (נהול בעוז ד) ואומ' ועוז מלך משפט

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

וגומ' (תה' צט ד). (נהול בעוה ה) ד"א נהלת בעוה בזכות בית דוד שעתידין לקבל את המלכות (וגומ') שנא' יי בעוז וגומ' (שם כא ב); (נהול בעוה ו) ואומ' יי עז למו וגו' (שם כח ח) (נהול בעוה ז) ואומ' ויתן עוז לעמו וגומ' (ש"א ב י) סיכום (משמע נהול בעוה) תוקף (2), זכות תורה עתידית (2), בזכות בית דוד (3)

(שמ' בשלח טו,יג) אַל־נְנָה קְדָשֶׁךָ בזכות בית המקדש שעתידין לבנות שנא' אַל־נְנָה קְדָשֶׁךָ. ואומ' ואת נהוה השמו (תה' עט ז) ואו' חזוה ציון וגומ' (ישע' לג כ). סל' פסו'

(שמ' בשלח טו,יג) אַל־נְנָה קְדָשֶׁךָ – מקף בורר בין משמעות "נוה הקדשך" כ- [מכילתא להלן] בזכות בית המקדש שעתידין לבנות וגם [בבלי זבחים נדב,] נוה = ניוו של עולם, הוא בית המקדש ובין [תו"ש קעז] המפנה ל- [חזקוני] כל ארץ ישראל קורוהו נוה קודש (שמ' בשלח טו,יג) אַל־נְנָה כמשל הנדרש ב- [בבלי בבא בתרא צח:א] שנא' (חבוקק בה) גְבַר יְהוֹר וְלֹא יִנְגַהּ, מאי ולא ינחה? בנוה שלו (בביתו). א"ר יהודה אמר רב: כל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח - אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא, כתיב הכא וְלֹא יִנְגַהּ, וכתיב התם (שמ' בשלח טו,יג) אַל־נְנָה קְדָשֶׁךָ.

במשל (שמ' בשלח טו,יג) אַל־נְנָה קְדָשֶׁךָ – מקף בורר בין פלוני המציג עצמו כתלמיד חכם (בגדיו) ואינו ראוי לכך בחכמתו ומידותיו ובין תלמיד חכם עניו הראוי לאיצטלה של ת"ח. קְדָשֶׁךָ – סלוק מגביל מחיצת הקב"ה רק לת"ח ראוי.

שמות בשלח טו,יג: שְׁמֵעו עִמָּי יִרְגְּזוּן תִּיל אֲחֹז יִשְׁבִי פִלְשֶׁת:

(שמ' בשלח טו,יג) שְׁמֵעו עִמָּי – מרכא טפחא בתפקיד קבוצה בנושא כלשהו העשויה להתרחב [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה ט]

(שמ' בשלח טו,יג) שְׁמֵעו עִמָּי יִרְגְּזוּן, (מרכא טפחא בתפקיד קבוצה בנושא שמיעת העמים על יציאת בני ישראל ממצרים ורוגזם על כך, העשויה להתרחב, המדרש הולך ומפרט) (שמיעה א) כיון ששמעו האומות שאבד פרעה וחילו בים ומלכות המצרים בטלה ונעשו שפטים בעבודה זרה שלהן התחילו מתרגזין לכך נאמר שמעו עמי ירגזון. (שמיעה ב) ד"א (שמ' בשלח טו,יג) שְׁמֵעו עִמָּי יִרְגְּזוּן כיון ששמעו האומות שהקדוש ברוך הוא מגביה קרנן של ישראל ומכניסין לארץ התחילו מתרגזין אמר להם הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם כמה מלכים מלכו מכם ולא כעסו ישראל שני' (בר' וישלח לו,א) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום, וכמה שלטונות שלטו מכם ולא כעסו ישראל שני' (בר' וישלח לו) אלוף לוטן אלוף שובל, ועכשו אתם כועסים אף אני אתן לכם כעס שאין בו רצון שני' (תה'צט,א) ה' מלך ירגזו עמים:

(שמ' בשלח טו,יג) תִּיל אֲחֹז – מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים. מונח עשוי לרבות לימודים בתפקיד זקף-קטן ו/או אפיונינים בתוך המלודים. שני למודים נמצים בהמשך ה- [מכילתא שם]

(למוד א לעורר על פלשת עדות בני אפרים ולנקום הריגתם) (שמ' בשלח טו,יג) תִּיל אֲחֹז יִשְׁבִי פִלְשֶׁת, כיון ששמעו יושבי פלשת שישראל נכנסין לארץ אמרו עכשיו הן באין לעורר עידותן של בני אפרים שנאמר (דה"א ז,כ) וּבְנֵי אֶפְרַיִם שִׁוְתִלְחוּ וַיַּרְדּוּ בְּנֵי וְגו' ואומר (תה' עח,ט) בְּנֵי־אֶפְרַיִם נוֹשְׁקֵי רֹמֵי־קֶשֶׁת הִפְכוּ בְּיָמֵם קַרְבִּי: מפני מה על אשר (תה' עח,י) לֹא שָׁמְרוּ בְרִית אֲלֵהֶם וּבְתוֹרָתוֹ מֵאֲנֹן לִלְכָת: על שעברו על הקץ ועל השבועה. (למוד ב דרך יחידה לארץ כנען) ד"א אמרו אין להם דרך בכל מקום אלא עלינו ועכשיו הם באים וכוזזים את נכסינו ומחריבים את ארצנו.

[פרקי דרבי אליעזר פרק נב] (א) שְׁבָעָה דְּכָרִים מוֹפְתִים (ב) נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם (ג) שְׁלֹא הָיָה כְּמוֹתוֹ. ... מוֹפְתֵי חַמְיָשִׁי, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָאוּ שְׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא נִהְפְּכוּ מִי הָיָה לִיבְשָׁה, עַד שֶׁנִּצְטָאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם (כ) וְעָבְרוּ בְּתוֹךְ הַיָּם, וְשָׁמְעוּ כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ [נ"א: עמים רבים] וְרָגְזוּ, שְׁלֹא הָיָה כְּמוֹהוּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמ' בשלח טו,יג) שְׁמֵעו עִמָּי יִרְגְּזוּן: יִרְגְּזוּן – אתנח כמגביל מרמז על הכרת האומות במוגבלות האדם והעמים נוכח כוחות הטבע כשליחי ה'

המדרש הבא משתמש בכתוב (שמ' בשלח טו,יג) שְׁמֵעו עִמָּי יִרְגְּזוּן ללמד על נפילה ממדרגתם לעומת מדרגתם ביציאת מצרים [איכה רבה (וילנא) פתיחות סימן יא]

רבי יצחק פתח (דברים כ"ח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך וגו', אלו זכיתם הייתם קוראים בתורה (שמות ט"ו) תבאמו ותטעמו בהר נחלתך, ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קוראים תבא כל רעתם לפניך, אלו זכיתם הייתם קוראים בתורה, (שמ' בשלח טו,יג) שְׁמֵעו עִמָּי יִרְגְּזוּן, ועכשיו שלא זכיתם, הרי אתם קוראים (איכה א,כא) שְׁמָעוּ כִּי נִאֲנָחָה אֲנִי אֵין מְנַחֵם לִי,

איכה א,כא: שְׁמָעוּ כִּי נִאֲנָחָה אֲנִי אֵין מְנַחֵם לִי כְּלֵי־אֲיֹבֵי שְׁמָעוּ רַעְתִּי שִׁשׁוּ כִּי אֲתָה עֲשִׂיתְהָ בְּאֵת יוֹם־קִרְאָתָהּ וְהָיָה כְּמוֹנִי: ס

(איכה א,כא) שְׁמָעוּ כִּי נִאֲנָחָה אֲנִי – גרשיים דרגא מונח רביע, בתפקיד כעין תבנית מורכבת משתי תבניות, גרשיים מונח רביע בתפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו (כי יש בהמשך שני פרטים כִּי נִאֲנָחָה אֲנִי אֵין מְנַחֵם לִי) או על הכלל. ואחריו כְּלֵי־אֲיֹבֵי – קדמא ואולא במלה אחת מלמד (א) על שוויון בין כל האויבים וגם (ב) כלל כלשהו.

תבנית כִּי נִאֲנָחָה אֲנִי – דרגא מונח רביע ב- (תפקיד א) כעין פרט מרכזי, זכות האנחה לעורר רחמים כמו במצרים (תפקיד ב) ניצוץ קדוש שיש למנוע נפילתו בשבי החיצוניים וניקת חיות ממנו. [איכה רבה שם] הביא פסוק זה על תוצאת עבירות שהביאו לגלות כניגוד ל- תִּיל אֲחֹז יִשְׁבִי פִלְשֶׁת בשחרור מגלות מצרים. ובכן, בשנת ב' אלפים תת"ע (442 שנה מיציאת מצרים בשנת ב' תמ"ח) בגלל עבודה זרה בישראל ה' נתנם בידי פלשתים. ישראל יצאו למלחמה על פלשת והביאו ארון הברית למערכה. גפנו וגלה ארון הברית לפלשת, חרבה שילה, מת עלי הכהן. עם הארון נשבו שני נצוצות קדושים ואולי פלשת יונקים מהם עד היום.

אחת מתוצאות העיון בטעמי המקרא היא שהמספר 1520 עשוי בין היתר לייצג שנים. הוא מחושב מ- (בר' ג,כד) הַמִּתְהַפְּכֶת לְשָׁמֹר זקף-קטן זקף-גדול, רמז לניצוץ קדוש העשוי להיות מרומז בחישוב ג' המלים העולה 1520.

ו-1520 שנה אחרי ב' תת"ע גלות ארון הברית לפלשת בהביק (בר' ג,כד) לַהֲטֵה הַקָּרֶב הַמִּתְהַפְּכֶת לְשָׁמֹר אֶת־הַרְּדָף עֵץ הַסַּיִם: ונוסד האיסלם ובמקום שרק יפיץ אמונה בה' יחיד ומיוחד וקיום שבע מצוות בני נח בעולם [רמב"ם סוף הל' מלכים], פוגעים בישראל עד היום הזה. תבנית טעמים גרשיים מונח רביע (איכה א,כא) שְׁמָעוּ כִּי נִאֲנָחָה אֲנִי ואחריו או לפניו כְּלֵי־אֲיֹבֵי קדמא ואולא מלמדת שהנלמד עולה על המלמד. אפשר שכאן מלמד שמתוך גזרת החורבן עולה שהגאולה השניה מכל הגלויות תעלה בתוצאותיה על הגאולה ממצרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרישי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

שמות בשלח טז,יד: ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק כפפר על הארץ:

ירושלמי (וילנא) תענית,א אמר לו הקדוש ברוך הוא לאליהו לך והתר נדרו של טל שאין המתים חיים אלא בטללים ואני מחיה בנה של צרפית. ומניין שאין המתים חיים אלא בטללים שנאמר (ישע' כו,יט) **יחננו מתיד נבלתי יקומון הקיצו ורננו שכני עפר כי טל**

אורת טלף וארץ רפאים תפיל: פ

נדרש בבר' א,ה שא-לקות מדומה לאור ובישעיהו כו,יט כי טל השם הוא טל אורות המחיה מתים **בבלי שבת פחב**, ואמר רבי יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתן של ישראל, שנאמר (שה"ש ה,ו)

נפשי יצאה כדברו. ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן, דיבור שני היאך קיבלו? - הוריד **טל** שעתידי להחיות בו מתים, והחיה אותם. שנאמר (תה' סח,ג) **גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה:**

בתהלים נאמר גשם נדבות ככינוי לטל, וכאן תבנית הטעמים מקבילה טל לא-לקות ללמד על השפעת הטל מא-לקים.

ותעל שכבת הטל – טפחא מונח אתנח, מקביל ל-**(בראשית א,א) בראשית ברא אלהים, (שמ' יתרו כב,א) אנכי ה' אלהיך** בטעם תחתון **(בראשית א,א) אלהים = (תה' סח,ג) אלהים** -> **(שמ' יתרו כב,א) אלהיך** מחייה העולם ב-**הטל** שהוא מין אור א-לקי המושפע מא-לקים

להחיות העולם

(שמות בשלח טז,יז) ערב וירעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים [רמב"ן] בפירושו על פסוק (טז,יז) כתב ... והענין הזה שאמר רבי עקיבא הוא, שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה, וכן דרשו (שמ"ר לב,ד): "ואתה מחיה את כולם" (נחמ' ט,ו) - אתה מקיפה

לכולם; ועליו נאמר "ומתוק האור" (קה' יא,ז) - שישגו בו טוב טעם. והמן הוא מתולדות האור הזה העליון, שנתגשם ברצון בוראו יתברך, ונמצא שאנשי המן ומלאכי השרת נזונו מן מדבר אחד. (כעין שוויון במה נזונו)